

# CUMHURİYET SENATOSU

## TUTANAK DERGİSİ

21 nci Birleşim

21 . 1 . 1975 Salı

### İÇİNDEKİLER

	Sayfa		Sayfa
<b>I. — Geçen tutanak özeti</b>	500	<b>6. — Malatya Üyesi Hamdi Özer'in, Türkiye Televizyonunun yayın alanı ve yayınlarındaki tutumu konusunda gündem dışı demeci.</b>	511:512
<b>II. — Yoklama</b>	501	<b>7. — Tekirdağ Üyesi Cemal Tarlan'ın, ayçiçeği ve buğday ekiminde kullanılan kimyevi gübreye dair gündem dışı demeci ve Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı Reşat Aktan'ın cevabı.</b>	512:514
<b>III. — Başkanlık Divanının Genel Kurula sunuşları</b>	501:536	<b>8. — Cumhurbaşkanıca S. Ü. Bahriye Üçok'un, «Hutbeler» adlı kitap ve bazı yerel yayınlara dair gündem dışı demeci ve Devlet Bakanı Mehmet Özgüneş'in cevabı.</b>	514:517
<b>1. — İstanbul Üyesi Mehmet Feyyat'ın, Viranşehir'deki kaçakçılık ve müsademe olayına dair gündem dışı demeci.</b>	501:503	<b>9. — Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal'ın, 12 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameye dair gündem dışı demeci ve Devlet Bakanı Muslih For'ın cevabı.</b>	517:519
<b>2. — Kayseri Üyesi Hüsnü Dikeçliğin, Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan Yönetmeliğe dair gündem dışı demeci ve Devlet Bakanı Mehmet Özgüneş'in cevabı.</b>	503:505	<b>10. — Bütçe ve Plan Komisyonu Başkanlığının, komisyonlarının görev bölümüne dair tezkeresi. (3/570)</b>	519
<b>3. — Ankara Üyesi Hıfzı Oğuz Bekata'nın yurt dışına ve Libya'ya işçi gönderilmesi konusunda gündem dışı demeci ve Çalışma Bakanı Turhan Esener'in cevabı.</b>	505:507	<b>11. — Sayın üyelerden bazılarına izin verilmesine dair Başkanlık tezkeresi. (3/572)</b>	519:520
<b>4. — Muş Üyesi İsmail İlhan'ın 1966 Varto depreminden sonra Varto, Muş, Hınıs merkez ve köylerinde Devletçe ele alınması gereken işler konusunda gündem dışı demeci.</b>	507:509	<b>12. — Hastalığı sebebiyle iki aydan fazla izin alan Niğde Üyesi Hüseyin Avni Göktürk'e ödeneğinin verilmesine dair Başkanlık tezkeresi. (3/573)</b>	520
<b>5. — Tabii Üye Haydar Tunçkanat'ın, Egedeki kıta sahanlığı ve sismik petrol araştırması konusunda gündem dışı demeci.</b>	509:511		

13. — Hastalığı sebebiyle iki aydan fazla izin alan Cumhurbaşkanınca S. Ü. Evvet Güresin'e ödeneğinin verilmesine dair Başkanlık tezkeresi. (3/574) 520

14. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüsnü Dikeçilgil ile Zonguldak Üyesi Ahmet Demir Yüce'nin, Başbakanlığa bağlı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan Yönetmelik hakkında Senato araştırması isteyen önermeleri. (10/16) 520:521

15. — Komisyonlarda açık bulunan üyeliklere seçim. 521

16. — Yozgat Üyesi Süleyman E. Ergin'in, Avrupa Konseyine M. S. P. Kontenjanından ycdck üye seçimi hakkında T. B. M. M. Başkanlık Divanı kararına dair önermesi ve Millet Meclisi Genel Sekreterliği yazısı. 521:526

17. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Sosyal Sigortalar Kurumunun içinde bulunduğu duruma dair Senato araştırması isteyen önermesi (10/3) 536

18. — Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ile İstanbul Üyesi Fikret Gündoğan'ın, yurdumuzdaki enerji darlığının nedenleri ve çözüm yolları konusunda Senato araştırması isteyen önermeleri (10/6) 536

19. — Cumhuriyet Senatosu Malatya Üyesi Hamdi Özer'in, mason localarına dair Senato araştırması isteyen önermesi. (10/7) 536

20. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Kızılay altgeçidi ve çarşı yapımı inşaatına dair Senato araştırması isteyen önermesi. (10/9) 536

21. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüsnü Dikeçilgil'in, Millî Eğitim Bakanlığının 7 . 2 . 1974 tarih ve özel 000.01/114 sayılı tamimi ve bu tamime göre yapılan tayinler hakkında Senato araştırması isteyen önermesi (10/10) 536

22. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Necip Mirkelâmoğlu'nun, Atatürk Devrimleri ve Devletin temel ilkeleriyle ilgili işlemler hakkında Senato araştırması isteyen önermesi (10/11) 536

23. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Sami Turan ile Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş'ın 11 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameye müsteniden TRT Genel Mü-

dürlüğüne yapılan atamaya dair Senato araştırması isteyen önermeleri (10/12) 536

24. — Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal ve 9 arkadaşının, Millî Eğitim Bakanı tarafından yapılmış olan tayin ve nakil tasarrufları hakkında Senato araştırması isteyen önermesi (10/13) 536

25. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Özer Derbil ve 3 arkadaşının, Elektrofer Firmasına verilen teşvik ve ithal belgeleri ile bu firmanın gümrük işlemleri hakkında Senato araştırması isteyen önermeleri. (10/14) 537

26. — Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi Şeref Kayalar ve arkadaşlarının, TRT hakkında Senato araştırması isteyen önermeleri (10/15) 537

#### IV. — Görüşülen işler 536,537

1. — Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ile Uçak Servisi Anonim Ortaklığının durumuna dair Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu ve ek raporu (10/33) 536

2. — Cumhuriyet Senatosu Saymanlığının Haziran, Temmuz ve Ağustos 1974 aylarına ait hesapları hakkında Cumhuriyet Senatosu Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/14) (S. Sayısı : 404) 537

3. — Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Turgut Gülez'in, Anayasanın 78 nci maddesi muvacesesinde Bolu Çimento Fabrikası İdare Meclisi Reisiği sıfatıyla Senatörlük sıfatının bağdaşıp bağdaşmayacağına dair, İstanbul Üyesi Ekrem Özden'in önermesi ve bu hususta Başkanlık Divanınının 1 Haziran 1970 tarih ve 28, 10 Temmuz 1972 tarih ve 31, 11 Mart 1974 tarih ve 9, 13 . 11 . 1974 tarih ve 2 sayılı kararları. 537

#### V. — Sorular ve cevaplar 526,537

##### A) Sözlü sorular ve cevapları 526

1. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Beliş Beler'in, yurt dışında mahkûm olan Türk'lere dair Adalet Bakanından sözlü sorusu (6/8) 526

2. — Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal'ın 30 Ocak 1972 tarihli Ankara Bayram Gazetesinde neşredilen bir yazıya dair Başbakanından sözlü sorusu (6/10) 526

3. — Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, tarım ürünlerinin fiyatlarına dair Başbakanından sözlü sorusu (6/18) 526

- | Sayfa   | Sayfa   |
|---|---|
| 4. — Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, haşhaş ekiminin yasaklanmasına dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/20) 526   | larından faydalanması hususunda neler düşünüldüğüne dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/38) 534:535   |
| 5. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mehmet Feyyat'ın, hâkimlerin görevlerinden başka herhangi bir görev yapıp yapamayacağına dair Adalet Bakanından sözlü sorusu (6/29) 526   | 16. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüseyin Kalpaklıoğlu'nun yurt dışından hibe olarak gönderilen arabalara dair, Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/39) 535  |
| 6. — Cumhuriyet Senatosu Zonguldak Üyesi Ahmet Demir Yüce'nin, Türkiye İş Bankası Anonim Şirketine dair Maliye Bakanından sözlü sorusu (6/31) 526:533   | 17. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüseyin Kalpaklıoğlu'nun, Kayseri Merkez İlçesine bağlı Güneşli Nahiyesinde yapılmakta olan Ziraat Okulu inşaatına dair Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanından sözlü sorusu (6/40) 535            |
| 7. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Necip Mirkelâmoğlu'nun Hilâfetin kaldırılışının 50 nci yıldönümü nedeni ile PTT İdaresince bastırılması programlanan pul emisyonundan vazgeçilmiş olması sebebine dair, Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/32) 533 | 18. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Cemâlettin İnkaya'nın, şeref tribününe ve resmî araba ile stadyuma gelenlere dair Gençlik ve Spor Bakanından sözlü sorusu (6/43) 535  |
| 8. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Ahmet Yıldız'ın, mahkeme tutanakları ile yapılan iddia ve haberlere dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/26) 533  | 19. — Cumhuriyet Senatosu Manisa Üyesi Oral Karaosmanoğlu'nun, TARIŞ Anasözleşmesinin bazı hükümlerinin neden değiştirildiğine dair Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanından sözlü sorusu (6/44) 535  |
| 9. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Belîğ Beler'in, İzmir'de vukubulan müessif uçak kazasına dair, Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/27) 533  | 20. — Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi Sabahattin Orhon'un, fındık taban fiyatına dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/47) 535  |
| 10. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanı'nca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş'ın, TRT Genel Müdürüne dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/33) 533:534   | 21. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanı'nca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Bilim Kuruluna dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/48) 535  |
| 11. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, A. E. G. Telefonları Şirketleriyle yapılan sözleşmeye dair Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/34) 534  | 22. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, T. P. A. O. Genel Müdürlüğü ile Batman İşletme Müdürlüğünde vukubulan bazı emekli işlemleri ve atamalara dair, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/49) 535 |
| 12. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanı'nca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş'ın, tütün taban fiyat politikasına dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/35) 534   | 23. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, İskenderun Demir - Çelik Sanayiine dair, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/50) 535   |
| 13. — Cumhuriyet Senatosu Siirt Üyesi Süreyya Öner'in, Tekel İdare binasına dair Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/36) 534   | 24. — Cumhuriyet Senatosu Afyon Karahisar Üyesi Kemal Şenocak'ın, Afyon Karahisar ili Dazkırı Kaymakamı hakkında hazırlanan müfettiş raporuna dair, İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/51) 535  |
| 14. — Cumhuriyet Senatosu Zonguldak Üyesi Ahmet Demir Yüce'nin, Ankara Atatürk Lisesi Müdürüne dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/37) 534   | 25. — Cumhuriyet Senatosu Kırşehir Üyesi Halil Özmen'in buğday ithaline dair, Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanından sözlü sorusu. (6/52) 535   |
| 15. — Cumhuriyet Senatosu Siirt Üyesi Süreyya Öner'in, Siirt ilinin televizyon yayın-   |   |

	Sayfa		Sayfa
26. — Cumhuriyet Senatosu Tekirdağ Üyesi Cemal Tarlan'ın, 1974 yılı köy elektrik yapım programına dair Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/53)	535	B) Yazılı sorular ve cevapları	537
27. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Özer Derbil'in, Orta Doğu Teknik Üniversitesi yöneticilerine dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/54)	535	1. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi M. Nuri Âdemoğlu'nun, gübre fiyatına dair soru önergesi ve Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanı İ. Hakkı Aydınoglu'nun yazılı cevabı. (7/297)	537:538
		2. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Kadri Kaplan'ın, askerî tabip ihtiyacına dair soru önergesi ve Millî Savunma Bakanı İlhami Sancar'ın yazılı cevabı. (7/307)	538:539



### I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Saat 16,13'te toplanan Genel Kurulda :

Yapılan yoklama sonucunda çoğunluğun bulunmadığı anlaşıldığından;

21 . 1 . 1975 Salı günü saat 15,00'te toplanılmak üzere Birleşime saat 16,20'de son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Cumhurbaşkanınca S. Ü.
Mehmet Ünal	Hüsamettin Çelebi

Kâtip

Konya

Osman Nuri Canpolat

### SORULAR

#### Yazılı sorular

1. — Cumhuriyet Senatosu Afyon Karahisar Üyesi Ahmet Karayigit'in, Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünce 1975 yılı dolayısıyla yaptırılan özel hediye eşyalara dair yazılı soru önergesi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına gönderilmiştir. (7/321)

2. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Ankara Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğünde vukubulan olayın doğru olup olmadığına dair ya-

zılı soru önergesi, İçişleri Bakanlığına gönderilmiştir. (7/322)

3. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu'nun, tırpan ithaline dair yazılı soru önergesi, Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına gönderilmiştir. (7/323)

4. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu'nun, Ankara İmar Limitet Şirketine dair yazılı soru önergesi, İmar ve İskân Bakanlığına gönderilmiştir. (7/324)



BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 15,00

BAŞKAN : Başkanvekili Necip Mirkelâmoğlu

KÂTİPLER : Ekrem Kabay (Burdur), Mehmet Çamlıca (Kastamonu)

II. - YOKLAMA

BAŞKAN — 21 nci Birleşim için yoklama yapacağız.  
(Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır, 21 nci Birleşimi açıyorum.

III. - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Gündem dışı konuşma istemleri vardır. Gündem dışı konuşma istemleri alışıldan fazladır. Gündemimizde konular müsait bulunduğundan, gündem dışı konuşma isteminde bulunan bütün sayın üyelerimize söz verme kararındayız.

Ancak, gündem dışı konuşacak sayın üyelerin gerek süre bakımından, gerek gündem dışı konuşmaların sınırı bakımından Başkanlığın ve Genel Kurulun temayülleri gözönüne alarak konuşmalarını bilhassa istirahat edeceğim.

1. — *İstanbul Üyesi Mehmet Feyyat'ın, Viranşehir'deki kaçakçılık ve müsademe olayına dair gündem dışı demeci.*

BAŞKAN — Sayın Mehmet Feyyat Viranşehir'deki kaçakçılık ve müsademe olayları hakkında gündem dışı söz talep etmişlerdir.

Buyurunuz Sayın Mehmet Feyyat.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Urfa Milletvekili Sayın Celâl Paydaş'ın Mecliste yaptığı konuşma ve mahallinde yaptığı inceleme, keza aynı bölgenin Milletvekili Sayın Necati Aksoy'un intibaları ve bu konudaki Meclis Araştırması ile ilgili önerge ve yine Cumhuriyet Gazetesindeki inceleme yazılarına atfen :

«...Öyle ki, tarihe Viranşehir katliamı olarak geçecek kadar mühim olan bu kaçakçılık ve adam öldürme olayı, önce bir basit zabıta olayı gösterilmek ve geçiştirilmek istenmiştir. Daha sonra çeşitli tepki ve uyarılar karşısında bizzat olay mahalline giderek olayı yaşamış bulunmaktayız.»

Yine aynı önergeden :

«... Ölen Mehmet Dikmen bu dehşet verici manzarayı yakınlarına aynen şöyle nakletmektedir :

Olayda yaralı idim, bir balyanın arasına sınımışım. Ele geçirilenler teker teker hepsi öldürüldüler. Benim sağ olduğuma kanaat getiren bir yüzbaşı bir jandarmaya emir vererek; onu da öldürün dedi. Jandarma yanbaşıma gelip, ayağı ile beni dürterek, Merak etme seni kurtaracağım deyip, balyaya ateş açmıştır. Etraf sakinleştikten sonra oradan kaçtım.»

Ve yine :

«Olayda (sırı hamalı) diye tabir edilen kaçakçılar, esas sermayedarların, ağaların ve de şeyhlerin birer maşalarıdır, maddî sermaye araçlarıdır. Asıl büyük vurgunu vuranlar vapurlarla tankerlerle kaçakçılık eden kimselerdir.»

Sayın senatörler;

Konu sizce bilinmekte olduğu için tekrar etmekte fayda görmüyorum. Ancak, 1943 senesinde rahmetlik Mustafa Muğlalı'nın Van bölgesini ziyater ettiği sırada, o zamanın Van müddeicumhursi o bölgenin yerlisi idi. Hadiseler nasıl intikal ettirildiyse, rahmetlik Mustafa Muğlalı zamanında 33 kişinin kurşuna dizildiği, o zamanın Demokrat Partilileri tarafından bu Meclis kürsüsüne getirildi.

Ne acı bir tecellidir ki, aynı yerin savcısı hem Van'ın yerlisi ve hem de hadisede sorumlu olan kişidir. Bu sabık savcı bilâhare politikaya atılınca bu nedenle Özalp'a sokulmuyor. Demokratik Partiden milletvekili olduktan sonra rahmetlik Mustafa Muğlalı suçunu itiraf ediyor; fakat bu zat iştiraki olduğu halde suçunu, İsmet Paşa ile rahmetli Mustafa Muğlalı'ya yüklüyor.

Ben bu tip konuşmacılara benzemem. Çünkü haysiyetime saygılıyım ve onun üzerinde titizlikle dururum. Haysiyetime söz söyletmem ve bu tiplere benzemem. İster ölsün, ister hayatta olsun, Türk Ulusu-

nun bu kürsüsünden bu tipleri lânetle yad etmek görevdir artık.

Bu itibarla ben, olayın içyüzünü duyduğum kadarıyla anlatıyorum; ne derece kesin olup olmadığını bilemem.

Milâttan evvel 4 ncü Asırda, Sokrat'ın muhakemesinde jüri, bugünkü Amerika veya batı ülkelerinde olduğu gibi bir jüriye benzemezdi. Jüri, bir halk kalabalığıydı, başboşluktu; Sokrat da öyle muhakeme edildi.

Şimdi, sayın senatörler; «Bir memlekette bir kimse kaçakçı ise vurulur» kanaati yaygınlaşmışsa, o yerde anarşi tam manasıyla yerleşmiştir. Artık, o memlekette anarşist ne bir Deniz Gezmiş'tir, ne şudur; bu düşüncenin yaygınlaşmasıdır.

«Efendim, kaçakçıdır, vurulur», düşüncesi sağ karnatta, yani gayri millî olduğu görüntüsünü veren bir cephede söz konusudur. Bunlardan bir tanesi de kalkıp, İstanbul'da, bir İşçi Partisinin yaptığı propagandayı istismar ederek «ırkçılık isteniyor» demiştir.

Suç işlenebilir. Başka bir tanesi kalkıp da Kürtçülük suçunu işleyebilir; ama Kürtçülük suçu işlendiği için buradaki hadiseyi külleme kimse haklı yoktur.

Bu itibarla eğer, bir memlekette suçluluk, suçsuzluk teknik bir konu ise ve bu, yetkili mercilerce halledilmesi, neticeye varılması lâzım gelen bir durum ise, buna saygılı olmamız lâzım. Aksi halde bu Yüce Parlamento'nun da tekniğine kimse saygı göstermez. O zaman, bindiğimiz dalı kestiyimizi unutmayalım. Çünkü, bugün için, «kaçakçıdır; vurulur, öldürülür.» diyenler adalete saygısız kimselerdir. «Efendim, parlamentolar iş yapamıyor, şunu yapamıyor, bunu yapamıyor» balığını buraya atanlara da yarın prim vermiş olacağımızı düşünmeliyiz.

Bu itibarla bunlar eşdeğerdir. Bir suçlu varsa, yetkili mercilerce cezasının verilmesi lâzım; ama bir müsademenin bütün anasını şartlarını gerektiren durum var mıdır, yok mudur? Sayın İşleri Bakanımız, bunu her halde biliyorlardır. Eğer gerçekten bir ızrar hali, bir meşru müdafaa, bir müsademe hali söz konusu ise, pek tabii ki, jandarma burada görevini yapmıştır; diyecek bir sözümüz yok.

Sene 1963, 1964, 1965 veya 1966 yıllarından birinde mi hatırlayamıyacağım; matufiyeti belli olmayacak şekilde arz edeyim. Zamanın Dahiliye Vekili, iki savcıyı çağırıyor ve zamanın Adliye Vekili de Dahiliye Vekilinin emri itaatında; emrinde. Çünkü, hasbalkader adliye vekilleri daima partisinde zayıf olan

kimselerden çıkmıştır, parti içerisinde kuvvetli kişiler ise Dahiliye Vekili olmuştur. Bu zayıf Adliye Vekilinin emrindeki iki savcıya zamanın Dahiliye Vekili diyor ki, «Şiirt'te eşkiyalar kol sarmış, jandarma bızır oluyor, savcılar jandarmayı mahkemeye veriyorlar. Seni oraya tâyin edeceğiz. Altı ay orada görev yap. Ondan sonra İstanbul'da en iyi yere yine seni tâyin edeceğiz...»

Şimdi düşünün; bir Dahiliye Vekili savcıya, «Kanunları ihlâl et» diyor. Yani, müsademede haklı da hîi olsa, zabıta görevlerinin kaçakçıyı veya şakiyi öldürmesi yerinde de olsa, yüzde yüz haklı da olsa mahkemeye verilmesi usul hükümlerindedir. Beraat kararını sadır olması; çıkması lâzımdır. Çünkü, savcılık takipsizlik kararı veremez. Biliyorsunuz, akien malul kimselerin meşru müdafaa ve bu hallerinde takipsizlik kararı savcılığın görevi dışındadır. İşte, zamanın Dahiliye Vekili, «Sen, takipsizlik kararı ver, jandarmayı bızır etme, mahkemeye verme» diyebilmeğetedir. Yani, artık, zamanın zabıta idaresi, hâkimin önüne çıkmayı da bir zül telâkki edecek kadar ahleki redâete düşürülüyor. İsmet Paşa ise o zaman, «Eşkiyanın bir gecede ne yapacağı belli olmaz.» demişti.

İşte, bütün bu zihniyetlere son vermediğimiz takdirde, Cenüp bölgesinde meydana gelen kaçakçılık olaylarında Türkiye'den ne gidiyor ne geliyor, dış ticaret bakımından Türkiye'nin zararı nedir, faydası nedir, bu, sosyo - ekonomik açıdan göz önünde bulundurulmadığı takdirde daima siyasî polemiklere alet olacaktır; jandarmamız da yıpranacaktır, vatandaşlar da boşboşuna öldürülmüş olacaktır.

Brifing yapıldı bir zamanlar; rahmetli Gürsel Paşa, Sayın Sunay Paşamız (Şimdiki Cumhurbaşkanı) daha bu konuya eğilmediler bu brifinge katılırlardı. Hiç unutmam, bir savcılık odasında bu münakaşayı yaptık; bir Cumhurbaşkanı'nın huzurunda bir brifing yapılıyor; arka kaçakçıları, arkacılıklar, Türkiye'de ne kadar kaçakçılık oluyor, ne kadar gidiyor, ne kadar geliyor, bunun dokümanı veriliyor. Buraya kimler girer? Buraya Jandarma Genel Komutanı, valiler, vali muavinleri, emniyet müdürleri; yani bu konuda üst makamdaki amirlerine meseleyi kamuffle etmekte, gizlemekte mahir olan kimseler... Bu mahir olan kimseler bu meseleyi gün ışığına çıkarmamışlardır. Aca ba o zaman bir Merkez Bankasının yetkilisi, bir döviz mahkemesinin hâkimi, bir döviz mahkemesinin savcısı bu toplantıya gidipde, Türk Parasını Koruma Kanununa müsteniden çıkan bir kararname ile Türki-

ye'deki döviz ziyayı ne kadardır, ne kadar değildir, bunu verebilmiş midir? Çünkü, basiretten daima uzak kaldık, zor işleri yapmaktan daima kaçındık ve daima bu halde de kurtulamıyacağız.

Saygılarımla.

2. — *Kayseri Üyesi Hüsnü Dikeçligil'in, Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan Yönetmeliğe dair gündem dışı demeci ve Devlet Bakanı Mehmet Özgüneş'in cevabı.*

**BAŞKAN** — Sayın Hüsnü Dikeçligil, Başbakanlığa bağlı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan yönetmelik hakkında gündem dışı konuşma isteminde bulunmuştur.

Buyurunuz, Sayın Dikeçligil.

**HÜSNÜ DİKEÇLİGİL** (Kayseri) — Muhterem arkadaşlar;

Sayın Başkana, gündem dışı konuşma isteğinde bulunan arkadaşlarıma (Ben de dahil) söz verdiği için teşekkür ederim.

Arkadaşlarım;

Bu konuşmam bence, Devleti idare edenlerin, hükümet olanların bızatihi Türkiye'nin bütünlüğüne hürmet edecekleri yerde, bütünlüğünü bozucu hareketlere nasıl tevessül ettiklerini açık, sarıh delili olacaktır. Bir Hükümet olacak, bu Hükümete bağlı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı kurulacak, bu Müsteşarlığın başına elbette kendi yapılarına, kendi duygu ve görüşlerine uygun Veteriner Saim Kendir getirilecek; diğer arkadaşları toplanacak... Bunlar olabilir, getirilir.

Bu Toprak ve Tarım Reformundan maksat ne? Türkiye'de, tahmin ediyorum ki, haksızlıkları kaldırma, toprak verimini artırma, Türkiye'yi iktisaden kalkındırma, bütünlleştirme hareketidir; fakat maalesef bu Müsteşarlık böyle yapmamıştır. Bir yönetmelik hazırlamıştır. Yönetmeliğinde, Urfa havalisinin Akçakale bölgesinde toprak kooperatiflerini dil, (O'nun tabiriyle etnik) mezhep anlayışına göre kurmaya gitmiştir. Bu, yönetmelikte sarıhtır, açıktır. Bir arkadaşımın bu hususta verdiğimiz araştırma önergemiz gelecek; araştırıldığı vakit bu hakikatler meydana çıkacaktır, ama Hükümet etmekte olan insanların da memlekete hangi yönde hizmet ettikleri anlaşılabilir olacaktır.

Bununla da kalmamıştır, ayrıca bir kitap yazmış bu arkadaşlarımız. Kim yazmış bu kitabı? Veteriner Saim Kendir bey, muavini Ziya Özal, Ahmet Akşit...

«Urfa Akçakale İlçesi Toprak Reformu Kooperatifleri Yapısal Modelleri» adlı kitap, Köy İşleri Ba-

kanlığı matbaasında basılıyor ve Devlet kesesinden parası veriliyor. Bu kitabın 6 ncı sayfasının üçüncü bölümünde söylenenler şöyle : (Bunlar tabii araştırma önergemizde de olacak.)

«Toprak tarım kooperatiflerinin ortaklarına çok yönlü hizmet edecek bir örgüt olmaları nedeniyle başarıları, ortakların uyumlulukları demografik yapıları, sosyal dayanışmaları, konuşma dilleri (dikkat buyurunuz) ve mezhepleriyle bağlı oldukları sosyal toplulukların aynı olmasıyla ilişkilidir.

Bu nedenle etnik yapı kooperatif yapısını etkileyen önemli sosyal bir faktördür.»

Bu ifade sarıh. Bu ifadenin üzerinde duracak olursak manası nedir? Köy kooperatifleri kurulacak; Halk Partisinin anladığı manada. Daha doğrusu Cumhuriyet Halk Partisi ile Selâmet Partisi ortaklık Hükümeti zamanında bu Müsteşarlıkta yayılan bu ifadeye göre; söylenen, yazılan bu ifadeye göre bakınız, Türkiye kooperatifçilikte nasıl parçalanıyor :

Bir; etnik yapı.

Meselâ, benden önce bir arkadaşımız burada konuştu. Biz her zaman söylüyoruz; Doğu'daki kardeşlerimiz bizim canımızdan, kanımızdandır. Hele Urfa'nın tarihini bilen insan sıfatıyla Millî Mücadelenin çocuğu olmam itibarıyla şunu ifade etmek isterim ki; Fransızlar Urfa'yı işgal ettiği vakit bir kardeşimiz çıkmıştır, o entarisıyla, o giyimi ile; «Omuzumda silâhım martın, arkamda Karacadağ olduğu müddetçe Fransız Ordusu buradan bir karış ileriye geçemez» demiştir, durdurmuştur. Bu kahramanlığını tarihe tescil ettirmiş, tebcil ettirmiş ve geçirtmiştir.

Siz böyle bölgelere gideceksiniz, ona kooperatif kuracaksınız, İstiklâl Mücadelesinde bu memleketin çocuğu bu memleketin kanından, soyundan geldiğini, aynı milletin evlâtları olduğunu ispat etmiş insanlar arasında, bu bölgede ayrıcılık yaratacaksınız, diyeceksiniz ki; Arapça konuşuyorsa, Arapça konuşanlar bir araya gelip kooperatif kuracaklar, Kürtçe konuşanlar bir araya getirilecek, buna göre kooperatif kurulacak... Ayrıma dikkatinizi çekerim; mezhebi Alevî ise Aleviler bir araya getirilecek, kooperatifler kurulacak. Bunun açık, sarıh manası budur. Bu Devleti idare edenler, bu teşkilâtın başına bu insanları nasıl getirmişler? Bunlar hangi düşüncenin, hangi duygunun sahibidirler? İnsan buna hayret ediyor. Hangi partiye mensup olursa olsun, acaba bunu kabul edecek bir arkadaşım var mı? Varsa parmak kaldırsın, «ben kabul ediyorum» desin. Söylemek istediğim bu. Kabul edeceğine kani değilim.

Muhterem arkadaşlarım;

Bugün insanların siyasî düşüncesi olabilir; fakat bu siyasî düşünce maalesef milleti parçalamaya, bölmeye matuf değil, milleti birleştirmeğe matuf olmalıdır. Atatürk'ün gölgesine, Millî Mücadelede millî misâkın hudutlarını tamamlayan zatın gölgesine sığınıp böylesine hareketlere girişmek çok kötü şeydir. Tarihimiz bunun çok defa şahitliğini yapıyor. Böyle hareketlerle Doğu Anadolu'da çeşitli mezhep isyanları doğmuştur. Bu isyanların neticesinde masum kanı akmıştır. Bir gün huzurunuzda bu parçalama nedeniyle bu kıskırtma nedeniyle yazılan kitapları getireceğim ve bu maksatla Türkiye'nin millî birliğini, vahdetini temin etmek için çalışan Türk Ordusuna neler söylendiğini; benim Ordu Komutanlığı yapmış General Abdullah Akdoğan'a nasıl hakarete bulunulduğunu da huzurunuzda kürsüden okuyacağım.

Bunun sebebi nedir? Bunun sebebi elbette siyasîlerin tutumlarıdır. Bunun sebebi elbetteki, Devleti idare edenlerin sola mütemayil sloganlarıyla «Halkçılık» deyimiyile sınıf farkı yaratır, halkı birbirine düşürmekten öteye geçmeyen hareketleridir.

Bir Başbakan ve Başbakana bağlı bir Müsteşarlık düşününüz; bu insanlar böyle bir yönetmelik hazırlasın, böyle bir kitap yazsın... Türkiye Cumhuriyetinde o mevkiide ne böyle bir Başbakan oturabilir, ne de böyle insanlar o vaziyette kalabilir.

Hükümeti vazifeye davet ediyorum. Bu insanlar hakkında derhal gerekli takibatın yapıp mahkemeye verilmesini istiyorum, saygılarımla huzurunuzdan ayrılıyorum. Allah bu Milleti bu gibi adamlardan korusun. (A. P. ve C. G. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Devlet Bakanı Sayın Mehmet Özgüneş, bu konu da mı söz istiyorsunuz?

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Evet.

BAŞKAN — Devlet Bakanı Sayın Mehmet Özgüneş, buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeler;

Sayın Dikeçliğil'e getirmiş oldukları önemli konu dolayısıyla teşekkür ederim. Bize ayrıca bu konu üzerinde fikirlerimizi beyan etme imkânı verdikleri için cidden minnettarız.

Bahsettikleri cümle Toprak Reformu için yapılan hazırlıklar esnasında bir raporda geçmiştir. Bu cümle duyulur duyulmaz bizzat Sayın Başbakan tarafından emir verilmiş ve tahkikat açılmıştır.

Hükümet olarak bu husustaki kanaatimiz şudur :

Türk Devleti, milleti ve ülkesiyle bölünmez bir bütündür. Hiç bir hürriyet bu sınırı aşamaz. Ferdin gerek ferdî, gerek toplu hak halindeki hürriyetlerinin hiç birisi Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olduğu hakkını, hakikatini inkâr etme sınıpına varamaz. Bu Anayasamızda açıkça ve hem de bir değil birçok maddelerinde ifadesini bulduğu gibi, tarih boyunca böyle olagelmıştır.

Sivas Kongresinde bütün delegeler istisnasız şu gerçeği haykırıyorlardı : «Türkiye'de müslüman azınlık yoktur.» Çanakkale'de, Dumlupınar'da yan yana omuz omuza savaşanlar, kanları kemikleri birbirine karışanlar acaba hangi sebeple bir kooperatifin içerisinde beraber bulunamayacaklar

En az on asır birlikte ağlayan, birlikte gülen bu millet fertleri acaba hangi gizli sebeplerle bir kooperatif içerisinde bir araya gelemeyecekler?

Arkadaşlarım;

Böyle bir şey yok. Tekrar ediyorum ki; Hükümet istisnasız bütün üyeleriyle kanaati şudur : Türk Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Türkiye'de etnik farklar yoktur. Türkiye'de ayrı zümreler yoktur. Türkiye'de bir tek Türk Milleti vardır Türkiye'de değil Türk Milleti. Alkışlar)

Bölmek istediğim ikinci nokta; Sayın Dikeçliğil'e mevzu bahis ettiği için söz konusu etmek zorundayım : Mezhep ayrılıkları davasıdır.

Arkadaşlarım;

Bu konuda mecburen birkaç kelime söyleyeyim. Herkes bilir ki, İslâmiyette mezhep ayrılıklarının iki ana sebebi vardır. Birisi, siyasî iktidar hangi yoldan gelinecek; yani babadan oğula mı intikal ettirecek, yoksa bir cins seçimi mi olacak? İslâm mezheplerinin ayrık sebeplerinin birisi budur.

Arkadaşlar,

Bugün görüldüğü ki; siyasî iktidar şu veya bu şekilde dini yoldan değil, tamimiyle Türk Milletinin serbest seçimlerine dayanan bir şekilde yürütülmektedir. Şu halde mezhepler arasındaki bu fark ortadan kalkmıştır.

İkincisi hukuk meselesidir. Herkes bilir ki, İslâm mezheplerinin her birisi birer hukuk ekolüdür. Bugün artık hukuk objektif hukuk halinde yürütülmektedir. Bu duruma göre mezhepler arasında hukuk farkları da artık bugün söz konusu değildir. Öyleyse Türkiye'de Alevî - Sünnî ayrılığı yoktur. Nitekim bizzat Diyanet İşleri Başkanlığı kurulurken Atatürk, Diyanet İşleri Başkanlığını her türlü mezhep



farklarının üstünde, Müslümanlığı bir bütün halinde kavrayacak şekilde kurmuştur. Maalesef bazı kişiler, 1965 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilât Kanunu çıkarken bu mezhep farklarını ortaya atmak istemişlerdir; fakat komisyonda ittifak halinde reddedilmiştir; «Türkiye'de Atatürk'ün kurduğu Diyanet İşleri Başkanlığı İslâmiyeti bir bütün halinde ele alır, mezhep farkları yoktur» denmiştir.

Bu memleket imam - hatip okulları kurmuştur, yüksek islâm enstitüleri kurmuştur, İlahiyat Fakültesi kurmuştur. Hiç birisinin kuruluşunda da, demin bahsettiğim iki tarihi hakikat sebebiyle sureti katiyede mezhep farkları ele alınamamıştır. Ben bugün bu kürsüden iddia ederim ki, eğer bir kimse Türkiye'yi mezhepler bakımından da birtakım farklılara ayırmak istiyor ve şu veya bu mezhebe ayrılan iki kişi bir kooperatif içerisinde bir araya gelemez diyorsa, gizli maksatları vardır.

Saygılar sunarım. (Alkışlar)

3. — *Ankara Üyesi Hıfzı Oğuz Bekata'nın yurt dışına ve Libya'ya işçi gönderilmesi konusunda gündem dışı demeci ve Çalışma Bakanı Turhan Esener'in cevabı*

BAŞKAN — Sayın Hıfzı Oğuz Bekata, yurt dışına ve Libya'ya işçi gönderilmesiyle ilgili kısa gündem dışı bir konuşma yapmak isteminde bulunmuşlardır. Buyurunuz Sayın Hıfzı Oğuz Bekata.

HIFZI OĞUZ BEKATA (Ankara) — Sayın Başkan, değerli senatör arkadaşlarım;

Geçenlerde dost ve kardeş Libya'nın Başbakanı Sayın Callud memleketimizi ziyaret etmişlerdi. Bu ziyaretin mahsülü olarak Hükümetimizle Libya arasında bazı güzel anlaşmalar imzalandı. Bunlardan biri de, Türkiye'den vasıflı ve vasıfsız 500 bin kadar işçinin Libya'da çalışmak üzere gönderilmesi anlaşmasıdır. Bu vesileyle ve Sayın Çalışma Bakanımızın da şu anda Senatamızda bulunmasından faydalanarak bu konudaki düşüncelerimi, bir esas meseleyi de dile getirerek huzurunuzda belirteceğim :

Değerli arkadaşlarım;

Bizde ve diğer bütün ülkelerde iş, ve işçi ve işsizlik sorunları hemen hemen o toplumların başta gelen meseleleri halinde bulunuyor. Ancak, diğer ülkelerde bunlardan işçi, iş ve işsizlik bir bütün olarak ele alınmakta, planlara bağlanmakta ve işsizlik konusu tehlikeli bir sorun halinden çıkarılmak üzere kendi memleket olanakları içinde çarelere kavuşturulmaktadır.

Burada arz etmek istediğim nokta şudur ki; nasıl umumî halk deyimiyle «Taşıma su ile değirmen dönmez» ise, bir memleketin işçi konuları da zaman zaman dışarıya işçi sevk etmek suretiyle çözülemez ve istihdam politikası böylece rahat bir teminata bağlanamaz.

Bu hemen herkesin bildiği bir koşul olduğu için üzerinde fazla durmayacağım; ama iki belirtisini arz ettikten sonra asıl diyeceğime geçeceğim.

Geçenlerde Almanya, kendi endüstri müesseselerindeki sıkıntı dolayısıyla en başta gelen Türk işçilerinin bir kısmına yol verdi. Türkiye'de ne yapacakları belli olmayan ve ona göre bir hazırlığımız bulunmayan bu işçilerin memlekete dönüşlerinin bizde yarattığı buhranı hatırlarsınız. Şimdi, yine Almanya'da birçok müesseselerde işçilerin işlerine son verilme veya azaltılma konusu ortaya çıktığı için, yakında bir problem daha huzurunuzda gelecek ve memleket yeni bir sıkıntının içine girecektir.

İşte ben, bu büyük bütünün içinden bir parçayı almak istiyorum. O parça, işsizlik konusu: Dünyanın her tarafında da işsizlik vardır; fakat bu bir ölçü içindedir. İşsizliğin, dediğim gibi muayyen planlar, programlar içinde, ülkelerin kendi olanakları içinde, müesseselerinde iş bulma ve işsizlik sigortalarıyla tehlikeli duruma girmeşi önlenmekte ve bunlar olumlu çarelere kavuşturulmaktadır.

Bizde dışarıya işçi gönderme konusu başlangıçtan beri, bence ciddi yanlışlarla beraber yürütülmüştür. Sebabini şimdi kısaca arz edeceğim :

Biliyorsunuz ki, işsizlik konusu Türkiye'de şehirlerde iş arayan insanlar tarzında açık, köyde yazın çalışan kişim oturan insan cinsinden gizlidir. Şimdi benim ele alacağım üçüncü konu; Kamu İktisadî Teşebbüslerinde de 10 kişinin yapacağı işe 20 kişi, 30 kişi, 40 kişi hizmete alınmak suretiyle asıl iktisadî anlamda gizli işsizlik tarzında görünüyor.

Bizim önümüze dışarıya işçi gönderme tarzında bir konu gelince, şehirlerde sıraya girmiş olan işsizlerden önce, henüz işsiz kalmanın bilincine varmamış bulunan köyleri tahrik etmek suretiyle bir milyona yakın işçiyi göndermişiz, bir milyona yakın işçiyi de sıraya koymuşuz ve bunlara deva aramakla meşgûlüz. Hemen arz edeyim ki, Türk endüstrisinin, yatırımların bugünkü temposu içinde Türkiye'deki istihdam politikasının çözümlenmesine ve köyler bu ölçüde tahrikte devam edildiği takdirde, bir büyük buhranın önlenmesine imkân yoktur. Bunlara kısa kısa do-

kunduktan sonra, şimdi asil söylemek istediğim noktaya geleceğim.

Değerli senatörler;

İktisadi Devlet Teşebbüslerinin bir kısmının adı bugün gayri İktisadi Devlet Teşebbüsleridir. Sebebi; burada çalışan memur sayısı, burada çalışan işçi sayısı fiyatlarına ve yönetimlerine müdahaleler dolayısıyla normal maliyetleri aynı maddeyi yapan dış ve iç piyasadaki maliyetlerin üstüne çıktığı için, bunlar bir kısmı iktisadi teşebbüs olmaktan çıkmış gayri iktisadi teşebbüs haline gelmiştir.

Buna mukabil konu Türk ekonomisini tehdit eder bir hale gelmiştir bugünkü hayat pahalılığı içinde. Neden? Çünkü, aynı vasıfları haiz iki fabrika farz ediniz, birisi özel sektörde, ötekisi kamu sektöründe. Özel sektörde aynı vasıfları haiz fabrika 10 memur 1 000 işçi ile çalışıyorsa, aynı vasıfları haiz fabrika devlet sektöründe 50 memur, 3 000 işçi ile çalışıyor. Hükümet her ikisinin ürünü, mamulü veya masnuatıyla (Eski tabirle) fiyatını Devlet sektörünün maliyetine göre koymaktadır.

Şimdi bir tek örneği tebarüz ettirelim: Bir birim alınız. Devlet sektörü bunu maliyet olarak 100 liraya malediyor, Hükümet buna 125 liradan satmak için fiyat veriyor. Aynı birim içinde, aynı mali özel sektör, bu işçi, memur ve vesair faktörler dolayısıyla 70 liraya mal ediyor, 95 liraya satmaya hazır olduğu halde, Devlet fiyatı 100 liralık maliyete göre 125 lira verdiği için, havadan 70 ile 100 arasındaki farkı aldıktan sonra, Hükümetin tayin ettiği fiyat üzerinden satma vaziyetine varıyor.

Dizim İktisadi hayatımızı birçok nedenler arasında tehdit eden ciddi ve sifa bulmaz hastalığımızın bir tanesi budur. İşte şimdi önerime, asil meseleme geldim: Mademki harice işçi gönderiyoruz, herhangi bir kamu sektörünün elinde bulunan bir fabrikadaki fazla işçiyi sokağa çıkartmamız da mümkün değildir. Libya vasıflı işçi de istiyor, öyle ise sırada bekleyenlerin haklarına da hallet gelmemek kaydıyla bir kambur halinde İktisadi Devlet Teşebbüslerini gayri iktisadi hale getiren bu fazla işsizlerden onların da hakları mahfuz tutularak harice gönderme yolunu açarsak; bu, gayri İktisadi Devlet Teşebbüslerini yavaş yavaş iktisadi hale doğru götürür ve böylece ciddi bir özürden kurtarmış oluruz. Aynı zamanda, dış ülkelere vasıflı işçi diye, vasıflı olup olmadığı belli olmayan insanlar gönderilmek suretiyle de aynı bir kayırlmadan dışta kalmış olur.

Değerli arkadaşlarım;

Sözümü şöylece bağlamak istiyorum: Bugün, Türk ekonomisi perişan bir durumdadır. Bu perişan durumun içinde, deva bulmaz hastalıklarımızın yanında bir de bu konu vardır. Mademki şimdi Libya, vasıflı ve vasıfsız işçi istiyor; o halde, geçmişteki hataların tekrarına gidilmeden Hükümetimiz bu vasıflı işçilerin arasına, İktisadi Devlet Teşebbüslerinde fazla bulunduğunu arz ettiğim işçilere de ciddi bir kontenjan vermek suretiyle iktisadi hayatımızı bugün tehdit eden ve yarın tehdit etmekte devam edecek bulunan bu hastalığı kemion de olsa bir şifaya kavuşturmuş olur.

Sayın Çalışma Bakanımızın ve Hükümetimizin bu konuları, kendilerinin geçici vesaire olduklarını nazara libare almadan, kendi zamanlarında bir karara bağlamaları mümkün ise, böylece bir karara bağlanırlar; sonradan gelen değişiklikler de bu prinsip kararını bozmayacakları için, büyük ve ciddi bir hizmet vermiş olurlar.

Bu konuyu Yüce Senatonun huzurunda dile getirmeyi, acile mahiyeti dolayısıyla görev bildim.

Teşekkür eder, saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Çalışma Bakanı Turhan Esener, Sayın Bekata'nın ifade buyurduğu konu üzerinde mi konuşacaksınız efendim?

ÇALIŞMA BAKANI TURHAN ESENER — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

ÇALIŞMA BAKANI TURHAN ESENER — Sayın Başkan, sayın senatörler:

Huzurunuzda, her şeyden evvel, memleketimiz için en önemli konulardan birisi olan işsizlik problemi hakkında değindiği için, kıymetli arkadaşımız Sayın Hüseyin Oğuz Bekata'ya Bakanlığım adına teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

Hakikaten önemli bir soruna işaret ettiler. Ben geçenlerde huzurunuzda Almanyadaki işçilerimiz hakkında konuşmuştum; bu sefer eğer müsaade edercesiniz, Libya'ya gidecek olan işçilerimiz hakkında bir iki kelime söylemek istiyorum.

Bakanlığımızın politikası, yapmış olduğumuz basın toplantılarında da açıklandığı gibi gayet açık olarak şudur:

Çalışma Bakanlığı, Libya'ya veya diğer herhangi bir memlekete katilyen işçi göndermek arzusunda değildir; ama işgücü fazla dolayısıyla kendisine daha iyi yaşama imkânları sağlayan, başka memleketlerde çalışmak arzusunu ileri süren ve kendilerine iş bulan işçilerimiz var ise, Çalışma Bakanlığının ama-

cı bu gibi işçilere, yabancı memleketlerdeki çalışma koşullarını en iyi şekilde sağlamak, bu işçilerin yurtdışına gönderilişleriyle yurtdışından dönüşlerini bir düzene sokmak ve bu arada bir istihdam politikası da izleyerek, memleketimizin iktisadi bünyesi için gerekli olan işçileri ve meselâ vasıflı işçilerden bazılarını göndermemek ve mümkünse vasıfsız işçileri göndermemektir. İzlediğimiz politika açıkça budur.

Bu Libya meselesi ortaya çıktığı zaman; Libya'lılarla görüşmelerimizde şu konular üzerinde ısrarla durduk:

Bunlardan birincisi gidiş gelişlerin düzenlenmesiydi ve yaptığımız anlaşmada Libya'lılar, Türk işçilerinin hem gidiş ve hem de dönüş masraflarına katlanmayı kabul ettiler.

İkinci sorun; oradaki çalışma koşullarıydı ve bunun için de tip hizmet akıtları, sözleşmeleri yapıldı. Bu sözleşmeleri işçilerimiz burada imzalayacaklar ve bundan başka bu sözleşmeler İş ve İşçi Bulma Kurumunun onayından geçecektir. Eğer onaylanmazsa işçi gidemeyecektir.

Üzerinde durduğumuz bir üçüncü nokta ise şu oldu; eşitlik ilkesi. Libya'da çalışan Türk işçileri, Libya'da çalışan diğer yabancı işçilere verilen haklardan aynen faydalanacaklardır. Eğer Libya'lı işçilere ve meselâ İtalyan gibi yabancı işçilere bir fazla hak verilirse, bu hak aynen bizim işçilerimize de uygulanacaktır.

Dördüncü bir nokta ise; ücretlerin Türkiye'ye transferi meselesi idi. Bu nokta üzerinde de ısrarla duruldu. Sebebi de şu idi: Bir Türk işçisi yabancı memlekete niçin gider?.. Yapmış olduğu tasarrufu Türkiye'ye transfer için gider. Buna imkân verilmezse, hiçbir Türk işçisinin gitmesinde bir anlam kalmayacaktır. Bunun için, bu anlaşmada özel olarak bu transfer imkânları, bilindiği üzere, bekâr işçiler için ayrı, evli işçiler için ayrı garantiye bağlandı.

Bunun dışında üzerinde çok önemle durduğumuz bir beşinci nokta da bizim çocuklarımızın eğitimi meselesi oldu. Çünkü bilindiği gibi, yabancı memleketlere giden Türk işçilerinin çocuklarının eğitimi büyük bir problem olmaktadır. Bunlar Türkiye'ye döndükleri zaman kendilerine sınıf bulma bakımından bazı müşkülâtlarla ve bazı zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bunun önüne geçmek için ısrarla Libya'ya giden Türk çocuklarının, Türk eğitim usullerine göre açılacak okullarda eğitim görmesi, Türk öğretmenleri tarafından eğitilmesi sağlanmıştır; ama bunun dışında bunlara pekâlâ Arapça ders ek olarak verilebilecektir.

Şimdi, Sayın Bekata'nın değindiği çok önemli bir noktaya gelelim: Acaba hangi işçiler gönderilecektir?.. Bu hakikaten bir sosyal politika meselesidir, sosyal politika sorunudur. Bunun üzerinde dikkatle durulması gerekir.

Bizim, şimdiye kadar düşündüğümüz şu oldu: Herhangi bir kimseye öncelik vermeden, kimsenin hakkını yemeden, sıraya girmiş bulunan işçiler normal olarak giderler; fakat buna rağmen şunu size söyleycim ki, bir notayı mahfuz tutuyoruz. O da şu: Türk hükümetleri, bundan sonra bu soruna önemle eğilecekleri için, acaba hangi iş kolunda çalışan kalifiye işçilerin hangilerininin gitmesi lâzım, hangilerininin gitmemesi lâzım; bunu tespit edecekler ve buna göre kolaylıkla bir politika izleyebileceklerdir.

Benim için büyük bir sorun; her şeyden evvel Almanya'da çalışan işçilerin durumu geliyor. Almanya'ya yaptığımız bir yayında, Almanya'da çalışan işçilerininin Libya hayaline kapılarak işlerini bırakmalarını rica ettik; ama bunun yanında büyük bir sorun var. O da, Almanya'da işini kaybetmiş ve bilhassa turist pasaportuyla gidip de yurda dönmek mecburiyetinde kalan, bir sene bile kalamamış olan işçilerin durumudur. Bunlar, Libya'ya gitmek arzusunun şiddetle gösteriyorlar. Buna ne cevap vereceğiz?.. Bu bir sorun.

İkinci sorun; yani Sayın Bekata'nın ileri sürdüğü husus: Acaba İktisadi Devlet Teşekküllerindeki çalışanların durumu nedir?.. İktisadi Devlet Teşekküllerindeki kalabalık daha ziyade işçilerden çok memurlardan ileri gelmektedir. Bizim bunları Libya'ya göndermemiz de şu anda mümkün değil.

İşçilere gelince: İktisadi Devlet Teşekkülleri, benim aldığım son raporlara göre; kalifiye işçileri kolay kolay bırakmak niyetinde değil. Çünkü, bu kalifiye işçiler giderse, yerlerinin doldurulması zor olmaktadır; fakat buna rağmen hakikaten bu bir etüt meselesidir. Sayın Bekata'ya bilhassa teşekkür ediyorum; hakikaten çok önemli bir noktaya değindiler. Bu hususta çalışmalar yapılmaktadır.

Çok teşekkür ederim. (Alkışlar)

4. — *Muş Üyesi İsmail İlhan'ın 1966 Varto depresyonundan sonra Varto, Muş, Hınıs merkez ve köylerinde Devletçe ele alınması gereken işler konusunda gündem dışı demeci.*

BAŞKAN — Sayın İsmail İlhan, 1966 Varto depresyonundan sonra; Varto, Muş, Hınıs merkez ve köylerinde, Devletçe ele alınması gereken işlerin hâlâ askıda olması, köylerde yapılması gereken nüve tipi

konutların yapılmamış bulunması, çilekeş ve sabırlı vatandaşların Doğu'daki yakacağı genellikle tezек olduğuna göre, dokuz yıldan beri tahta barakalarda yaşamakta olmaları nedenleriyle gündem dışı söz istemişlerdir. Kendilerine gündem dışı söz veriyorum.

Buyurunuz Sayın İsmail İlhan.

**İSMAİL İLHAN (Muş)** — Sayın Başkan, muhterem senatörler;

Sizleri bundan 9 sene evveline, Varto'daki deprem günlerine, gerilere götürdüğüm için üzgünüm ve huzurunuzda özür dilerim; fakat 1966 depreminden bugüne kadar Devlet tarafından 1 - 2 yıl için yapılmış olan geçici barakalarda, Doğu Anadolu'nun soğuklarında kışlarını ve yazlarını geçirmekte olan vatandaşların durumlarını dile getirmek zorunda olduğumu kabul edersiniz. Milyonlarca lira harcanmış, 19 - 20 köyde nüve tipi konutlar yapılmış, geriye kalan köylerde de geçici barakaların 2 yıl için yapılmış olduğunu düşündüğünüz takdirde, 9 seneden beri buralarda yaşayan vatandaşların halini tahmin edersiniz.

Varto'nun 90 köyü, Muş merkezine, Bulanık'a ve Hınıs'a bağlı sayısız köyün insanları 1966 depreminden itibaren muvakkat olarak yapılan barakalarda yaşamaktadır. İmar ve İskân Bakanlığınca 1966 - 1967 senelerinde nüve tipi konut olarak yapılmasına karar verilen konutlar hâlâ yapılamamıştır. Vatandaş, «Benim Devletim bana yardım elini mutlaka uzatacaktır, ben sabırla bekliyorum» diye bugüne kadar beklemiştir; gazetelerle temas etmemiştir, yürüyüş yapmamıştır, fakat Devletin yardımının mutlaka geleceğini beklemiştir. Üzülerek belirtirim ki, hâlâ Devlet yardım elini uzatmamıştır.

18 Ağustos 1966 tarihinde Varto'nun merkezi 90 köyüyle yerle bir olduğu zaman Türk milleti Kıbrıs harekâtında olduğu gibi tek vücut halinde maddî, manevî bütün yardımlarını Varto, Hınıs, Bingöl halkından mahrum etmemek için seferber olmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı, İmar ve İskân Bakanlığı aynı şekilde ellerindeki bütün imkânlarıyla Varto, Hınıs, Bulanık, Muş halkını kışın soğukta bırakmamak için uğraşmış, çaba göstermiştir. O güne kadar görülmemiş olan korkunç derecede bir başarıyla Varto halkı barakaya kavuşmuştur; ama altını çizerek söylüyorum: «Bir - iki yıl için yapılmış olan barakalar...»

Üzülerek belirtmek istiyorum ki, İmar ve İskân Bakanlığı bu kısa vadeli çalışmayı bitirip, esas uzun vadeli daimî konut çalışmalarına gelince, çalışmalar olduğu gibi kalmıştır. Varto'dan gelmiş olan bir he-

yetle İmar ve İskân Bakanlığına 1968 - 1969 yıllarında başvurduğumuzda, «Varto dosyası kapanmıştır, Varto'da yapılacak işimiz kalmamıştır» diye cevap verecek duruma kadar gelmiştir. Halbuki, Varto halkı bu barakalarda kışın soğukta, yazın sıcakta (Hepinizce malum olan) tezек yakmak suretiyle günlerini geçirmekte.

Anayasamızın 76 ncı maddesi, her Meclis üyesini tüm Türkiye'nin temsilcisi saydığına göre; Varto depremi gibi binlerce cana mal olan korkunç bir afetten sonra yapılmasına Hükümetçe karar verilmiş olan konutların bir an önce yapılması için her senatör ve milletvekilinin kendine düşen çabayı göstermesi gerekirken, böyle olmamış; «Gemisini kurtaran kaptan» zihniyetiyle çalışmış, maalesef ve maalesef bu yöre halkı bugüne kadar barakalarda kalmıştır.

Varto depreminden çok daha sonra olan Gediz, Sakarya, Bartın, Demirci afetlerine Devlet en kısa zamanda yardım elini uzatmıştır, bununla iftihar ediyorum; fakat Varto 9 seneden beri hâlâ bu şekilde sähipsiz kaldığı için aynı şekilde üzüntü duyuyorum. Anayasamızın 76 ncı maddesini bunun için zikrettim.

Muhterem senatörler;

Şu anda Varto'nun 90 köyü, Muş merkezinde helyela delapısıyla Devlet tarafından konut yapılmasına karar verilen 3 mahalle ve aynı zamanda 1966 depreminden sonra Muş'da toplanmış olan yüzlerce aile, yine Muş'a, Hınıs'a, Bulanık'a bağlı yüzlerce köylü Devletten daimî konut beklemektedir. İmar ve İskân Bakanlığı bunlara söz vermiştir; fakat bugüne kadar bu sözü yerine getirmemiştir.

**FİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum)** — Yaz gelin yapacaklar.

**İSMAİL İLHAN (Devamla)** — 1971 Bingöl depreminden sonra, o zamanki Sayın Başbakan Nihat Erim, şimdiki Sayın İmar ve İskân Bakanı Selâhaddin Babüroğlu'yla beraber Bingöl'den dönerken Varto'ya da uğramış, Varto'da 19 köyde İmar ve İskân Bakanlığı tarafından parası ödenerek yapılmış olan bütün binaların yıktırılmasına ve 71 köyle beraber bu 19 köydeki konutların da tekrar ele alınmasına karar verilmiştir. Acaba bu 19 köye harcanan para nereye gitti? Bu 19 köyde konut yapılırken İmar ve İskân Bakanlığı bu konutların gerçek maksada, yörenin koşullarına uyup, uymadığını kontrol etmediyse, bunun sorumlusu kimdir?

Duvarları hasırdan oluşan bu konutların durumunu biraz kar ve biraz da yağmur yağdıktan sonra tüm çöplüğüyle görmek mümkündür. Sayın Nihat Erim ve

Selâhaddin Babüroğlu aynı manzaraya şahit oldukları için, 19 köyde Devlet tarafından yapılmış olan bu konutların tekrar ele alınacağına karar verilmiştir.

Geçen hafta Erzincan Senatörü Sayın Niyazi Ünsal, birkaç ihaleden bahsettiler. Bense, 19 köydeki binalardan bahsediyorum; bu binalar yıkılacak, yerine yeniden (Ki, o da mümkün olursa.) diğer 70-100 köydeki binalarla beraber bina yapılacaktır. İmar ve İskân Bakanlığının bu konudaki cevabını bekliyorum.

Geçen yıl Sayın eski İmar ve İskân Bakanı Ali Topuz beyefendiyle Doğu Anadolu'ya bir seyahat tertitledik, daha doğrusu Muş ve Binböl parlamenterlerine haber verdiler. Doğu Anadolu'ya bir gezi tertip ettiklerini söylediler. Beraber gittik. Muş'da bir toplantı yaptılar ve bu toplantıda «1974 senesinde Muş'da, Varto'da herhangi bir çalışmanın yapılmayacağını» belirttiler. Aynı konuşmayı Varto'da da yaptılar.

Hınıs'a geldik. Hınıs'daki toplantıda, (Şimdiki Erzurum'lu parlamenterlerimiz alınmasınlar, kendilerine haber vermemişlerdi; çünkü esas seyahat Muş ve Bingöl ile ilgiliydi.) Herhalde Sayın Hilmi Nalbantoğlu'nun Cumhuriyet Halk Partisi grup toplantısında vermiş oldukları önergeden mütevellit olacak ki, Hınıs'da 1974 senesinde çalışmaların mutlaka başlayacağını belirttiler. Tabii Muş parlamenterlerinin bu durumda çok müşkül bir vaziyete düşmüş olduklarını siz takdir edersiniz. Çünkü, seyahat Muş seyahatiydi; fakat çalışma ise Hınıs'a gidecekti.

Yine üzülerek belirtiyorum, 1974 senesinde bu vermiş olduğu söz de yerine gelmedi; Hınıs'da da çalışmalara başlanmadı.

Sözlerimi, bu konuda İmar ve İskân Bakanlığına birkaç öneride bulunmak suretiyle bitirmek istiyorum:

1. — İmar ve İskân Bakanlığı bu kış süresince masa başı çalışmalarını bitirmeli, önümüzdeki inşaat mevsiminde senelerden beri büyük bir sabır ve tevekkül ile Devletin yardımını bekleyen vatandaşın hizmetine mutlaka yetişmelidir.

2. — Çalışmalara Muş merkezi, Varto ve Hınıs'da aynı zamanda başlanabilse haliyle çok fazlası ile vatandaş memnun etmek imkânı elde edilmiş olacaktır. Aksi takdirde, teknik kadro yetersizliği dolayısıyla çalışmalar üç dört yerde aynı zamanda başlanıyorsa, depremin ağırlık merkezi nerede ise oradan başlanması mecburiyeti ile bizi karşı karşıya bırakıyor. Bu kadar süre vatandaş bekledikten sonra, hizmeti götürmede öncelik bakımından İmar ve İskân Bakanlığının alacağı yanlış bir karar vatandaş çok fazla üzecektir. Buna hiç kimsenin hakkı yoktur.

3. — Eğer gerçekten, bundan evvelki işlerde olduğu gibi, yine müteahhitlere iş verilecekse kontrol sisteminin çok iyi bir şekilde kurulması lâzım gelir.

4. — Aynı şekilde, geri kalmış bir yöre olan Doğu Anadolu'nun depremde yıkılmış olan bu yörelerine götürülecek olan hizmetler; yol, su, okul gibi altyapı hizmetlerinin diğer bakanlıklarla koordine çalışmak suretiyle götürülmesi şayanı tavsiyedir. Bu hususta da Sayın Bakandan bazı atılımlar bekliyoruz.

5. — En önemlisi, İmar ve İskân Bakanlığının bu gibi mühim çalışmalarla ilgili değişmeyen bir politikası olmalıdır. Her bakan geldikçe, her bakan değiştikçe İmar ve İskân Bakanlığının bu gibi büyük çalışmalarla ilgili politikası değişmemelidir. Bakanlığın kendine özgü bir politikası olmalıdır. Sayın Babüroğlu hemşehrimizden bu hususta da gereken girişimde bulunmalarını istirham eder, sizleri saygılarla selâmlarım. (Alkışlar.)

5. — *Tabii Üye Haydar Tunçkanat'ın, Ege'deki kıta sahanlığı ve sismik petrol araştırması konusunda gündem dışı demeci.*

BAŞKAN — Sayın Haydar Tunçkanat, Ege'deki kıta sahanlığı ve sismik petrol araştırması hakkında Hükümet tutumu üzerinde gündem dışı söz isteminde bulunmuşlardır.

Buyurunuz Sayın Haydar Tunçkanat.

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabii Üye) — Sayın Başkan, sayın senatörler:

Gündem dışı konuşmaların çokluğu karşısında huzurunuzu çok kısa bir süre işgal etmek için kürsiye geldim.

Kıta sahanlığı meselesi bugünlerde Türk kamuoyunun üzerinde çok dikkatle durduğu ve tatminkâr doğru bilgileri almayı beklediği bir döneme girmiş bulunuyoruz. Çünkü, gazete sütunlarına intikal eden haberlerle Bakanlığın vermiş olduğu haberler birbirlerini tutmamakta ve bu suretle gerçeğin kamuoyunda arzu edilen ölçüde belirmediği anlaşılmaktadır.

Kıta sahanlığı meselesi hakikaten Türkiye için birçok yönlerden çok önemlidir. Bunların başında evvelâ güvenlik meselesi gelir. Hava ulaştırması, deniz ulaştırması ve adaların tahkimatı bakımından Ege bizim için çok önemlidir. Hava ulaştırmasında dikkat ederseniz Yunanlılar kendi üzerlerinden; yani karasularından ve kendi ülkeleri üzerinden geçiş müsaadesi vermedikleri için, bizim NATO ülkeleri ile olan ilişkilerimiz, bilhassa askeri uçakların, Tobruk üzerinden doluşarak yapılmasına sebep olmaktadır veyahut da Bulgaristan'dan istenen özel müsaadelerle sağlanmaktadır.

Şu halde, havadan ilişkilerimiz; yani hava ulaştırmanın askerî bakımdan oldukça kritik bir duruma girmiştir.

Deniz Kuvvetlerimizin ulaştırması yahut da deniz birliklerimizin ulaştırması bakımından da bazı sürprizler hazırlanmaktadır. Bu sürprizler de denizlerdeki karasularının 12 mile çıkarılması suretiyledir. Eğer 12 mil olacak olursa (Yunan adalarını da alıp bir hudut çizecek olursanız.) Türklerin Ege Denizinden Akdenize olan irtibatları tamamıyla kapanmış olacaktır ki, Yunanlılar bunun da hazırlığı içerisindeydiler.

Şu halde, Ege Denizindeki kıta sahanlığı meselesi öyle yalnız başına mütalaa edilebilecek bir sorun değil, bilakis birçok konuları içine alan ve güvenlik tedbirleri ile daha da güçlenen büyük bir sorun haline gelmiştir. Bunda Hükümet pek öyle kaygısız veyahut da şimdiki gibi biraz daha konuya önem vermez bir biçimde davranamaz, böyle bir tutum içinde bulunamaz.

İkinci önemi petrol meselesidir arkadaşlar. Amerikalıların dünya yörüngesinde dolaştırdıkları uydulardan alınan bilgilerle Ege Denizinde büyük petrol rezervlerinin veya yataklarının bulunduğu tespit edilmiştir. Yunanlılar başlangıçta bu kıta sahanlığı meselesiyle ilgili olarak evvelâ kendi karasuları içerisinde araştırmaya başlamışlar ve bakmışlar ki, Türklerden ses çıkmıyor, biraz daha ileriye, biraz daha ileriye çıkarak sonunda bizim burnumuzun dibine kadar arama yapma müsaadelerini vermeye başlamışlardır. Bunu yalnız kendileri yapmıyorlar. Bunu, uluslararası petrol arama şirketlerine verdikleri için, eğer bugün bunlara bir çözüm bulunamazsa, Türk Hükümeti bu kıta sahanlığı konusunda kendi haklarını korumak için şimdiden gerekli atılımları ve girişimleri yapmazsa, bu sorun ileride uluslararası bir sorun haline gelebilecektir. Çünkü, bu şirketlerin çoğu uluslararası nitelikteki petrol arama şirketleridir. Demek ki, konu bu bakımdan da çok önemlidir.

Sonra petrol, bugün hem bir silâh olarak, hem de enerji bakımından çok büyük bir önemi haizdir. Türkiye'nin Ege Denizinde bu uydularca tespit edilen yatakları araştırmak için, hakkımız olan yerlerde petrol arama kadar normal bir şey olamaz.

Yunan Savunma Bakanı Averof geçenlerde bir beyanatında dedi ki, «Bizim Kıbrıs'ta hava üstünlüğümüz olmadığı için, Yunan donanmasını oraya getirip Türklerle savaşmadık.» Çünkü donanmasının tamamıyla o civarda tahrip edilmesi mümkündü, ama Ege Denizinde durum öyle değil. Yalnız Yunanlılar bu-

nu bir blöf olarak yapmıyorlar arkadaşlar. Yunanlılar, hava silâhlarını da büyük ölçüde takviye etmekte ve Fransa'dan, Amerika'dan büyük ölçüde bu konuda yardım almaktadırlar. Halbuki Amerikan Hükümeti bu konuda, Kıbrıs konusunda bize baskı yapmak için Türkiye'ye olan yardımı kesmektedir.

Şimdi, bu durum içerisinde Hükümetin garip bir tutumunu müşahade etmekteyiz. Kıbrıs sorunu ile ilgili olarak bize verilen Amerikan yardımı Amerikan Kongresince kesilmek suretiyle bize baskı yapılmak istenmektedir. Türkiye'nin buna karşı elinde silâhları mevcuttur; yani bu tedbire karşı Türkiye'nin de alacağı tedbirler vardır. Fakat Türk Hükümeti bu tedbirlere, (Yalnız dün Bütçe Komisyonunda Millî Savunma Bakanı bu konuya biraz değindiler.) mukabil tedbirleri alma yolunda nedense kararlı görünmemektedir. Bu hususta Türk Hükümetinin de kararlı olması lâzımdır, kanımca.

Bundan daha önceleri iki tane Amerikan gemisi ile anlaşma yapılmıştı, Ege Denizinde sismik araştırmalar yapılmak üzere; fakat Amerikan Hükümetinin baskısı sonucunda bu gemiler, mukavele yapılmış olmasına rağmen, Ege'de sismik araştırma yapmadan mukavelelerini bozarak Türkiye'den ayrılmışlar ve bu aramayı yapmamışlardır. Bunun üzerine Hükümet, bir Norveç gemisiyle anlaşmaya varmış, kontrat imzalamış, gemi 40 gündün beri Akdenizde dolaşmakta; fakat Yunanistan ile aramızda bir olay çıkar da, Amerika'nın 5 Şubatındaki Türkiye'ye yardım kararını etkileyebilir endişesiyle (Öyle zannediyorum) bu gemi Akdenizde dolaştırılmakta ve Egedeki gerçek araştırmayı yapmaktan alıkonulmaktadır. Eğer Hükümet, böyle bir varsayım dayanarak bu gemiyi Ege Denizine sokmuyorsa, bir program dahilinde idiyse bu, ayda 320 bin dolara kiralananmış olan bu geminin daha önce kiralananmış olması gerekirdi. Bu gemi demek ki, çok önceden kiralananmış ve ücreti de ödenmiş olduğuna göre, bu geminin 1 - 1,5 günlük arızası, Ege Denizine girmesine bir neden olarak gösterilemez.

Dışişleri Bakanının son yapmış olduğu beyanat da açıkça gösteriyor ki, 5 Şubat civarında bu program başlayacaktır. Şu halde Hükümetin, bir karar değiştirmiş olduğu anlaşılıyor. Gemi çok daha evvel kiralananmış ve gelmiş olmasına rağmen, Ege Denizindeki sismik araştırmalara müsaade edilmemiş ve program tehir edilmiş, ancak 5 Şubat tarihinden sonra bu aramalara Ege Denizinden başlamak üzere Hükümet yeni bir program yapmıştır. Demek ki, bu daha ziyade Amerikan Kongresinin 5 Şubatta Türkiye'ye

yapılacak yardım konusundaki kararıyla ilgili olarak tehir edilmiştir. Hükümetin bu tutumunu biz pek başarılı bir politika olarak saymıyoruz. Şu nedenle ki :

Kıbrıs sorunu, Ege Denizi sorunu, Ege Denizindeki bize yakın adaların tahkimi sorunu, kıta sahanlığı sorunu ve Batı Trakya'daki Türkler sorunu birbirinden ayrı mütalaa edilemez. Eirisini çözelim ondan sonra ötekine geçelim diyorsak, bu konuları ayrı ayrı çözmeye imkânı yoktur. Bu nedenle Hükümetin daha aktif ve kendi ifadeleriyle daha dinamik bir Ege politikası takip etmesi yerine dinamik, Yunanlılara karşı bu belirttiğimiz hususları da içine alan geniş bir politika izlemesinde büyük yarar görüyoruz.

Saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

6. — *Malatya Üyesi Hamdi Özer'in, Türkiye Televizyonunun yayın alanı ve yayınlardaki tutumu konusunda gündem dışı demeci.*

BAŞKAN — Sayın Hamd Özer, Türkiye Televizyon yayın alanlarının durumu ile, yayınlardaki tutum hakkında ilgililerin dikkatini çekmek üzere gündem dışı konuşmak istediğini ifade buyurmuşlardır.

Buyurunuz Sayın Hamdi Özer.

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Yurdumuzdaki televizyon yayın alanları kademeli biçimde genişletilmektedir; ancak bu alanların tespitinde uygulanan plan, objektif olarak coğrafya bölgelerine; sübjektif olarak da sınıf bölgelerine dayanmaktadır.

Bu bölgeler arasında değerlendirme yapılarak yayın alanlarındaki öncelik sırası tespit edilmiştir. Her nedense, Malatya yöresi bu değerlendirmede âdeta hesaba katılmamış ve yine geride kalmıştır. Bir milyona yaklaşık Malatya ve civar halkı televizyon mucizesini tatlı bir masal gibi dinlemekte ve gönül burukluğu içinde Devletten en kısa zaman içerisinde televizyon istemektedir.

Televizyonun sağladığı görgüye dayanan eğitim ve öğretimden Malatya halkı daha fazla yoksun bırakılmamalıdır. Bunu ısrarla bekliyoruz.

Sayın senatörler;

Bundan önceki ve şimdiki TRT Genel Müdürlerinin gayretlerini inkâr etmek vicdana aykırıdır. Komşu ülkeler arasında televizyonsuz kalan Türkiye'miz, bu iki Genel Müdürün çabasıyla televizyon körlüğünden kurtarılmıştır. Huzurunuzda kendilerine teşekkür etmeyi borç bilirim.

Televizyon programları üzerinde tenkitler ve suçlamalar olabilir. Bir görüntünün herkesin hoşuna gitmesi mümkün olmadığı için, bunları olağan karşılamak gerekir. Ancak tenkitte ve suçlamada insafli olmanın da gerekliliğine inanmalıyız. Televizyon bir okuldur. Öğretir ve eğitir, iyiyi kötüden ayırt etmek için onları tanıtır. Seyredenleri uyararak iyiliğe ve ileriye yöneltir. Çünkü televizyon gerçekleri gösteren bir aynadır. Eğer aynadaki görüntü çirkinse, bunda aynanın kabahati yoktur. Aynadan kaçmaktansa, aynaya bakacak yüze sahip olmaya çalışılmalıdır. Onu çirkinliğin giderilmesinde uyarıcı bir araç olarak kabul etmek gerekir.

Televizyonumuz Kıbrıs harekâtımızı gösterirken, milletçe coşup taşık. Gökler, denizler ve topraklar Türklükle şahlandı. İftiharla kanatlanan gönüllerimiz tek vücut halinde aynı hedefte birleşti. Bu görüntü bir gerçekti, bunda milletçe güven ve gururun zevkini tattık.

Aynı televizyon, pamuk tarlalarında çalışan işçilerimizin çilelerini de gösterdi. Bu görüntüdeki çirkinlik de bir gerçekti. Bu gerçek de vicdanlarımızı ve ızanlarımızı uyararak, halkımızı daha insancıl bir yaşantıya ulaştırmamızı ihtar ediyordu. Bu tarlalarda çalışan kadın ve çocuklarımızın yüzlerindeki ve gözlerindeki, yüzlerce sineğin yaptığı işkenceyi bir insan olarak utançla seyrettik. Bunları kurtarma yollarını bulma gereğini daha fazla duymaya başladık.

Bu görüntülere, Rusya'dan hazırlanmış bir film damgası vuranlar vardır. Bu gülünç iftiralar karşısında hayvanlarıyla koyun koyuna yatan, onların nefesleriyle ısınmaya çalışan yüzbinlerce insanlarımızı düşündüm. Bunları görmeyen gözlerin pembe dünyalarında acı gerçeklere perde çekilmektedir. İşte televizyon bu perdeyi parçaladığı için bazı çevrelerce sevimsiz olmaya başlamıştır.

Televizyonda gördüğümüz o tarlalar, o insanlar ve o sinekler bizimdir. Sinekler, Moskova'dan veya Kızıl Çin'den ithal edilmiş değildir. O sinekler halkın nafakasını istif edip, onları kıtlık içinde boğmaya çalışan vurguncuların ortaklarıdır. Bunları üreten onlardır. Halkın gözlerini bunlarla körleştirerek, gözlerden kaçmaya çalışanlar onlardır. Kadın ve çocuklarımızın çoğunlukta olduğu bu işçileri seyrederken, insanım diyen, milliyetçiyim diyen, mukaddesatçiyim diyen herkes azap duymalıdır. Bu görüntülerden huzursuzluk duyanlar, insanları sadece kazma ve kürek gibi gören kimselerdir; fakat Türk insanları ne kazma kürek ve ne de orak çekiç olmayacaktır. Çünkü bu in-

sanlar uyanmıştır, uyanmaktadır. Bu uyarıda TRT'nin payı çok büyüktür.

Yurdumuz artık televizyon projektörleriyle aydınlanmaktadır. Güzel, çirkin tüm gerçekler saklı kalmayacak, halkın gözleri tanık, vicdanları hâkim olmaktadır... Böylece milletimizin kaderi gerçeğin hükmüne bağlı kalarak yücelecektir. Bu nedenle Türkiye Televizyonları (acı da olsa) gerçekleri Türk halkına göstermeye devam etmelidir.

Işıktan kaçan gözler, halkın gözü olamaz. Televizyon halk için olmalı, halka karşı olmamalıdır. Televizyonlarımız tarafsız ve fakat gerçeğin tarafı olmalıdır. Kısa zamanda Türkiye'mizin televizyon alanı kapsamına alınmasını da diler. Yüce Senatoya saygılar sunarım.

7. — *Tekirdağ Üyesi Cemal Tarlan'ın, ayçiçeği ve buğday ekiminde kullanılan kimyevî gübreye dair gündem dışı demeci ve Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı Reşat Aktan'ın cevabı.*

**BAŞKAN** — Trakya Bölgesi ayçiçeği ve buğday ekimiyle ilgili olarak Sayın Cemal Tarlan gündem dışı söz isteminde bulunmuşlardır.

Buyurunuz Sayın Cemal Tarlan.

**CEMAL TARLAN** (Tekirdağ) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım;

Trakya bölgesi, buğday, ayçiçeği ekimi ve verimi ile ilgili ciddi bir konu üzerinde çok kısa sürecek bir maruzatım olacaktır.

İzahına çalışacağım nokta, buğday ve ayçiçeği ekiminde kullanılan ve faydası görüldükçe istihlak miktarı artan kimyevî gübre fiyatlarına, birkaç ay evvel yapılan zamlardan mütevellit hasil olan yoni bir durumun, genel istihsale, yani Türkiye çapında genel istihsale tesiri olup olmadığı konusudur.

Muhterem arkadaşlar;

Gerçek odur ki, tarımda kullanılan kimyevî gübre fiyatlarına yapılan zamlar, yavaş yavaş yeni ve sakıncalı durumlar yaratmak istidadı göstermeye başlamıştır. Yüksek malumları olduğu üzere, kimyevî gübre fiyatlarına, yanlış hatırlamıyorsam, 1 Ağustos 1974 tarihinde zamlar yapılmıştı. Bu tarih, ekim mevsimine bir hayli uzak bulunduğundan, artan fiyatlar o zaman daha çok politik açıdan ele alınarak eleştirilmişti. Halen Trakya'da ekime geçilmiş ve kimyevî gübre kullanan çiftçi temsilcileri tarafından fiyatlar dile getirilmeye başlanmıştır.

Muhterem arkadaşlarım;

Trakya bölgesinde bilhassa buğday ekimine Ekim ayından sonra başlanır. Nitekim, güz ekimi ta-

bir olunan kış döneminde çok miktarda buğday ve az miktarda ayçiçeği ekimi; yaz devresinde ise az miktarda buğday ve çok miktarda ayçiçeği ekimi yapılır. Bu tür ekim Trakya'da tamamlanmış durumdadır. Bendenize halen çeşitli ziraat oda başkanlıklarından yazılar gelmekte ve bunların hepsinde, artan kimyevî gübre fiyatlarının sakıncalarına ve tedbirlerine değinilmektedir. Sözü fazla uzatmadan bunları özetlemeye çalışacağım.

Ziraat oda başkanlıkları evvelâ, artan kimyevî gübre fiyatlarının buğday ve ayçiçeği güz ekimine müessir olduğunda ve bunun 1975 senesi tüm ekilişinde yüzde 30 nispetinde bir azalmaya müncer olduğunda mütefiktirler.

Muhterem arkadaşlarım;

Bu iddiaların tahakkuku hali, 1975 senesinde bilhassa nebatî yağ istihsaline de müessir olacak demektir ki, bu durum, memleket ekonomisi için çok ciddi sakıncalar yaratacaktır. Halen Türkiye'nin, nebatî yağ ihtiyacını kendi istihsalıyla kapatamadığı bir devrede, bir de böyle bir sorunun ortaya çıkması, tabiatıyla hepimizi düşündürmesi lâzım gelen bir durumdur. Bu noktayı kısaca bu suretle tespit ettikten sonra, şimdi ziraat odalarının diğer şikâyet ve önerdikleri tedbirlerini sıralamaya çalışacağım.

Ziraat Odaları, kimyevî gübre fiyatlarının artışı karşısında;

1. Tarım kredilerinin tavanında herhangi bir yükseltme yapılmadığından ve plâsmanlar aynı seviyede tutulduğundan,

2. İstenilen kimyevî gübrelerin yeteri kadar ve zamanında Ziraî Donatım Kurumunca temin edilemediğinden şikâyetçidirler.

Bu hallerin, toprak işleme ve bilhassa gübrelemenin tekniğe uygun olarak yapılamamasına değinilerek, bunların verime müessir olduğu ileri sürülmekte ve bundan dolayı da ekimin azaldığı ve yaz ekimine sirayet edeceği iddia edilmektedir.

Ziraat odalarının, Hükümetten evvelimde istedikleri; artan bu fiyatlar karşısında çiftçinin maruz kaldığı sıkıntılı duruma bir tedbir bulunmasıdır. Saniyen, kimyevî gübre fiyatları üzerinde alınabilecek tedbirin uzakça sayılabilecek bir zamana ihtiyaç gösterdiği dikkate alınarak, aşağıdaki maddelere aldığım tedbirlerin tahakkukunu ilgililerden süratle beklemekteyiz.

1. Girdilerdeki fiyat artışı nedeniyle tarım kredi kooperatifleri plâsmanlarının yetersiz hale gelmesi nedeniyle bu plâsmanların asgarî bir misline ircaı,



2. 25 bin liradan 40 bin liraya çıkarılan, fakat plasman yetersizliğinden dolayı uygulanamayan kredi tavanının bugünkü şartlara göre yeniden düzenlenmesi,

3. Gübre ithal eden Ziraî Donatım Kurumunun, öncelikle Tarım Kredi Kooperatiflerinin gübre ihtiyaçlarını karşılaması hususunun temini.

4. Finansman yetersizliği yüzünden uygulanamayan, kooperatif ile Ziraî Donatım Kurumu arasındaki anlaşma gereğince; Ziraat Bankasının kooperatiflere teminat mektubu vererek, vadeli olarak gübre satın alınabilmesinin sağlanması, her cins gübrenin ihtiyacı karşılayacak miktarda ve zamanında kooperatifler emrinde bulundurulması istenmektedir.

Bu isteklerin, yerine getirilemeyecek istekler olmadığını Yüce Senatonun takdir edeceğini ümit etmekteyim.

İşte multerem arkadaşlarım, ziraat odalarının ileri sürdükları bu tedbirleri yüksek itidalarınıza arz ve dolayısıyla Hükümete intikal ettirmiş bulunuyorum. Yetkililerin bunlar üzerinde önemle duracaklarına ve yapılabileceklerin süratle yerine getirileceğine dair olan inancımı muhafaza ederek, şimdilik maruzatıma son veriyor ve Yüce Senatoyu hürmetle selâmlıyorum.

Teşekkür ederim. (A. P. sıralarından alkışlar.)

**GIDA - TARIM VE HAYVANCILIK BAKANI REŞAT AKTAN** — Sayın Başkan, müsaade edermisiniz cevap vereyim efendim?

**BAŞKAN** — Buyurunuz efendim.

**GIDA - TARIM VE HAYVANCILIK BAKANI REŞAT AKTAN** — Sayın Başkan, sayın üyeler;

Sayın Senatör Cemal Tarlan, Trakya'nın ayçiçeği, buğday, ve gübre sorunu üzerinde konuştular. Müsaade ederseniz Hükümet adına kısaca cevap arz edeceğim.

Ayçiçeği, Trakya'nın has denilebilecek bir üründür. Özellikle yağ sanayiinde hammadde olduğu için, yalnız çiftçi için değil, aynı zamanda sanayiciler için çok önemli bir gelir kaynağıdır, istihdam sağlayıcı bir ziraat koludur. Bu bakımdan, ayçiçeği tarımının yalnız Trakya'da değil, bütün Türkiye'de geliştirilmesi arzu edilmekte ve bu istikamette tedbir alınmaktadır. Ayçiçeği tarımının Anadolu'ya aktarılması, elverişli diğer bölgelerde de, özellikle haşhaş bölgesinde geliştirilmesi için Bakanlığımızca çalışmalar yapılmaktadır.

Ayçiçeğine olan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır; zira bitkisel yağ kıtlığı ülkemizde hissedilmektedir. Bu bitki ziraatinin Trakya'da mahsur kalmasını arzu etmiyoruz; ülkenin diğer bölgelerine de yayılmasını istiyoruz.

Trakya'da ayçiçeği ile rakip halde yetişen çok önemli bir diğer ürün de buğdaydır. Bilindiği gibi, buğday temel gıda maddemizdir. Bir zamanlar Türkiye buğday ihracatçısı iken, son yıllarda sürekli olarak açık vermekte ve buğday ithali zorunluğu doğmaktadır. Türkiye'nin buğday ithal etmesi, hem ekonomimiz için büyük bir yük teşkil etmekte, hem de haysiyet kırıcı, akıl dışı bir davranış olmaktadır. Bu sebeple, çeşitli yollardan özel gayretlerle buğday üretiminin de artırılmasına çalışılmaktadır. Buğday üretiminin artırılmasında uygulanan tedbirlerden bir kısmı; ıslah edilmiş tohumların yayılması, gübrelemenin teşviki, yeni toprak işleme usullerinin uygulanması ve ziraî mücadele tedbirlerinin artırılmasıdır.

Bunlardan en önemlisi ve en iyi sonuç veren ıslah edilmiş tohumlardır. Nitekim, yerli üretim ıslah müesseselerinde ve dünyanın başka bölgelerinde ıslah edilmiş çeşitli tohumlar, Türkiye'ye bu bakımdan ithal edilmekte ve yerleştirilmektedir. Trakya'da bir Rus buğday çeşidi olan bezestia çok iyi bir şekilde geliştirilmiş ve yerleşmiş bulunmaktadır.

Trakya'da böyle bir buğday çeşidinin yayılması, ayçiçeği ekimini azaltmaktadır, zira sınırlı olan toprak için yapılan rekabette ayçiçeği güç duruma düşmekte ve mağlûp olmakta, bezestia buğdayı dönüm başına ortalama 400 kilo buğday ürünü getirirken, ayçiçeği ortalama olarak dönüm başına 100 kilo ürün sağlamakta, üretim masrafları aşağı yukarı aynı olduğu halde, bugünkü fiyatlar karşısında iki ürünün çiftçiye sağladığı gelirler bire iki gibi bir oran göstermektedir. Dolayısıyla Trakya'da ayçiçeği ekiminin azalması tehlikesi görülmektedir.

Ayçiçeği ve buğday üretiminde, özellikle yabancı çeşitlerde önemli oranda gübre kullanılmaktadır. Yapılan hesaplara göre ayçiçeğinin % 72'si, yabancı çeşit buğdayların ise % 60'ı gübrelenerek üretilmektedir.

Sayın senatörün de işaret ettiği gibi, gübre fiyatları 1 Ağustos 1974 tarihinde alınan bir kararla aşağı yukarı eskisine nazaran 3 misli bir oranda artmıştır. 10 senedir çok düşük bir fiyatla satılan gübre, Hazineye büyük malî yükler teşkil ettiği için, bu fiyat ayarlaması yapılmış ve fiyatlar 3 katına çekilmiştir. Bununla beraber gübre fiyatla-

rındaki bu artış, hala Devlet yardımını gerektirmektedir. Gerek iç sanayide üretilen gübreler, gerekse iç sanayinin sağlayamadığı gübre açığı için yaptığımız ithalât dolayısıyla dış âleme ödediğimiz fiyatlar, bugün çiftçiye satılan perakende gübrenin fiyatından daha yüksektir. Böylece, bugünkü yükseltilmiş fiyatlarda bile çiftçiye bir sübvansiyon söz konusudur. Bu sübvansiyonun mali portesi 1,5 ilâ 2 milyar civarındadır. Bu bakımdan Türkiye'nin her tarafından gübre fiyatlarının yüksekliği hakkında çeşitli kuruluşlardan yahutta çiftçilerden şikâyetler dinlemekteyiz. Her gün, sayın senatöre olduğu gibi, Bakanlığımıza da telgraflarla, mektuplarla ve şifahi olarak bu gibi müracaatlar yapılmaktadır.

Bu şartlar altında, dünya gübre fiyatlarının bu kadar yüksek olduğu bir zamanda (ki, hammaddelerin büyük bir kısmını ithal ediyoruz) gübre fiyatları daha ucuz bir hale getirilebilir mi, indirilebilir mi?.. Bu, bir siyasi tercih meselesidir. Eğer Hükümet daha fazla bir sübvansiyonu memleket şartlarında mümkün görür ve faydalı bulursa, bu siyasi kararı alabilir. Benim bu hususta Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı olarak yetkim olmadığı aşikârdır.

Gübre fiyatlarındaki artışın etkisi ne oldu, bir yıldan az bir zamandaki uygulama neyi gösterdi?

Bu durum, buğday ve ayçiçeği ekiminde olumsuz etki yaptığını göstermektedir. Hiç olmazsa böyle bir eğilim mevcuttur. Ancak, bu etkiler her iki üründe de aynı derecede değildir. Daha çok ayçiçeğine olumsuz etkisi olduğu ve buğday üzerinde daha az etki yaptığı hesap edilmektedir.

Nazarî olarak ve Türkiye şartlarında yapılan hesaplara göre, bir ürünün gübrenmesi için yapılan masraflar, eğer çiftçi gelirinde çiftçinin yapmış olduğu masraftan iki katı fazla bir gelire imkân verirse gübre kullanılabilir. Çünkü, sadece ufak bir gelir artışı, gübrenin kullanılmasını teşvik edemiyor, iktisadî hale getiremiyor. Zira, gübre kullanmanın kendine özgü güçlükleri, zahmetleri ve riskleri var. Hava şartlarına vesairese göre dalgalanmalar dolayısıyla hiç olmazsa çiftçi, gübreleme dolayısıyla yaptığı ilâve masrafın bir katı fazlasını alması halinde bu gübreyi kullanmaya teşebbüs etmekte ve gübrelemeye başlamaktadır.

Bu hesaplara göre, ayçiçeğinde yeni fiyatlar iki kat geliri sağlayamıyor. Bunu tespit etmiş bulunuyoruz. Ama buna yakın; yani 1,6 misli bir gelir do-

ğurabiliyor. Yabancı buğdaylarda bu oran 2'ye çok yakındır. Bu sebeple her iki ürünün de üzerinde olumsuz etki yapmış olmasına rağmen, buğday üzerindeki etki çok daha hafif, ayçiçeğindeki etki daha ağır olmaktadır.

Böylece gübrelemenin önümüzdeki yılda Trakya bölgesinde biraz daha azalacağı muhakkaktır. Bunu görmekte ve tespit etmekteyiz. Nitekim son 6 ay zarfında Türkiye'deki gübre tüketimi rakamları bunu açık olarak göstermektedir. Fosforlu gübreler (ki, daha çok buğday ve ayçiçeği ekiminde kullanılır) 1973 yılının ikinci yarısında 1 milyon 150 bin ton tüketilmiş iken, 1974 yılının ikinci yarısında (Mukayese edebileceğimiz bir dönemdir) 500 bin ton kadar eksik olarak 730 bin ton civarında kalmıştır. Azotlu gübrelerde de buna yakın bir durum var; 1973 yılının ikinci yarısında 860 bin ton azotlu gübre tüketildiği halde 1974 yılının ikinci yarısında ancak 466 bin ton gübre tüketilmiştir. Bu da gösteriyor ki, gübre fiyatlarındaki artış, gübreleme ve gübre kullanma üzerinde Trakya'da olduğu gibi, bütün Türkiye'de de olumsuz etkiler yapmıştır.

Gübre temini için çeşitli tedbirler düşünülebilir. Bunlardan büyük kısmı Bakanlığımıza düşmektedir. Ziraat Donatım Kurumu çiftçiye istediği zamanda, istediği miktarda gübreyi temin etmek için tedbir almıştır. İkbaharda, ekim mevsiminde bir gübre kıtlığı olmayacaktır, zamanında gübre temin edilecektir.

Kredi tavanının arttırılması, vadeî satış ve kredi kooperatiflerine öncelik tanınması gibi konular Ziraat Bankasını ilgilendirdiğinden, bugünlerde toplanacak olan Krediler Yüksek Nâzım Heyetinde konuşulması gereken bir konudur. İzin vererseniz, bu konuları bu Heyette Hükümet adına arz edeceğim.

Dinlediğiniz için teşekkür eder saygılarımı sunarım.

8. — *Cumhurbaşkanınca S. Ü. Bahriye Üçök'un, «Hutbeler» adlı kitap ve bazı yerel yayınlara dair gündem dışı demeci ve Devlet Bakanı Mehmet Özgüneş'in cevabı.*

BAŞKAN — Hutbeler adlı kitap ve bazı yerel gazete yayımları ile ilgili olarak 5 dakikayı aşmamak üzere gündem dışı konuşma isteminde bulunan Sayın Bahriye Üçök, buyurun efendim.

BAHRIYE ÜÇÖK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri

Bundan bir yıl; aşkın bir süre önce Manisa'nın Büyük Belen kasabasında ölümünün 35 nci yıldönümünde Atatürk'ün anıtına yem torbası takılması olayı ile ilgili olarak gündem dışı bir konuşma yapmıştım. Bu konuşmamda, Diyanet İşleri Başkanlığının yayınlamış olduğu «Hutbeler» adlı kitabında Fatih Sultan Mehmet'in adının iki, küçük sayfa içinde tam 12 kez geçtiğini, Alpaslan'ın; hattâ Muhammet adlı İmamın bile bol bol övüldüğünü, oysa 23 Nisan veya Büyük Taaruz, 30 Ağustos Zaferi gibi konulardaki hutbelerde ve hattâ bu kitabın tümünde bir kez olsun Atatürk'ün adına yer verilmediğini üzüntü ile huzurlarınızda belirtmişim.

Konunun basına yansması üzerine, Diyanet İşleri Başkanı Sayın Doktor Lütfü Doğan ve yardımcıları Başkanlıktaki konuşmamızda «Hutbeler» adlı kitabın eksiklerini kabul ettiklerini ve çok değil, bir hafta sonra yapılacak eklerle Türk Ulusunu zaferden zafere ulaştıran Büyük Kurtarıncının da adına ve eserlerine yer vereceklerini açıklamışlardı. O günden bu yana, ne zaman basında yanlış eğitimin sonucu olan bir saldırganlık olayını okusam, bu vaadi hatırlamışımıdır. Bu kez de öyle oldu. Trakya'da çıkan Yeşilyurt ve Atayolu Gazeteleriyle Ordu'da çıkan Ordu Sesi Gazetesinde yazılanlardan sonra, 7 Aralık 1974'te Urfa'nın Suruç ilçesinde Atatürk büstünü kıran 11 öğrencinin tutuklanması haberi; konunun toplum açısından önem taşıdığını bir kez daha belirtmiş oldu.

Örneğin; Atayolu adlı bir yerel gazetede «Ne o komutan, ne bu komutan; o halde kim?» başlığı taşıyan yazıda 30 Ağustos törenlerinin yapıldığı sırada Kırklareli'nin bir camiinde hatibin, «Ne o komutan, ne bu komutan; İstiklâl Harbini din adamları kazandı.» dediğini haber veriyor. Aynı günde Türkiye'nin bir başka köşesinde Ordu ilimizde çıkan Ordu Sesi Gazetesinde 30 Ağustos günü hatibin Gazi Mustafa Kemal'i anmayıp, Akiften şiirler okuduğunu, «Akif Ulusal Kurtuluş Savaşına katılmadı, gazi de değildir, ondan 30 Ağustos gününde söz ediyorsunuz da, Atatürk'ten niçin söz etmiyorsunuz?» diyen bir yurttaşın bu sorusuna karşılık hatibin, «Mustafa Kemal'i kim seviyor ki, ben ondan bahsedeyim.» dediğini naklediyor.

Ayrıca, Ankara'da Diyanet Sitesinin içinde yer alan ve yerini bizzat Atatürk'ün gösterip ayırttığı Kocatepe Camiinde 30 Ağustos Cuma günü hatiplerden biri, Büyük Zaferimizi Mehmetlere, Ahmetlere, Ayşelere, Fatmalara borçlu olduğumuzu söylemekle yetinmiştir.

Yine aynı günde İstanbul'da camilerde yazılı hutbeler okunmuş ve sadece Akif'ten şiirler sunulmuştur.

Görülüyor ki, «Hutbeler» kitabına vaat edilen ekler halen yapılmamıştır. İşte bu saldırılara son verecek geçerli çare, ancak Diyanet İşleri Başkanlığının ciddi ve samimi tutumu olabilir. Bu da herşeyden önce «Hutbeler» kitabına Atatürk'ün adının ve eserlerinin, tıpkı diğerleri gibi, girmesiyle mümkündür. Yani ayırıcı, bölücü fikirlere karşı, lâik düşüncede «Atatürk Milliyetçiliğinde» biçimlenen ve her anlamda imanlı bir topluma sahip olmayı amaçlayan hutbe ve öğütleri halkımıza sunmakla mümkündür.

Şimdi Sayın Devlet Bakanına iki sorum var :

1. Türk Tarihinin en büyük kahramanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün adı ne zaman «Hutbeler» kitabına girecektir?

2. 10 Kasım 1973'te Büyük Belen kasabasında Atatürk'ün anıtına karşı girişilen çirkin hareketin kışkırtıcısı hakkında yapılan soruşturma sonunda, valilikçe Diyanet İşleri Başkanlığına yazılan yazı ile başka yere nakledilmesi istenen din görevlisi, halen aynı yerde ve görevde bulunmakta mıdır; böyle ise niçin?..

Derin saygılarımla. (Alkışlar)

BÂŞKAN — Devlet Bakanı Sayın Mehmet Özgüneş, Sayın Üçok tarafından ifade buyurulan konu üzerinde mi efendim?..

DEVLET BAKANİ MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Evet.

BÂŞKAN — Buyurunuz Sayın Özgüneş.

DEVLET BAKANİ MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Sayın Üçok, gerçekten önemli bir konuyu bu kürsüye getirmiş bulunuyor. Bu konular üzerinde görüşmeden evvel, bir iki noktayı tespit etmekte büyük fayda var. Vaızlarla, hutbeler arasında önemli bir eğitim var. Vaızlar, bir dinin yaygın eğitimidir, bir eğitim vasıtasıdır; fakat hutbeler ibadetin bir parçasıdır. Namaz ne ise; Cuma namazı nasıl kılınır, nasıl kılınmalıdır hükümleri ne ise; hutbede neler okunur, neler okunmaz, hutbede neler yapılır, neler yapılmaz, aynen bu namazın hükümleri gibi dinî hükümlerdir. Şu hale göre hutbe, vaızlar gibi tamamiyle yaygın bir eğitim aracı değildir.

Tespit edeceğimiz ikinci nokta; Anayasamızın 2 nci, 19 ncu ve 154 ncu maddeleri birlikte incelenirse

görüldür ki, dinin yönetim işlerini Anayasamız İcra Organına; fakat dinî hükümleri 633 sayılı Kanun yoluyla Din İşleri Yüksek Kuruluna bırakmıştır.

Şu hale göre, bir hutbede ne bulunur, ne bulunmaz; bir hutbe nasıl okunmalıdır, hükmü hakkında nihaî karar, siyaset kürsülerinin değil, ilâhiyat kürsülerinin konusudur. Aynı zamanda yine kanaatimiz odur ki, ibadet konuları politikacılar arasında değil; fakat din bilginleri arasında münakaşa edilmelidir. Çünkü, Yüce Senato veya başka bir Meclis, dinin herhangi bir hükmü hakkında nihaî karara yetkili değildir. Yani bu Meclis kanun çıkarır, dünya işlerinde istediğini yapar; fakat meselâ Kurânı Kerim'in herhangi bir hükmünü iptal etme yetkisi bizzat Anayasa ile bu Meclise verilmiş değildir. Öyle ise din, ibadetin ana hükümleriyle, ibadetin rükünleriyle ilgili konular, mutlaka din bilginleri arasında münakaşa edilmelidir, Din İşleri Yüksek Kurulunca karara bağlanmalıdır. Şimdi, Anayasamızın 19 ncu maddesi yine «İbadetlerin kanunlara, genel ahlâka ve kamu yararına aykırı olmaması lâzım geldiğini» hükmüne bağlamıştır. Eğer ibadetler yapılırken bunlara tecavüz edilmişse, elbette ki konu bu kürsülerin konusudur ve burada mutlaka münakaşa edilmelidir.

Sayın Üçok, bu kürsüde münakaşa edilmesi lâzım gelen hususlar içerisinde bir konuyu dile getirdiler. Bu da; «Hutbeler içerisinde bazı kimselere lüzumundan fazla önem verildiği halde, Atatürk'e önem verilmediği» hususudur.

Arkadaşlar zannediyorum ki, Sayın Üçok, sadece birkaç hatibi incelemek imkânını bulabilmişlerdir. Acaba diyorlar, bana soruyorlar; «Hutbeler kitabına Atatürk'ün adı ne zaman girecektir?...» Arkadaşlarım, «Hutbeler» kitabı henüz neşredilmemiştir; ama hutbeler Atatürk'ün ismi çoktan girmiştir ve Türkiye'de bugün birçok hatipler göğüslerini şişire şişire, iftiharla Atatürk'ten bahsetmektedir.

BAHRİYE ÜÇÖK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Basıldı Sayın Bakan...

DEVLET BAKANI MEHMET ÖZGÜNEŞ (Devamla) — Doğrusu şudur ki, her cemiyetin içerisinde birtakım kötü niyetliler, bedbahtlar bulunabilir. Atatürk düşmanlığı menfur bir davranıştır. Müllî bir kahramana karşı son derece haksız, müllî menfaatlere bir ihanettir Atatürk düşmanlığı. Ayrıca, bunu bir din kisvesine bürünerek yapmak, birkaç defa ihanettir.

İslâm Dini sureti katiyede, hiçbir kimseye düşmanlık veya dostluk için aracı yapılmamalıdır. Hutbelerde birçok hatiplerimiz; ben şahsen defalarca dinlemişim-

dir ki, gerek 30 Ağustosta, gerek başka vesilelerle Atatürk'ten, zaferlerinden bahsetmişlerdir, bahsetmeye de devam edeceklerdir. Çünkü, 30 Ağustos bu milletin zaferidir, 30 Ağustostan bahsederken onun kumandanını sukûta geçirmek mümkün değildir.

Gelelim «Hutbeler» kitabına: Arkadaşlarım, ben Birinci Erim Hükümetinde Bakan olduğum zamanda, gerçekten büyük bir gayret sarf ederek, örnek hutbeler yaptırmaya çalıştım. Bunun için Sağlık Bakanlığına ve diğer bakanlıklara birer yazı yazarak; acaba bu hutbelerde halka faydalı bilgileri gönderirlermi ki, bunları hutbelerimize koyalım, dedik. Hatta bizzat Hava Kuvvetleri Kumandalığıımıza müracaat ederek, «Acaba bize havacılığımız hakkında bazı özet bilgiler verebilir misiniz ki, bunları hatiplerimiz rahatlıkla tutsunlar, hutbede okusunlar ve böylelikle halkımızın, esasen son derece köklü olan Silâh Kuvvetlerimize ve bunun içinde Hava Kuvvetlerimize karşı sevgisi artsın.» dedik. Lütfettiler, bütün bakanlıklar; bu arada Silâh Kuvvetlerimiz de bu bilgileri gönderdiler, hutbeler içerisinde koyduk.

Ancak arkadaşlarım, zaman zaman bizden sonra, bunlar acaba şöyle mi olsa, böyle mi olsa diye bir münakaşa konusu oldu ve ben Bakanlığa gelir gelmez ilk isim Diyanet İşleri Başkanını bulup, «Şu hutbeler kitabı ne durumdadır?» dedim. Bana Diyanet İşleri Başkanını verdiği cevap şu oldu: «Üzerinden uzunca bir zaman geçti, bir komisyonda bunu inceleyordum ve çok kısa bir zamanda bunu yayınlamak benim için büyük bir zevk ve aynı zamanda şeref olacaktı.»

Arkadaşlarım belirttim ki; bugün hiçbir kimse hutbe değildir. Atatürk'e dil uzatmayı aklından geçiremez ve yapamaz da. Yaptığı gün, bu ağır bir suçtur bu memleketin polisi vardır, bu memleketin kuvvetleri vardır, karşına çıkar. Ayrıca arkadaşlarım, herhangi bir yerde ben sorumluluk üstümde kaldığı müddetçe; gerek vaizlerde, gerek hutbelerde, gerekse bir başka vesile ile herhangi bir din görevlisinin Atatürk'e dil uzatmasını duyduğum gün, üzerine bütün gücümle yürüttüm.

Yalnız bir noktayı belirtmeme Sayın Üçok'un müsaade etmesini istirham edeceğim. Mesnevî'de bir hikâye var. Diyor ki, «Müriddleriyle Mevlâna bir gün gidiyor - eğer yanılmıyorsam, hatırimda öyle kalmış - bakıyorlar, bir köpek ölüsü var. Müridler burunlarını tutuyorlar, diyorlar ki, «Aman ne pis kokuyor.» Mevlâna diyor ki, «Burnunuz pis kokusunu alıyor da, acaba neden sedef gibi dişlerinizi gözleriniz görmüyor?»

Şimdi arkadaşlarım, bu memlekette binlerce din görevlisi arasında, gerçekten birkaç tane bedbaht çıkmaktadır. Ve gerçek de şudur ki, bu bedbahtlar yalnız din görevlisi arasında değil, başka yerde de çıkmaktadır ve Devlet bunun üzerine; benim bilebildiğim kadar, bu gibi kötü niyetlerin üzerine bütün güçleri ile yürümektedir. Ama ben şu kürsüden; Sayın Üçok'un da aksi kanaatte olduğunu zannetmem, benimle aynı kanaatte olduklarını bildiğim için belirtiyorum, din görevlileri arasında bütün güçleri ile bu memleketin hayrı için, milletin birliği için ve nihayet İslâm Dini'nin çok üstün, çağın çok ilerisinde bulunan ahlak esaslarını halkımızın iyice kavraması, ona göre tutum ve davranışta bulunması için gayret sarf eden din görevlilerinin sayısı, şu demin bahsettiğim kötü niyetli din görevlilerinin sayısına nispeten çok fazladır. Ben burada bunu gururla, iftiharla belirtmek istiyorum.

Tekrar Yüce Senato'ya şu hususu belirtmek isterim ki, biz bütün gücümüzle örnek hutbeleri ihtiva eden kitabın biran önce çıkması; ama mükemmel şekilde çıkması ve bunun bütün köylere, bütün hutbe okuyacak kimselerin eline varması ve hutbelerde sureti katiyede milleti birbirine düşürecek, bazı kimselere; (İster bu millî kahraman Atatürk olsun veya isterse herhangi bir normal vatandaş olsun) vatandaşların aleyhine tek söz söylenmemesi lâzım geldiğinin bizzat dinin icabı olduğunu belirtmeye çalışıyoruz. Yine tekrar edeyim ki, bu arzularımıza, bu tavsiyelerimize uyan binlerce din görevlisi vardır ve din görevlileri bugün, ben şu kürsüden iftiharla belirtirim ki, artık Türkiye'nin sosyal hayatında sureti katiyede menfi bir unsur değil, antipot bir unsurdur ve Yüce Senatonun iltifatına lâyık insanlardır.

Saygılar sunarım. (Alkışlar)

9. — *Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal'ın, 12 sayılı Kanun Hükmündeki Kararı'na dair gündem dışı demeci ve Devlet Bakanı Muslih Fer'in cevabı.*

**BAŞKAN** — Sayın Ömer Ucuzal, 12 sayılı Kararname hakkında gündem dışı konuşma yapma isteminde bulunmuşlardır. Buyurunuz Sayın Ucuzal.

**ÖMER UCUZAL (Eskişehir)** — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; Kanun hükmündeki 12 Sayılı Kararı'nda yer alan sakıncalı hükümlerin çok ciddi sorunlar getireceği konusu üzerinde durmak istiyorum.

Devlet personel rejimi bir anlamda Devletin yönetimi ile ilgilidir. Bunun için de devlet memurlarının hak ve hukukuna ilişkin teminatları ile vatandaş işlerinin düzeninde yürütülmesinin tedbirleri başta

gelir. Oysa, bütçeye yüklediği ağır mali külfete rağmen bugün çıkarılan kanun hükmündeki kararnamelerden memnun tek bir memuru ve Devlet dairelerindeki işlerin yürütülmesinden hoşnut tek bir vatandaşı göstermek mümkün değildir.

1 Mart 1975 tarihinde yürürlüğe girecek olan 12 Sayılı Kararnamenin birçok sakıncalı hükümleri vardır. Bunlar kararnamenin müzakeresinde eibette görülmüştür. Hemen söylenecek husus şudur; Bu Kararname hak ve hukuk anlayışına ve gerçek anlamı ile Anayasaya aykırı bir tasfiye hükmü getirmektedir. Hukukun değişmeyen bazı temel kuralları vardır. Bunlardan biri de kanunların geriye yürütülmesi ilkesidir. Bunun altında ve herşeyden önce kanuna güven duygusu yatar. Önceki kanunlarla verilmiş, sağlanmış bir hak, sonradan çıkarılan bir kanunla (burada kararname) geçersiz sayılırsa, bu kanuna ve daha doğrusu Devlete karşı güven duygusu sarsılır. Bilinmelidir ki, kanunlar gelecek için çıkarılır, geçmişe etkili olamaz. Gene hukukun en esası ilkelerinden biri de, kazanılmış hakların saklı tutulmasıdır. Bugüne kadar çıkarılmış kanunlarla kazanılmış hakları derece ve kademe olarak tanımayan ve eğer emekliliklerini istemezlerse, memurların buldukları derecenin belki 3 veya 5 derece altına düşürülmesini hedef tutan Kararnamenin geçici 3 nci maddesi, işte bu ana kuralları yıkan bir hükümdür.

Burada ayrıca, hukuka aykırı olarak iradeyi zorlamak ve böyle cebir unsurunu işletmek de söz konusu oluyor. 12 Sayılı Kararname bu haliyle yürürlüğe konulduğu takdirde, Devlet hizmetinde en verimli bir devreye girmiş, çoğunluğu ile henüz 30 yılını doldurmamış yüzbinlerce memur görevden ayrılmak zorunda kalacaktır. Devletin işini kim yürütecek... Yeneden işe alınacak acemî kişiler mi?... Bunlarla Devlet işinin yürütüleceğine kim inanır; milletin işi ne hale gelecektir... Tasfiye, yeteneksizlik halinde söz konusu olur ki, bunun kanunlarımızda yeri ve tedbirleri de vardır.

Değerli arkadaşlarım, memleketimizde bir tasfiye düşünülüyorsa, herşeyden önce personel rejimini herkesin şikâyet ettiği bir hale getiren ve düzeltiyorum diye, hata üstüne hatalar koyan ve böylece devlet dairelerini küskün, kararsız ve verimsiz hale getirenler söz konusu olmalıdır.

Saygılar sunarım.

**DEVLET BAKANI MUSLİH FER** — Söz rica edeceğim Sayın Başkan.

**BAŞKAN** — Sayının Ucuzal'ın ifade buyurduğu konuda mı Sayın Fer?..

DEVLET BAKANI MUSLİH FER — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI MUSLİH FER — Sayın Başkan, Yüce Senatosunun sayın üyeleri;

Malum olduğu üzere, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun uygulamada görülen ihtiyaçlar gözönünde tutulmak suretiyle gerekli tadilleri yapılmak için, Anayasanın 64 ncü maddesine dayanılarak bir yetki Kanunu çıkarılmıştır. Bu yetki Kanununa göre, müddetin bittiği tarihe kadar 12 kanun hükmünde kararname çıkarılarak yürürlüğe konulmuş bulunmaktadır. En son müddetin bittiği gün çıkarılarak Resmî Gazetede yayımlanıp yürürlüğe konulan kanun hükmündeki kararname, Devlet memurlarının haklarına taalluk eden birçok yeni hükümler getirmektedir. Bu hükümlerin içinde tamamen herkesin katılabileceği, makul ve haklı bulacağı hususlar olduğu gibi, mutlaka değiştirilmesi zarurî görülebilecek hükümler de olabilir ve kanaatımızca vardır.

Bu Kararname, Anayasanın 64 ncü maddesinde belirtilen ivedilik prosedörü içinde muamele görmek üzere Bütçe Karma Komisyonunun gündeminde yer almıştır. Herhalde en kısa zamanda Bütçe Karma Komisyonu bu kanun hükmündeki Kararnameyi de diğer kanun hükmündeki kararnamelerle birlikte gözden geçirecek ve hiç şüphe etmiyoruz ki, gerek Bütçe Karma Komisyonunda, gerek Millet Meclisi ve Yüce Senatoda bu kanun hükmündeki Kararname en mükemmel şeklini almış bulunacaktır.

Yalnız şunu belirtmek isterim ki, Anayasaya aykırılık veya herhangi bir şekilde müktesep hakların ihlâline taalluk eden hususlar üzerinde Hükümet olarak büyük bir hassasiyetle durmaktayız. Böyle hükümlerin kesin şeklini alması suretiyle, büyük bir anarşi görevlisi kitlesinin Devlet devamlılığı ve Devletin çıkardığı kanunların istikrarlı şekilde kendilerine güvenlik sağlaması ümidini kaybetmelerine asla meydan verilmeyecektir.

Maruzatım bu kadardır, saygılarımı sunarım. (Alkışlar)

SÜLEYMAN ERTUĞRUL ERGİN (Yozgat) — Sayın Başkan, usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Neyin usulü hakkında efendim?..

SÜLEYMAN ERTUĞRUL ERGİN (Yozgat) — Avrupa Konseyine Millî Selâmet Partisinden üye seçimi için ilgili Birleşik Toplantı Başkanlık Divanı kararının buraya getirilip okutulması mecburiyeti olduğu halde, Sayın Başkanlık şimdiye kadar bunu

okutmadı ve ayrıca burada verdiğim yazılı soru önergeme daha cevap veremedi.

Bu iki husus hakkında söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Sayın Ergin, sunuşları yaptıktan sonra size usul hakkında söz vereceğim efendim.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, usul hakkında ben de söz rica edeceğim.

BAŞKAN — Neyin usulü hakkında söz istiyorsunuz Sayın Kalpaklıoğlu?..

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Görüyoruz ki, Hükümetin bugünkü tarzda çalışması muvacehesinde Parlamento vazifesini eksiksiz yapmaya çalışıyor ve Divan haklı olarak gündem dışı konuşmaları bol bol Heyeti Umumiyeye duyurma fırsatını üyelere veriyor. Fena bir tatbikat değil. Hiç olmazsa Umumi Heyet gündem dışı konuşmalarla aktüel meselelerle meşgul oluyor ve bunlar da gazetelerle, radyolarla efkârı umumiyeye aksettiriliyor; ama bunun daha ötesinde, parlamenterlerin vazifelerini yapması için bir sözlü soru müessesesi var. Bu müesseseye bugüne kadar ne Başkanlık itibar etti, ne de gelmiş geçmiş Hükümetler. Başkanlık da itibar etmedi, çünkü hükümetleri sıkıştırmaz ve hâlâ da sıkıştırmıyor. Hükümetlerin ise: başvekiller başta olmak üzere, hiç birinin tındığı yok. Aradan aylar geçiyor, yıllar geçiyor; ne Mecliste, ne de Senatoda sorulan sorulara cevap verilmiyor. Sanki bir kulaklarından giriyor, öbür kulaklarından çıkıyor...

BAŞKAN — Sayın Kalpaklıoğlu, usul hakkındaki mütalâanızı belirtiniz efendim.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Onu söylüyorum ve demek istiyorum ki, bu fırsattan istifade ederek Divan, Hükümete ne söyleyecekse söylesin. Karar mı alacak, duyuracak mı?.. Duyduğumuza göre Başvekil de Hükümet Üyelerine «Sözlü sorular bu fırsattan istifade edilerek cevaplandırılın» demiş. Ama Divan, başta Senato Başkanı olmak üzere, yerinde duruyor ve hiç aldırış ettiği yok. Yine İçtüzüğün bir maddesine göre, şayet birgün biz olmazsak bu sualler düşer; ama Hükümet üyeleri yüz defa gelmese, ne arayan olur ne soran... O halde, biz vazifemizi böylece yapmış mı oluyoruz, yapamamış mı?..

Ricamız şu olacak : Divan olarak bir karar alıp, kararını Hükümete bildirsin ve şu fırsattan istifade ederek memleketin mühim meselelerine ışık tutacak olan şu sualler cevaplandırılın, desin ve parlamenter de vazifesini yapmış olsun.

Benim maruzatım bundan ibarettir. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Kalpaklıoğlu'nun ifade buyurduğu hususun usulle ilişkisi olmamakla beraber, bu konuda şimdiye kadar yapılmış olan uygulamayı ve bugünkü durumu Yüce Senatonun bilgisine sunmak istiyorum.

Sayın üyeler;

«Gündem dışı konuşma müessesesi» Bir üyenin gündem dışı bir diyeceği varsa söz alır ve bunu Genel Kurula sunar» şeklinde İctüzüğümüzde yerini almıştır. Ancak İctüzüğümüzde hükümeti murakabe edecek diğer müesseseler, Sayın Kalpaklıoğlu'nun ifade buyurduğu gibi ve çeşitli nedenlerle şimdiye kadar kemaliyle işlememiş olduğundan, gündem dışı konuşma müessesesi giderek bir hükümeti murakabe müessesesi haline dönüşmüştür. Bunun yararı da vardır. Ancak, müessesenin ihdas maksadı bu değildir. Başkanlık Divanı diğer konulardaki ihtiyacı karşılamak için şimdiye kadarki uygulamayı geniş ve açık bir görüşle yapmıştır ve yapmaktadır. Ancak şunu belirtmek isterim ki; sözlü ve yazılı sorulardan, ya da araştırma ve soruşturma önergelerinden ve bu vasıtaları kullanarak Hükümeti murakabe etmek isteyen üyelerin teşebbüslerinden, biz Başkanlık Divanı olarak, bizden evvelkilerde İctüzüğün emrettiği ve kendi bulduğumuz usuller içinde Hükümetleri haberdar etmiş bulduk. Ayrıca, o noktada da bırakmayıp, her fırsatta bu teşebbüsümüzü yenilemiş bulunuyoruz. Dosyalarımızda bununla alakalı Başkanlık Divanının bu konudaki hassasiyetini tespit edecek belgeler vardır. Bir sözlü soru üç defa, beş defa Hükümete intikal ettirilmiş, sorulmuş ve o sorunun gündemde bulunduğu kendilerine bildirilmiştir. Takdir buyurursunuz ki, Başkanlık Divanının elinde bundan başka herhangi bir araç bulunmamaktadır. Yine vesile oldukça ve fırsat düştükçe bu kürsüyü işgal eden Başkan arkadaşlarımız, hükümetlerin sözlü sorulara, diğer araştırma konularına ve müesseselerine duyarlılık göstermesi gerektiği hususunu burada hulûs ile ifade etmişlerdir. Bendeniz de bunu yapıyorum.

Yine şunu arz edeyim ki; Sayın İrmak Hükümeti kurulduğu günden bu tarafa, (Şimdi de muhterem üyelerini burada bulunduruyorlar.) bendeniz ve diğer arkadaşlarımız Başkanlık yaptığımız zaman kendilerine sözlü soru sırasının gelip gelmeyeceğini muhtelif yazılarla ve teşebbüslerle Başkanlık Divanına intikal edip sormuşlardır. Sayın İrmak Hükü-

metinin bu tutumunu da belirtmeyi bir görev sayıyorum.

10. — *Bütçe ve Plan Komisyonu Başkanlığının, komisyonlarının görev bölümüne dair tezkeresi. (3/570)*

BAŞKAN — Sayın üyeler, gündeme geçiyoruz. Sunuşlar vardır, takdim ediyorum.

Bütçe ve Plan Komisyonundan bir yazı var, okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

Bütçe ve Plan Komisyonu 14 Ocak 1975 Salı günü saat 14.00'te (13) üye hazır bulunduğu halde yaptığı 1 nci Birleşimde Başkanlık Divanını aşağıda gösterildiği şekilde teşkil etmiştir.

Saygı ile arz olunur.

Bütçe ve Plan Komisyonu

Başkanı

Yiğit Köker

Başkan, : Yiğit Köker, Başkanvekili : Fakih Özlen, Sözcü : Mehmet Faik Atayurt, Kâtip : Süleyman E. Ergin.

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

11. — *Sayın üyelerden bazılarına izin verilmesine dair Başkanlık tezkeresi. (3/572)*

BAŞKAN — Sayın üyelerin izin istemlerine ait Başkanlık yazısı vardır, okutuyorum :

Genel Kurula

Aşağıda adları yazılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin hizalarında gösterilen müddetlerle izinli sayılmaları hususunun Genel Kurula arzı, Başkanlık Divanının 15 . 1 . 1975 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

Tekin Arıburun

Cumhuriyet Senatosu Başkanı

C. Senatosu Bursa Üyesi İhsan Sabri Çağlayan-gil, mazeretine binaen 9 . 1 . 1975 tarihinden itibaren (15) gün.

C. Senatosu Cumhurbaşkanınca S. Ü. Evvet Gür-resin, hastalığına binaen 1 . 1 . 1975 tarihinden itibaren (30) gün.

C. Senatosu Niğde Üyesi Hüseyin Avni Gök-türk, hastalığına binaen 8 . 1 . 1974 tarihinden itibaren (84) gün.

BAŞKAN — Bursa Üyesi İhsan Sabri Çağla-yangil'in, mazeretine binaen 15 gün izinli sayılma-sını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etme-yenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Ecvet Güresin'in hastalığına binaen 30 gün izinli sayılmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Hüseyin Avni Gökçürk'ün hastalığına binaen 84 gün izinli sayılmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

12. — *Hastalığı sebebiyle iki aydan fazla izin alan Niğde Üyesi Hüseyin Avni Gökçürk'e ödeneğinin verilmesine dair Başkanlık tezkeresi (3/573)*

BAŞKAN — Bir Başkanlık tezkeresi vardır, okutuyorum :

#### Genel Kurula

Hastalığı dolayısıyla iki aydan fazla izin alan Cumhuriyet Senatosu Niğde Üyesi H. Avni Gökçürk'ün tahsisatının verilebilmesi, İhtüzüğün 146 ncı maddesi gereğince Genel Kurulun kararına bağlı olduğundan, keyfiyet yüce tensiplerine arz olunur.

Tekin Arıburun

Cumhuriyet Senatosu Başkanı

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Avni Gökçürk'ün iki aydan fazla izin almış olması nedeniyle ödeneğinin verilmesi hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

13. — *Hastalığı sebebiyle iki aydan fazla izin alan Cumhurbaşkanınca S. Ü. Ecvet Güresin'e ödeneğinin verilmesine dair Başkanlık tezkeresi. (3/574)*

BAŞKAN — Bir Başkanlık tezkeresi daha var, okutuyorum.

#### Genel Kurula

Hastalığı dolayısıyla iki aydan fazla izin alan Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyesi Ecvet Güresin'in tahsisatının verilebilmesi, İhtüzüğün 146 ncı maddesi gereğince Genel Kurulun kararına bağlı olduğundan, keyfiyet yüce tensiplerine arz olunur.

Tekin Arıburun

Cumhuriyet Senatosu Başkanı

BAŞKAN — Hastalığı dolayısıyla iki aydan fazla izin almış olan Sayın Ecvet Güresin'in tahsisatının verilmesi hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

14. — *Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüsnü Dikeçliçil ile Zonguldak Üyesi Ahmet Demir Yüce'nin, Başbakanlığa bağlı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan Yönetmelik hakkında Senato Araştırması isteyen önerileri. (10/16)*

BAŞKAN — Bir araştırma önergesi var, okutuyorum.

#### Cumhuriyet Senatosu Yüce Başkanlığına

Tarihimiz boyunca Türk devlet ve imparatorlukları milletimiz düşmanları yabancı ülkelerin fikir akımları ve benzeri yıkıcı hareketlerin tesirlerinde kalan kırma devlet adamları ve sözde aydınlarımızın ihanetlerine uğramışlardır. Böylelikle ayrımcı faaliyetlerin içine girmişlerdir. Nitekim Osmanlı İmparatorluğu zamanında dış düşmanlar tarafından şekillendirilmiş olan (uhuvvet, adalet, müsavat, hürriyet) ayrıntılara, ihtilâllere ve çeşitli ihtilâflara sebebiyet vermiştir. Cumhuriyetimizin kuruluşundan sonraki iç isyanların da yine tohumlarını bu sloganlarda aramaklığımız yerinde olur.

Günümüzde bu hareketler kılık değiştirmiştir. Yerini «özgürlükçülüğe, halkçılık ve Türk halkları, sosyal adalet» gibi türlü deyimlere ve sloganlara terk etmiştir. Mezhep cereyanları en geçer akçe olmuştur. Nitekim bu fikrimizi Başbakanlığa bağlı bulunan Başbakanlık Toprak - Tarım Reformu Müsteşarlığında müşahade etmekteyiz. Adı geçen Müsteşarlık, C.H.P. ve M.S.P. ortaklık hükümeti zamanında bir yönetmelik hazırlamış bulunmaktadır. Gazetelere aktettiğine göre, bu yönetmelikte Türkiye'yi etkin gruplara, mezhep ve dil ayrımına göre teşkilâtlandırmak için hükümler koymaktadır. Ve yine sabık Başbakan Sayın Bülent Ecevit'in en yakını olan Müsteşar Veteriner Saim Kendir, muavini Ziyal Özel ve Ahmet Akşit tarafından müsteşarlığa bastırılan Urfa Akçakale İçesi «Toprak - Tarım Reformu Kooperatifleri Yapısal Modelleri» isimli kitabın altıncı sayfasının üçüncü bölümünde bu ayrıntılığa yer verilmektedir ve aynen şöyle denilmektedir :

«Toprak Tarım Kooperatiflerinin ortaklarına çok yönlü hizmet edecek bir örgüt olmaları nedeniyle, başarıları ortakların Uyumlulukları, demografik yapıları, sosyal dayanışmaları, konuşma dilleri ve mezhepleriyle bağlı oldukları sosyal toplulukların aynı olması ile ilişkilidir. Bu nedenle etnik yapı, kooperatif yapısını etkileyen önemli sosyal bir faktördür...» denilmektedir.

Bu keyfiyet ise, Devletin bütünlüğünü, bölünmezliğini, millî birlik ve dayanışmayı esas alan Anayasamıza tamamiyle aykırı düşmektedir. Bu bakımdan ve keyfiyetin tamamiyle aydınlığa kavuşturulması için, adı geçen konuda Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 88 ncı maddesi ve Cumhuriyet Se-



natosu İçtüzüğü'nün 133, 134 nci maddeleri gereğince araştırma açılmasına müsaadelerinizi arz ve teklif ederim. Saygılarımızla.

Cumhuriyet Senatosu Cumhuriyet Senatosu  
Zonguldak Üyesi Kayseri Üyesi  
Ahmet Demir Yüce Hüsnü Dikeçli

BAŞKAN — Gereği yapılacaktır efendim.

15. — *Komisyonlarda açık bulunan üyeliklere seçim.*

BAŞKAN — Komisyonlarda açık bulunan üyelikler için iş'ari oyla seçim yapacağız.

Adalet Partisi Grubu tarafından İçişleri Komisyonu üyeliğine aday gösterilen Sayın Safa Yalçuk'un üyeliğini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

16. — *Yozgat Üyesi Süleyman E. Ergin'in, Avrupa Konseyine M.S.P. kontenjanından yedek üye seçimi hakkında T. B. M. M. Başkanlık Divanı kararına dair önergesi ve Millet Meclisi Genel Sekreterliği yazısı.*

BAŞKAN — Sayın Ergin, usul hakkında konuşma istemi, konuşulan bir konunun konuşulmasına mahal olmadığı ya da gündeme ilişkin olarak veya bu İçtüzük hükümlerine uyulması gereği üzerinde alınır. Hangi noktada söz istiyorsunuz?

SÜLEYMAN E. ERGİN (Yozgat) — Gündem ve İçtüzük hükümlerine uyulması hakkında.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

SÜLEYMAN E. ERGİN (Yozgat) — Sayın Başkan, değerli üyeler;

Sayın Senato Başkanı, 5 Aralık 1974 tarihinde kendilerine tevcihen vermiş olduğum yazılı soru önergesine, aradan 46 gün geçmiş olmasına rağmen cevap vermemişlerdir.

Geçen hafta Salı günü Birleşimde bu konu ile ilgili olarak gündem dışı konuşma yapacağımı duymaz, alelacele şu yazıyı göndermişlerdir, okuyorum :

«Avrupa Konseyi Danışma Meclisine yedek üye seçimine dair Genel Kurulunuzun 5 . 5 . 1974 tarihli 55 nci Birleşimde Sayın Sırrı Atalay tarafından yapılan konuşma ve buna Sayın Refet Rendeci tarafından verilen cevapta ifade edilen durumda bugüne kadar bir değişiklik olmamıştır. Konu, etraflıca tetkik ettirilmekte olup, sonuç alındığında tarafınıza bildirilecektir.

Bilgilerinizi rica ederim.»

Birleşim başlamadan onbeş dakika kadar önce bana gönderilen bu yazı, hepinizin de takdir edeceği üzere, önergeme cevap değildir. Konu, etraflıca tetkik ettirilmekteymiş, sonuç alındığında bildirilecekti.

Çok basit bir uyutma taktığından başka mana taşımayan bu yazı üzerinde konuşmadan önce, usul bakımından bir hususa temas etmek isterim.

Bir defa, İçtüzüğü'nün 120 nci maddesi, yazılı soru önergelerinin onbeş günde cevaplandırılmasını amirdir. Maddenin altında 30 numaralı hipnottan anlaşıldığına göre, bir karar alınmıştır, bu karar şudur : «Başkanlık Divanının 4 Aralık 1967 tarih ve 4 numaralı Kararıyla yazılı bir soru için istenilen bir aylık mehil uygun mütalaa edilmiştir» denilmektedir. Tahmin ederim, bilahare bu, sayın Genel Kurulun tasvirlerinden de geçirilmiş olan karara göre, yazılı soruların cevaplandırılması için öngörülen onbeş günlük mehil az görülmüş olacak ki, sonradan bir aya çıkarılmıştır. Bunun dışında, ne sebeple olursa olsun, bu müddetin daha da uzatılması, hele sayın Başkan'ın yazısında olduğu gibi, tetkikin son bulacağı belirsiz bir güne atılmasına cevaz verecek bir hüküm, İçtüzükte mevcut değildir. Çünkü, sorulan sualler, aynen benimkinden olduğu gibi, müddetli olabilir, müddeti geçirdikten sonra verilecek cevabın hiç bir kıymeti kalmayabilir.

İşte bu gibi ahvalde yapılacak iş, İçtüzük hükümlerinin ihlâl edilmiş olmasından dolayı buna uyulması gereğine ilişkin olarak 58 nci maddeye göre usul hakkında söz alıp meseleyi sayın Genel Kurulunuza getirmek ve müddeti içinde çözümünü sağlamaktır. Nitekim, bendeniz de bu müddeti hesaplayarak önergem vermiştim, bugün 46 ncı gün olduğu halde bu mesele çözüme bağlanmamıştır ve bugün çözüme bağlanmasının son günüdür, zira iştirakim bahis konusu olan Avrupa Konseyi'nin son genel kurul toplantısı bugün başlamıştır.

Avrupa Konseyi'nin son toplantısına M. S. P. nin asil üyesi mazeretine binaen gidemeyeceği, için, yerine yedek üye olarak benim gitmem gerekmektedir; fakat Sayın Başkan, 9 aydır yedek üye olarak seçilmiş olduğuma dair Birleşik Toplantı Başkanlık Divanı'nın kararını Senatamız Genel Kurulunun bilgisine sunmuyor. Bu sunuş yapılmayınca da, 378 numaralı Kanununun 1 nci maddesinin 1 nci fıkrasına göre seçim işlemi tamamlanmış olmuyor ve ben de gidemiyorum.

Şimdi, Sayın Başkan'ın evvelki çelse alelacele gönderdiği yazıya gelelim :

Yazının ilk paragrafında, Genel Kurulumuzun 5 Mayıs 1974 tarihli Birleşiminde Sayın Atalay'ın yaptığı konuşma ve buna aynı Birleşimde Sayın Rendeci tarafından verilen cevapta ifade edilen durumda bir değişme olmadığından bahsediliyor. Hemen arz edeyim ki, bu hususta şimdiye kadar çok değişme ve gelişme olmuştur. İşte, şu gördüğünüz evrak tomari yazışmalar bunun ifadesidir.

Kısaca, neler olmuştur; bunları arz edeyim.

Sayın Rendeci'nin konuşma zaptı, ki o da buradadır, üzerinde ısrarla durduğu husus, Senatonun üç asil, üç yedek üyelik kontenjanı olduğu...

**BAŞKAN** — Sayın Ergin, siz meselenin aslına giriyorsunuz. Usul önerinizi lütfediniz, nasıl bir usul takibini istiyorsanız, o konuda işlem yapalım. Lütfediniz.

**SÜLEYMAN E. ERGİN** (Devamla) — Peki efendim.

Biraz evvel arz ettiğim gibi, Birleşik Toplantı Başkanlık Divanı'nın yedek üyeliği hakkındaki aldığı kararın bilgiye sunulması işlemi dokuz aydır Sayın Başkanlık tarafından yapılmamaktadır. Aslında bu kararın bilgiye sunulması zorunludur ve usulen bunun yapılması gerekirken gündeme alınmamaktadır. Bu bir. Onun için gündemle ilişkindir benim usul hakkındaki konuşmam.

İkinci olarak da; yine bu hususta yazılı soru önerge müddetinde cevap verilmediği için, İktüzük hükümleri çiğnenmiştir, İktüzük hükümlerine uyulması gereğine ilişkindir.

Bu bakımdan usul hakkında söz almış bulunmaktayım ve biraz evvel de teferruatıyla arz ettiğim gibi, bu meselenin buraya getirilip Genel Kurulda hal edilmesini arzu etmekteyim.

Bunun için şimdi sayın Başkanlığa bir önerge vereceğim. Bu, önergenin ilişğinde bulunan Birleşik Toplantı Başkanlık Divanı kararının burada okunarak bir neticeye bağlanmasını talep eden bir önergedir. Bu münasebetle şimdiye kadar okunmamış bulunan bu Birleşik Toplantı Başkanlık Divanı kararının gündem içine alınarak okunmasının sağlanması ve bu şimdiye kadar olan kanunsuz ve keyfi tutuma Sayın Genel Kurulumuzca bir son verilmesini arz ediyorum.

Saygılarımla.

**BAŞKAN** — Sayın Süleyman Ergin'in usul konusunda vermiş olduğu önergeyi okutuyorum.

Sayın Başkanlığa,

Avrupa Konseyine M. S. P. kontenjanından yedek üyeliğe seçilişimi bildiren Birleşik Toplantı Ba-

şkanlık Divanının ilişikte sunduğum kararı dokuz aydır Sayın Başkan tarafından, Genel Kurulun bilgisine sunulmamaktadır.

Yaptığım açıklamada etraflıca izah ettiğim üzere, kanunî hiç bir mahzur gösteremediği halde, Sayın Başkan'ın bu sunuşu engellemesi, kanuna uygulamaya, teamüle ve İktüzük'e aykırıdır.

Mutad üzere bunların, Başkanlıkça otomatikman Genel Kurulun bilgisine sunulması icap eder.

Meseleyi çözümlenecek olan yazılı soru önergenin müddetinde cevaplandırılmamasıyla İktüzük hükümleri ihlâl edilmiştir. Maksadın, müddetli olan meselenin çözümünü geciktirmek olduğu anlaşılmaktadır.

Çözüm için bugün son gündür.

Sayın Genel Kurulumuzun işe el koyup, ilişikte sunduğum kararın okutulmasını gündeme alması ve böylece meseleye çözüm getirmesini arz ederim.

Saygılarımla.

Yozgat Senatörü  
Süleyman E. Ergin

**BAŞKAN** — Sayın üyeler;

Cumhuriyet Senatosu Yüce Kuruluna sunulacak sunuşlar, Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı aracılığıyla olmaktadır. Millet Meclisi ile Cumhuriyet Senatosu Birleşik Divanının Birleşik Toplantısında verilmiş olan karar, Millet Meclisi Genel Sekreterliği vasıtasıyla gelmiş bulunduğu için bu yazıyı bilgilerinize sunmak, şu anda Başkanlık mevkiini işgal eden arkadaşlarımızın yetkisi içinde değildir. Ancak, konu bir usul meselesidir. Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı aracılığıyla gelmemiş bulunan bir yazının Cumhuriyet Senatosunun bilgilerine sunulması konusu bir gündem ve bir usul meselesidir.

Bu konuda verilmiş olan önergeyi dinlediniz. Bu önergenin bir lehinde bir aleyhinde olmak üzere 2 sayın üyeye söz vereceğim. Lehinde konuşmak isteyen sayın üye ...

Buyurunuz Sayın Ali Oğuz, önergenin lehinde,

**ALİ OĞUZ** (İstanbul) — Muhterem Başkan, muhterem üyeler;

Biraz önce arkadaşımızın da huzurunuzda arz ettiği gibi, dokuz aydan beri Yüce Senatonun huzuruna getirilip, sunulmayan bir durumdan dolayı arkadaşım acı acı, yakınmış ve buna Heyet-i âliyenizin müdahale etmesini zarurî olacağını işaret etmiştir.

Yine izahları arasında bir muhterem arkadaşımızın Senatoyu tenvir bakımından bu sunuşun zarurî olduğunu ve bunun Yüce Senatoya arz edildiğini ve

ondan sonra da alınan cevaplarda ve yazışmalarda bu sunuşun yapılmayışının nedenlerini ve sebeplerini malul gösterecek hiç bir davranışın da olmadığını ortaya koyduğunu gördük.

Aziz arkadaşlarım;

Görüyorsunuz ki, dokuz aydan beri vazifeli bir arkadaş vazifesi başına gönderilmemek için birçok usul meseleleri müzakere edilmiş, münakaşa edilmiş, Birleşik Başkanlık Divanının yazıları, müteaddit mütalâaları, hatta Anayasa Komisyonunun dahi mütalâaları alınarak burada durum açıklık getirilmek istenmiştir.

Son gün gelmiş, artık bu günden sonra yapılacak bir iş kalmayacak zira toplantı başlamış. Eğer arkadaşımız gitmezse sonunda verilecek kararın da hiç bir değeri olmayacağı tavazzuh etmiş. Bu durum karşısında biz meseleye bir usul meselesi gözüyle bakarak bunun tehirini ister durumuna girmiş bulunuyoruz. «Yok efendim Genel Sekreterlik tarafından yazılmış, yok Divan tarafından yazılmamış», gibi meseleler son anda çıkarılan bir mesele olarak bu durumun tehiri için yeterli bir sebep değildir.

Daha evvel yazılmış olan yazılar usulüne uygun olarak defaatle yazılmış. Olur mu olmaz mı, yedek olur mu olmaz mı, yok efendim bağımsızlar bir yedek daha gösterirler mi, meselesi bile bir kanun anlayışı içerisinde müzakere ve münakaşa edilmiş. Sonu gelmiş; artık sonunda da bir usul meselesiymiş gibi duruma vasif vermekte isabet yoktur. Bu gün okunmasında zaruret vardır. Eğer okunmayacaksa arkadaşımız da vazifesine gönderilmeyecek demektir. Son noktaya getirilip onun da bir usul meselesi içerisinde hapsedilmesi ve yok edilmesi muhakkak ki, arkadaşımızın vazifesini yapmasına imkân vermemek manasına gelir.

Ben, Yüce Heyetinizden, bugün ne pahasına olursa olsun bu sunuşun yapılmasıyla arkadaşımızın vazifesine gönderilmesine imkân verilmesini arz ve istirham edeceğim. Yoksa bir mesele dokuz ay gibi bir zamanda huzuruza defaatle getirilmesine ve uzun yazışmalara rağmen bu imkân verilmezse, bu arkadaşımızın hakkına tecavüz edilmesine müsaade edilmesine müsaade etmemiz manası gibi bir netice çıkar. Buna da imkân vermeyeceğinizi ümit eder, hepimizi saygı ile selâmlarım.

**BAŞKAN** — Önergenin aleyhinde konuşmak iste-yen sayın üye var mı efendim?.

**FİKRET GÜNDOĞAN** (İstanbul) — Sayın Başkan, bir husus hakkında müsaade eder misiniz?

**BAŞKAN** — Buyurunuz efendim. Sayın Gündoğan, sual mi soracaksınız efendim?

**FİKRET GÜNDOĞAN** (İstanbul) — Bir tatbi-kat meselesi Sayın Başkanım. Aleyhinde değilim bir açıklama yapmak istiyorum.

**BAŞKAN** — Buyurunuz efendim.

**FİKRET GÜNDOĞAN** (İstanbul) — Sayın Engin'in verdiği önergeye ekli yazı kendi ifadelerine göre T. B. M. M. Birleşik Toplantısında alınan bir karar suretidir.

Bu karar sureti elbette ki, alınmadan önce Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı İçtüzü-ğünün gündeminde yer almış ve o surette karara bağ-lanmıştır. Şimdi, o karar oradan sadır olduğuna göre bu Meclisin bu kararı üzerine yapılacak başka bir iş-lem yoktur.

Bu itibarla Sayın Başkanlığın Başkanlık Divanının bu konuyu gündeme alması gerekir, şeklindeki ifa-deleri bu iş için bir hukukî sebep ifade etmeyeceğine göre hukukî dayanağı da yoktur.

Benim şahsî kanaatim odur ki, bir gündeme alın-mış, o gündem gereğince görüşülmesi karara bağlan-mış ve Meclisleri birlikte bağlayan bir konunun tek-rar Senatoda gündeme alınması gibi bir işleme tabi tutmakta lüzum ve zaruret yoktur. Zannediyorum bu bir formalitedir. Burada okunursa mesele kalmaz. Bunu okutmamak hiç bir tüzük hükmüne dayanma-dığı için bir parlamenterî görevden nezetmektir.

Saygılarımı sunarım.

**BAŞKAN** — Sayın üyeler,

Bu konu, bundan evvelki uygulamalara uygun ola-rak ancak Cumhuriyet Senatosu Başkanı tarafından sunulduğu takdirde geçerlilik kazanacak bir konudur.

Cumhuriyet Senatosu Başkanı, bu konuda mevcut olan kanuna ya da kanunlara göre bu intihabın, bu se-çimin uygun olmadığı kanaatinde-dir. Kendi mülâha-zalarına göre böyledir. Bunun için bu sunuşu bugü-ne kadar yapmamıştır.

Sayın üyemiz pek tabii olan bir hakkını kulla-nacak; Hiç bir müessese ve hiç bir kişi kanunlarımız karşısında, murakabe dışında değildir İçtüzüğümüz karşısında da bu böyledir; bu haklarını kullanarak konuyu yüce huzuruza getirmişlerdir.

Hülâsa ediyorum konu, Millet Meclisi Genel Sekreterliğinin bir yazısının Cumhuriyet Senatosuna arzı Cumhuriyet Senatosu Başkanının mümanaatına rağmen mümkün müdür değil midir konusudur. Cum-huriyet Senatosu Başkanı bu seçimi usulünde yapılmış telâkki etmemektedir. Kendisine sorulan soruya da süresi içinde cevap vermemiştir.

Konu bu çizgileriyle muhterem huzurunuz gelmiştir. Eğer önerge, bu yazının Yüce Heyetinize sunulmasını öneren önerge oyladığı zaman oy çokluğu kazanırsa bu sunuş yapılmış sayılacak, oy çokluğu kazanmazsa bu sunuş yapılmamış sayılacaktır. Ben konuyu böyle arz ediyorum.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Başkan süresi içinde cevap vermemiş mi?

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Kalpaklıoğlu, bir dakikanızı istirahat edeyim; arz edeyim.

İçtüzüğümüzde, sorulan sorulara, yazılı sorulara 15 gün içinde; fakat Başkanlık Divanının almış olduğu ve Yüce Heyetten geçirmiş olduğu bir karara göre ise 30 gün içinde cevap verme zorunluluğu vardır. Sayın arkadaşımız ifade ettiğine göre bu 30 gün tecavüz edilmiş, 30 gün içinde kendilerine bir cevap verilmemiştir. İfade edilen husus budur. Bu bilgilerin ışığı altında karar vereceksiniz.

Sayın Kalpaklıoğlu, buyurunuz.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Meselenin usul bakımından kısa bir arzımı yapacağım.

BAŞKAN — Sayın Kalpaklıoğlu, bu önergenin lehinde ve aleyhinde konuşmak mümkündür. Lehinde konuşulmuştur, aleyhinde söz isteyebilirsiniz.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Aleyhinde olsun; ama usul meselesi aleyhinde sayılmaz.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim. Sayın Kalpaklıoğlu, önergenin aleyhinde konuşmak üzere buyurunuz.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar;

Görüyorum ki bir üyenin şahsî hakkının muhtelif usul ve kanun yönlerine baş vurulmasına rağmen Sayın Senato Başkanının ihmaliyle müspet veya menfi cevaplandırılmaması ve bir hakkın muallakta kalışı neticesini doğurmuştur.

İnsan garipsiyor; haksahibi bir senatör, hakkı verip vermemekte mütereddit olan da Senatonun başı. Kim o? Senato Başkanı.

Sayın Senato Başkanından biz böyle bir davranışı memul etmezdik, yine de etmiyorum. Eğer Sayın Başkanın tereddüdü varsa, kanunî süre içinde bu tereddüdü izale için lâzım geldiği şekilde elemanları vardı, sorardı. Kendisi bilmiyorsa soruşturur, bir neticeye varırdı veya emsal kararlara bakardı. Müspet veya menfi bir karar varması gerekirdi. İlanîhaye bu sürüncemede bırakılmaz. Bırakılmış.

Muhterem arkadaşlar;

Her ne kadar Sayın Başkan burada bunun görüşülebilmesi için sunuşun Senato Başkanı tarafından müsaade edilerek yapılabilmesi noktai nazarını ileri sürdüyse de, ben o fikirde değilim. Bir kere İçtüzüğü-müze göre Heyeti Umumiye gündemine hâkimdir. Yani biz gündemleri değiştiremez miyiz, gündem dışından bir şeyi buraya getiremez miyiz? Bunlar da Tüzüğümüzde var. O halde müsaade edilirse Sayın Başkandan ben bir eksigin tamamlanmasını rica edeceğim. Bu meseleyi Sayın Başkan Gündeme alalım mı almayalım mı diye ele alacaktı. Eğer reylerle bu meselenin Gündeme alınmasına karar verilirse Heyeti Umumiyece bu mesele gündeme girerdi. Neye rağmen? Senato Başkanının çekinse kalmasına rağmen görüyoruz ki, Senato Başkanı ne girer diyor, ne girmez diyor, ne bu hak varittir diyor, ne de değildir diyor. Böyle sürüncemede kalır mı? Senato Başkanı ki-me karşı ciddiyetten uzak ve Tekin Arıburun gibi, kanna, usule hürmetkâr, hakkı hukuku bilir bir Başkanın da böyle bir davranışını doğrusu garipsedim. Bu işi niçin böyle sürüncemede bıraktı?

Sayın Tekin Arıburun, «Haksızdır» derdi Süleyman beye geçer giderdi; ama demesi lâzımdı, «Şu sebeple haksızın, yapamam» deseydi. Dememiş haklısın da dememiş, konu geliyor, gidiyor böyle olmaz. Arkadaşımız da diyor ki, «Ben vazife göreceğim, seçildim, gideceğim», Bu gün de son günü ya evet, ya hayır denmelidir.

Onun için Sayın Başkandan ben rica ediyorum, bu meselenin konuşulabilmesi, reye vazı için şu talebin gündeme alınıp alınmamasının Heyeti Umumiyece oylanması lâzım gelir. Sayın Başkan, benim Başkanlıktan ricam bu. Siz oylamaya usul yönünden mecbursunuz gibi geliyor, oylayınız, Heyeti Umumiye sizin bu sunuş ve Divan adına verdiğiniz izahatı kâfi görürse gündeme almama kararını verir. Yok kâfi görmezde, arkadaşımızın iddiasını kanunî ve haklı bir talep olarak görürse gündeme alınmasına karar verir, ondan sonra meselenin esasına geçilir. Genel Kurula sunulmasına mütedair tekrar bir karar alınırsa arkadaşımız da vazifesine gider. Benim hukukî görüşümü ifade ettim, teşekkür ederim.

AHMET DEMİR YÜCE (Zonguldak) — Zati âlinizden bir sorum var Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Demir Yüce, bu konuda bir lehte bir aleyhte konuşulmuştur, yerinizden bir diyeceğiniz varsa buyurun.

**AHMET DEMİR YÜCE** (Zonguldak) — Sayın Başkan, bir konunun gündeme alınıp alınmaması meselesi mevzuubahistir. Bir senatör arkadaşımızın bir görev yapması hususunda kendi grubunca seçilmiş olması bir hukukî münakaşa sebebi olmuştur. Acaba biz karar vermeden evvel zatı âliniz vazife ile dış ülkelere gitmesi mevzuubahis olan bu arkadaşımızın, Senato Başkanı tarafından mevzunun hukukî karmaşıklığa girmesinin nedenini izah etmek mümkün müdür. Çünkü, o zaman oyumuzu, hangi usul yönünden arz ederseniz ediniz, daha salim verme imkânına sahip olacağız.

Zannediyorum ki, konu Senatoca hukukî akımı içerisinde bilinmemektedir. Buna imkân varsa Divan olarak zatı âlinizin burada bize izahat vermenizi istirham ederim.

**BAŞKAN** — Buyurunuz Sayın Yüce, teşekkür ederim.

Sayın üyeler,

Bu konu uzun bir süreden beri yazışmalar halinde ve bazı safhalarıyla yüce huzurunuzda gelmiş ve konuşulmuş olarak bugüne kadar devam etmiştir. Ancak, tamimden ifade ve arz edeyim ki, bu konu Sayın Başkanlığa Sayın Ergin arasındaki yazışmalar halinde bugüne kadar gelmiştir ve benim kişisel olarak bu konudaki kanunu da tetkik ederek şu anda sağlıklı bir bilgi vermek olanağım yoktur.

Ancak, Sayın Başkan bu konuda kendilerine yazmış olduğu yazıda, bu seçimin Millet Meclisi ve Senato üyeleri arasındaki muvazene, denge bakımından mevcut kanuna uygun olmadığı nedeniyle ve gerekçesiyle bu arzuyu isaf etmediğini zannediyorum, kendilerine yazmış olduğu yazılarda ifade etmişlerdir. Benim bunun dışında her hangi bir bilgim yoktur. Bu konuda mevcut kanunları Yüce Senatonun, Senato üyelerinin bilmiş olduğu varsayımından hareket ederek bu konuda zaten Sayın Kalpaklıoğlu'nun biraz evvel ifade buyurduğu prosedürü uygulamak kararıyla konuyu huzurunuzda getirmiş bulunuyoruz. Yani evvelâ gündem içi bir muamele olan sunuşlara almaya karar verilirse ondan sonra yazıyı sunmak suretiyle konuyu sonuçlandırabiliriz.

Bu konuda başka söz yoktur, zaten söz alma olanağı da yoktur oylarınıza sunacağım.

Sayın Ergin bir ifadeniz mi var efendim?

**SÜLEYMAN E. ERGİN** (Yozgat) — Müsaade buyursanız bu mevzua açıklık getirecek bir tavzih yapmak istiyorum.

**BAŞKAN** — Efendim, gündeme alınırsa bu konuda konuşursunuz. Şimdi gündeme alınma konusundaki usul önermeniz konuşuluyor, oya sunacağım, ondan sonra meselenin esası üzerinde bir diyeceğiniz varsa söylersiniz.

Değerli üyeler, Sayın Ergin'in önermesini tekrar okutup oylarınıza sunacağım.

**FİKRET GÜNDOĞAN** (İstanbul) — Ekini de okutun da muttali olalım.

**BAŞKAN** — Ekini okutmam mümkün değil, o zaman zaten muamele cereyan etmiş olacaktır efendim.

**FİKRET GÜNDOĞAN** (İstanbul) — Biz neyin gündeme alınacağını nasıl bileceğiz.

**BAŞKAN** — Gündeme alınacak olan Sayın Ergin'in Avrupa Konseyi yedek üyeliğine seçilmiş olduğunun sunuşu konusunu gündeme almış olacağız.

**FİKRET GÜNDOĞAN** (İstanbul) — Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararı yani?

**BAŞKAN** — Türkiye Büyük Millet Meclisinin değil, Müsterek Başkanlık Divanının vermiş olduğu kararı.

**ALİ OĞUZ** (İstanbul) — Türkiye Büyük Millet Meclisi Müsterek Divanının verdiği karar.

**BAŞKAN** — Millet Meclisi Başkanlık Divanının vermiş olduğu karar.

**SÜLEYMAN E. ERGİN** (Yozgat) — Efendim, kararın içinde mahiyeti yazıyor.

**BAŞKAN** — Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği, Milletlerarası Münasebetler ve Tercüme Bürosu.

(Yozgat Üyesi Süleyman E, Ergin'in önergesi tekrar okundu.)

**BAŞKAN** — Bir açıklama yapayım efendim: Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı Başkanlık Divanı, yani Millet Meclisi Başkanlık Divanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanına niyabeten Millet Meclisi Başkanlık Divanının göndermiş olduğu bir yazıdır efendim. Arz ediyorum.

Şimdi önergeyi oylarınıza sunuyorum.

**AHMET NUSRET TUNA** (Kastamonu) — Okunmadı efendim.

**BAŞKAN** — Okundu efendim.

**AHMET NUSRET TUNA** (Kastamonu) — Millet Meclisinin kararı okundu.

**BAŞKAN** — Millet Meclisinin kararını sunuşlar arasına alırsanız, bu önergeyi kabul ederseniz sonra arz edeceğim. Eğer ben sunuşu şimdi okursam zaten maksat tahassul etmiş oluyor efendim.

Şimdi, bu önergeye göre sunuş işleminin gündeme alınmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir. Konu gündeme alınmıştır ve sunuşlar kısmında mütalaa edilecektir. Şimdi, konunun esası üzerinde söz isteyen sayın üye var mı efendim.. Yok.

Şimdi, kararı, gönderilen yazıyı okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Genel Sekreterliğine

Avrupa Konseyi İstişari Meclisininin 26 ncı dönemine katılacak Türk Parlamento Heyetinin teşkili

maksadıyla, Millî Selâmet Partisi Grupunca Yozgat Senatörü Süleyman Ergin yedek üye olarak seçilmiştir.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda okutulmasını rica ederim.

Rifat Çalgüner

Millet Meclisi Genel Sekreteri yerine

BAŞKAN — Kabul edilen önerge istikametinde ilişik yazı bilgilerinize sunulmuştur.

## V. — SORULAR VE CEVAPLAR

### A) SÖZLÜ SORULAR VE CEVAPLARI

BAŞKAN — Gündemimizin sorular ve genel görüşmeler kısmına geçiyoruz efendim. Sırasına göre okuyorum :

1. — *Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Beliş Beler'in, yurt dışında mahkûm olan Türklere dair Adalet Bakanından sözlü sorusu (6/8)*

BAŞKAN — Adalet Bakanı buradalar mı efendim?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

2. — *Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal'ın 30 Ocak 1972 tarihli Ankara Bayram Gazetesinde neşredilen bir yazıya dair Başbakanından sözlü sorusu (6/10.)*

BAŞKAN — Başbakan buradalar mı efendim?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

3. — *Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, tarım ürünlerinin fiyatlarına dair Başbakanından sözlü sorusu (6/18)*

BAŞKAN — Sayın Atmaca buradalar mı efendim?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

4. — *Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, haşhaş ekiminin yasaklanmasına dair Başbakanından sözlü sorusu (6/20)*

BAŞKAN — Sayın Atmaca buradalar mı efendim?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

5. — *Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mehmet Feyyat'ın, hâkimlerin görevlerinden başka herhangi bir görev yapıp yapamayacağına dair Adalet Bakanından sözlü sorusu (6/29)*

BAŞKAN — Sayın Feyyat buradalar mı efendim?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

6. — *Cumhuriyet Senatosu Zonguldak Üyesi Ahmet Demir Yüce'nin, Türkiye İş Bankası Anonim Şirketine dair Maliye Bakanından sözlü sorusu (6/31)*

BAŞKAN — Sayın Yüce buradalar mı efendim?.. Buradalar.

Sayın Maliye Bakanı buradalar mı efendim?.. Buradalar.

Okutuyorum efendim.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

T. İş Bankasının kanunlar dışındaki yollarla faizcilik yapıp yapmadığı hakkında.

İlişkide takdim ettiğim beş sayfalık matbu bir mektupla, Salih Z. Komili namındaki bir vatandaş, Türkiye İş Bankası A. Ş.'nin, birtakım paravan şirketleri aracılığıyla gayri kanunî yollardan da faizcilik yaptığı iddiasındadır.

1. Mektupta zikredilen kanunlara aykırı işlemler yapılmış mıdır?

2. Mektupta zikredildiği gibi kanuna uygun, fakat sahte işlemler cereyan etmiş midir?

3. Varsa, ne gibi bir muameleye tevessül olunmuştur?

Bu hususların Maliye Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına, İçtüzüğümüzün 117 ve 119 ncü maddeleri gereğince imkân bahşedilmesi ve de-lâlet buyurulmasını istirham eylerim.

Saygılarımla.

Zonguldak Senatörü

Ahmet Demir Yüce

Salih Komili Fabrikası

Zeytinyağı, sabun, rafine, gliserin ve sentetik deterjan imalât ve ticareti

Ayvalık

Sayın milletimizin mümessili,

Devletimizin hükümranlığına, kanunlarımızın Anayasamızın 10 ncü maddesinde temel hakların ni-

telâhi ve korunması, izahını taşıyan hükümleri ve 11 nci maddesinin temel hakların özü hükümleri ile ayrıca 4 ncü maddesindeki emredici hükümlerini, ifaya Amme Hukukunun müdafaa ve muhafazasına memleketin selâmet ve huzurunun teminine mütedair yeminle görev taahhülleriniz itibarı ile, vatanımızın ve milletimizin maruz bulunduğu tefecilerin hakimane, Amme Hukukunu sömürüp istismar eden, büyük maddî ve manevî nüfuz varlığı ile tanzim ettiği sahte hüviyet vesaii sayesinde; Devletin yetkili makam ve kuruluşlarına nasıl nüfuz ettiğine ve nasıl ifal ettiğine mütedair tanzim edilmiş bu sahte hüviyet suç vesaii resmîyesi, son zamanda elime geçmesiyle uzun yıllar meçhul ve gizli tutularak memleket ve Amme Hukukunun, Devlet Hazinesi ceza gelirleri aleyhine suç işleyen şebekeli muazzamanın kimlik ve eylemlerini muhtasaran aşağıda arz ve izah ediyorum.

Şöyle ki :

Memleketimizi gerek iktisaden ve gerekse içtimaaen yıkan, kanunları istismar ve hile yolları ile vatandaşları sömürüp, Amme Hukukunu ihlâl eden yapmış olduğu sahtekarlıklarını af kanunları şümülüne alınmaları mer'î kanunlarımıza aykırı olan tefeci Türkiye İş Bankası ve kurmuş bulunduğu paravan Türk Tecim Anonim sosyetesidir.

Türkiye İş Bankasının tefecilik eylemleri: Türkiye İş Bankası kendisinin gerek müliga 2999 sayılı Bankalar Kanununun 23 ncü maddesi ve gerekse meriyette bulunan 7129 sayılı Bankalar Kanununun 50 ncü maddesi gereğince gayri menkul teminatı mukabilinde kredi açamayacağından hile yoluna saparak kurmuş bulunduğu Türk Tecim Anonim Sosyetesini «Banker ve ödünç para verme işleri ile uğraşan hakikî ve hükmi şahısların tabi oldukları 2279 sayılı Ödünç Para Verme Kanunu şümülüne büründürerek» ki bu kanuna tabi olan kimseler yalnız menkul eşya ve emtia üzerine rehin mukabilinde ödünç para verebilirler.

Gayri menkul üzerine ipotek alamazlar.

T. İş Bankası yetkilileri nüfuz kullanarak vilâyet makamına vermiş oldukları dilekçe beyannamelerinde sayıları dikkat atlattıcı bir üslup ile yazılarında «Şirketimiz her türlü ticarî muamelelerle meşgul olup bu meyanda gayri menkul teminatı mukabilinde de avans muameleleri yapabileceğimizi düşünülerek işbu beyannamemizi takdim ile» şeklindeki müracaatı yapmışlardır. Vilâyet makamında, İş Bankasının herhangi bir gayri kanunî işlemde bulunmayacağı ka-

naati ile derhal Ticaret Odasına hitaben yazmış olduğu tezkerede (Türk Tecim Anonim Sosyetesini Bankası tarafından 2279 sayılı Ödünç Para Verme Kanunu mucibince verilmiş olan beyannamesinin bir nüshası ilişik olarak gönderildi. Usulen ilân ve tescil edilerek müseccel nüshasının gönderilmesini rica ederim.) (İmza vali namına)

Halbuki 2279 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin 2 ncü fıkrası gereğince anonim şirketlerin bu beyannameye tabi olamayacağını sarahaten bildirmekle birlikte, vilâyet makamı değil herhangi bir vekil dahi gayri menkul ipotek alma iznini veremez, ancak Maliye ve Ticaret vekâletlerinin müştereken heyeti vekileye yazılan teklifleri üzerine yalnız bu izni Heyeti Vekile verebilir.

Bu şekli hüviyete büründürülen paravan (Türk Tecim Anonim Sosyetesini) nâmı altında 3 sene muntazaman beyanname vermeye ve her sene sonu anonim şirket olması dolayısıyla senelik fevkalâde toplantılarında vekâletin komiserini de davetle sözde toplantı kararlarını da komiserine imzalatılarak elde ettikleri bu avantajla daha şümulü bir hüviyet elde edebilmek, ve bu şirketin dahilî işlerine müteallik bahaneli buluşlarla şüpheli durumlarını tecrübe gayesi ile emniyette olduklarına kanaat getirince, bundan cesaret alarak bu kerre her sene vermeye oldukları beyannameleri Türkiye İş Bankası mektupluk resmî kâğıtlarının antetlerini de daktiloda karalanmış gibi silinmiş, fakat yine okunur şekli ile matbalarında tab'ettirip sanki 2279 sayılı Kanuna tabi olanlara mahsus hazırlanıp satılan beyannamelerden imişçesine intibahını yaratan bu resmî beyannamelerin başlık antetine «Ödünç para verme işleriyle uğraşan bankalar ve hususî kanunlar ile kurulan teşekküllerin 2279 sayılı Kanunun 2. maddesine göre hazırlanıp 3. maddesi mucibince mahallî mülkiye amirliğine verecekleri beyanname» şeklinde kanun metnini tayir ve tebdil suretiyle bu resmî beyannameyi okuyan yetkili makam herhalde (Emniyet Sandığı) misillü hususî kanunlarla ipotek alma iznini almıştır kantıyla bu beyannameyi veren Türkiye İş Bankasının kurmuş olduğu bir şirket kanun harici muamele yapamayacağını düşünerek bu şekli tertip ile 1941 senesinden 1960 senesine kadar bilâ şek ve şüpheden masun olarak heyeti vekileden hususî ipotekler alma izni varmış gibi bütün yetkili idarî ve adlî makamat iğfal edilmek ve bu sahte yetki sayesinde banka müşterilerine açacağı kredilerde ipotek alma yasağını hiçe sayarak tefecilik gayelerini teminen bu paravan kukla şirkete ayrıca bir komis-

yon aldirmek suretiyle bankanın açacağı kredilere mukabil bu şirket banka müşterilerine evvelâ kendisi para vermiş gibi kendi nâmına borçlandırarak ipotekleri alıp dosyasıyla banka açacağı emtia iştirâ; borçlu hesabı cari gibi kredilerin limitlerinin mecmuu bu kukla şirketin peşinen para verip ödemişesine aldığı ipotek miktarı kadar bankanın bütün kredi miktarına bu paravan şirket kefalet etmekle müşteri peşinen borçlandırılıp ve banka şubelerinde borçlu hesabı noteler banka defterinde Türk Tecim kukla şirketi hesabına gösterilmek suretiyle bu şirketin bankaçılık işleri ile meşguliyeti tebarüz etmiş olduğu calibi dikkattir.

Yukarıdaki suçlar yetmiyormuş gibi Türk Tecim Anonim Sosyeteşi kuklasının hissedar ve İdare Meclisi azası olarak gösterilen Hilmiot Yazıcı ve Edip Meltem Ankara 2 nci Noterinin İş Bankası Merkez binasına davetle bizler çift imzalarımızla Türk Tecim Sosyetesini temsil ediyoruz. Durası şirketin merkezidir, Ayvalık İş Bankası Muhasebe Bürosunda çalışan Cezmi Uyum namındaki kişiye Türk Tecim Anonim Sosyeteşi namına gayri menkûl ipotekleri almaya ve her türlü lüzumlu muameleleri bütün hukuk ve vekalet ile her türlü selâhiyeti vasia ile ifa ve icrasına haiz olmak üzere umumî vekâlet tanzimini talep ediyoruz. Şeklindeki taleplerine binaen noter bu ihtişâm işlerinde yetki belgesi talep etmeye cesaret dahi edemiyerek yetkilerine kanaat getirdim kaydıyla ve şahit olarak da bankanın hukuk servisinde bayan ve bay iki memur ile şahitlik müessesesini de tahakkuk ettirmek 2 nci noterin musaddak vekâletnamesi Ayvalığa gidiyor Cezmi Uyum bu vekâletname ile birçok ipotekler alıyor. Bir müddet sonra bankadaki vazifesini terk ederek İzmir'de Suphi Erkin firmasında vazife alıyor.

Bilâhare Ayvalık banka müdürü ipotekler alabilmek için Genel Müdürlükten Türk Tecim Sosyeteşinin vekâletnamesini istediğinde cevap olarak Cezmi Uyum'un sureti mahsusada Ayvalığa gelerek vekâlet vereceği bildiriliyor. Ve Cezmi Ayvalığa gelerek vekâlet veriyor. Daha sonra Ayvalık İş Bankası Müdürü Gıyasettin Ömer de Kayseri'ye tayin ediliyor. Yerine gelen yeni Müdür aynen genel müdürlükten vekâletname talep ettiğinde yine cevabın Kayseri Müdürü Gıyasettin Ömer Ayvalığa gelip vekâlet verecektir deniyor. Hakikaten Ayvalığa Kayseriden gelip vekâleti veriyor. Sarahaten anlaşılıyor ki, Ankara 2 nci Noterliğinden tekrar vekâlet tanzim ettireniyerek bu tehlikeli suçun meydana çıkmasını için her nasılsa elde ettikleri selâhiyet harici vekâlet bu kerre birin-

den diğerine aktarılmak suretiyle devam ettirilmiştir. Bu selâhiyet harici suçların deyimi ne olabilir? Sahtekârlık mı; Dolandırıcılık mı; Üç kâğıtçılık mı?

Görülüyor ki; Ulu Atamız bu millî müesseseyi ulvî düşüncelerle kurarken ölümünden sonra ve hatta ölümü esnasında dahi bu ulvî fikirlerin devamını teminen sahip olduğu hisseyi ve bu hisseye isabet edecek kazançlardan bir kısmını Dil Tarih Kurumuna ve bir kısmını da merhum İnönü çocuklarının tahsil masraflarına tahsis edilmesini, mürakabe ve kontrolünün da memleketin o zaman tek parâisi olan C.H.P. ne (yani yine milletine) vasiyet etmişti. Bu nedenlerle malîsof T. İş Bankası tefecilik hırslarını tatmin edebilmek için herhalde bu kanun dışı, yüz kızartıcı hareketlerini de C.H.P. idarelerinden gizli olarak yürütmüştür. Öyle tahmin ediyorum ki, C.H.P. Sayın Genel Başkanı Bülent Ecevit'in bu gibi davranışlardan haberi olmamıştır. Yalnız halihazır kurulan kabinede üye olan, evvelce İş Bankası idare meclisi azalığında vazife almış olanlar var ise de belki bunların da bihaber oldukları kanaati haris olmaktadır. Meydana getirilen Türk Tecim Anonim Sosyeteşi adlı paravan bu kukla şirket 1969 senesinde tasfiyeye tabi tutulmuş ve elan tasfiye halinde bulunan bu acube kuruluşun yapmış olduğu sahte hümiyete dayanan mukaveleleri ahkâmı hâlâ kanun dışı tatbik edilmektedir. Nitekim:

Firmam, 92 küsur bin lira resmen olacaktı bulunmayan halde, hile ve sahtekârlık yoluyla Mahkemeden dahi lehlerine 202 küsur bin liralık karar almış ve bu karar Yargıtayca da kesinleşmişti. Bunu takiben T. İş Bankası ile mecburi olarak akdettiğim protokol 1966 yılında T.T.A.Ş.in alacak miktarını 459 bin liraya çıkartmış ve İş Bankası kendi üzerine alarak (protokol muaribi) ve 4 sene mücburi taksitlerle ölenmevi mecburen bana kabul ettirmiş ve buna mukabil 1 milyon liralık kredi açmayı taahhüt etmişti. Bunu takiben mezkûr mukavvelerin tarafınca temamlanmasını müteakip, bu 1 milyon liralık krediyi vermediler ve dolayısıyla dolandırılmış olduğumu anladım. Bilâhare harçımıza yine bu kukla T.T.A.Ş. ipotek alacaklı olarak çıkıyor. 10.7.1972 tarihinde İcra yoluyla bugün on milyon lira değerinde olan ve 1968 senesinde Ankara mahkemesinin yaptırmış olduğu kıymet takdirî 5 milyon 778 bin lira olup, 94 senelik emeğin mahsulü olan kombine fabrika tesislerimi 910 bin lira gibi bir bedel mukabilinde haraç mezet sattırılmıştır. Bu maruzatım yalnız şahsıma ait hakiki bir delildir.



Benim gibi namütenahi namuslu firmaları da bu tefecilik ve sahtekârlık usulleriyle yok edilerek, daha ziyade gayrikanuni yollarla, Devlet hazinesinden gizlenen gelir cezalarının, kanun hükümleri gereğince tahakkuk ve tahsil edilince devlet hazinesine bir milyardan fazla bir gelir temin edilebilir. Yalnız firmamdan temin ettikleri kanun harici menafiden dolayı Hazinesin on iki milyon lira tahsili gerekir. Bu şekilde uzun yıllardan beri devam edegelen, resmî sahte vesaikler muteber bir resmî evrak olarak kullanılır ve yürütülürse, bunun sahteliği meydana çıkınca ne mürru zaman ve nede Af Kanununa tabi tutulamaz.

Yukarda arz ede geldiğim nedenlerle, Atamızın kurduğu ve bu sayede memleketin en büyük millî bir bankası, olan bu teşekkül, maalesef Atamızın ölümünden sonra, bu namdan istifade ile maddî ve manevî büyük nüfuz varlığını kötüye kullanarak Devlet'in yüksek yetkili makamatını, ve teşkilâtını bu sahte vesaik belgeleriyle nasıl iffal ederek nüfuzunu yürüttüğünü ve bu sayede yüksek makamatın teşkilatında bulunan bu sahte hüviyetin nüfuzuna kapılmış, yetkili elemanlar, vazife ihmali dolayısıyla mesul durumda olduklarını anlayınca, bu kerre vazife suiistimalinden kurtulabilmek çabasıyla bu kerrede İş Bankasının müdafaa avukatlığını yaparcesına, suçları ört bas etme azmi ile tevil yolları icat ede gelmekte.

Dünyanın hiçbir memleketinde, hatta müstemlekelere dahi millî bir banka hüviyetini, iktisab etmiş bir bankanın, sahte hüviyet vesaii tanzim edip bunu hakikî resmî izin belgesi gibi uzun yıllar kullanarak, resmî Devlet makamlarını da iffal suretiyle memleket iktisadiyatını amme hukukunu vüsat ve şümül ile istismarına tesadüf edilemez.

Maalesef: Türkiye İş Bankasının herhangi bir menafii ile ilgili hususlarda, Devlet teşkilâtımızın, Ticaret, Sanayi, bilhassa Maliye Bakanlığının teşkilât kademelerinde bu bankanın nüfuzuna kapılmış, kanun, Adalet, millî vazife hislerinden mahrum, mesuliyetten yoksun, vazifeli yetkililerin, mevcudiyetini de iddia ve isbata kafi vesaikle isbata hazır olduğumu arz etmek vatani vazifemdir.

Mütemadi reklâmlarında, Bankacılığın öncüsü, memlekete büyük hizmetleri sloganlarıyla, güya hizmet yaygaraları ile milleti aldatarak; halkımızın buna inanarak, emeği ile gıdasından keserek ayırabildiği tasarrufunu, toplayarak bu toplanan paralarla, yine memleket toplumu aleyhine yüksek faizler mukabili çıkarlar buluşlarıyla memleket tüccar ve sanayicisini istismar etmiyorum?..

Ulu Atamızın bu Bankayı kuruluş gayelerinden tamamen yoksun olarak bu tefeciliğin envai şekillerile; kanun ve bankacılık nizam ve kaidelerin yok ederek kapitülasyon devrinde dahi olmayan bir imtiyaz kivesi altında tam bir bankacılık saltanatı ile, memlekete millî menafiiine aykırı kendi küçük menafiiine mukabil ecnebi şirketleri de, memlekete sokarak bunları da memleketi istismar etmelerine hizmet ve yardımcı olan, öncü İş Bankası değil midir?.

Bu seneki iftiharla yayınladığı bilançosunda: 40 milyon esas sermayeye mukabil bir senelik faiz gelirleri (1 501 756 690,99) bir milyar beş yüz bir milyon yediyüz elli altı bin altı yüz doksan lira 99 kuruştur. Görülüyor ki, büyük bir iftihar reklâmı ile ilân edilen ihtikâr, tefeci kazancı dünyanın hiçbir ülkesinde raslanamaz, 40 milyon gösterilen bir sermayenin bir buçuk milyarı aşan faiz geliri, yukarıda tadat edegeldiğim ancak tefecilik ve amme hukukunu istismar eden Türkiye İş Bankasının saltanatında bulunur.

Kanunî muvazaalarla sürdürülen bu istismarlar, Bankalar Kurulundan karar dahi almış olsa bu kuruluşun kararları dahi Anayasamızın 4 ncü maddesi mucibi hiçbir kişi veya zümreye imtiyaz hükmü mevcuttur.

Maalesef: Herhangi bir kanunî kontrol ve mürakabeden variste kalabilmek çabasıyla idare meclisinde ekseriyeti aray; temin gayesiyle tezyidi sermaye kararı alırken Ticaret Kanununa aykırı çıkardığı hisse senedatını da banka memur teâvün sandığında toplanan teâvün paralarıyla halka ifla edilmeden memurlar nanuna intikal ettirmesi sırf idare meclisi ekseriyetini temin maksatı ve gayesini temin ederek hakimiyet teminidir ki bu hususta kanuna aykırıdır.

Bütün bu davranışla Atamızın, Kurucu ilkelerine aykırıdır...

(Bankalar kanunlarına aykırı suçların izahı)

Meriyette bulunan Kanunun 66 ncı maddesine (bakıla) özü, tadat edilen suç fiillerini işleyen, fiilen idaresinde bulunan idare meclisi reis ve âzaları, umum müdür, umum müdür muavimleri veya müdürleri 5 bin liradan 25 bin liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilmekle beraber 6 aydan 1 seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar. Ayrıca Maliye Vekâletinin talebi üzerine, muvakkaten veya daimî olarak faaliyetten men'ine mahkemece karar verilebilir.

Madde 70. — 50 ncı maddenin 3 ncü fıkrasında aykırı hareket eden iştirakleri ve iştiraklerinin şerik

olduğu müesseselerin işlerini fiilen idare eden vazifeli ve alâkalı idare Meclisi Reis ve âzaları ile umum müdür ve umum müdür muavinleri ve müdürleri 5 bin liradan 10 bin liraya kadar ağır para cezası ile birlikte 6 aydan 2 seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Şu kadar ki : Yukarıda yazılı maddelerin hükümlerine muhalefet bankaya veya iştirak müesseselerine veya alâkalı şahıslara menfaat teminini hedef tuttuğu veya bu nev'i hareketler neticesinde fiilen böyle bir menfaat temin edilmiş olduğu takdirde para cezası 10 bin liradan az olmamak üzere bu menfaatlardan 5 misli olarak hükmedilir.

Madde 71. — Maliye Bakanlığının talebi üzerine mahkemece bu gibi bankaların kapatılmasına karar verilir.

Madde 73. — Maliye ve Ticaret Vekâletleriyle Merkez Bankasına, verilen hesap hülâsalarında, veya neşir ve ilân olunan bilançoda yapılan sahte beyanlardan dolayı bu vesikaları imza edenlere 6 aydan 5 seneye kadar hapis ve 10 bin liradan az olmamak üzere ağır para cezasına mahkûm edilirler.

Madde 77. — Bankaların veya mesul şahıslarının bu kanunda suç teşkil eden hareket ve fiilleri başka kanunlara göre de cezai müstelzim bulunduğu ahvalde en ağır cezayı ihtiva eden kanun maddesi tatbik olunur.

2279 sayılı Ödünç para Verme Kanunu :

Madde 1. — Faizden para kazanmak için ödünç para verme işleriyle meşgul olan hakiki ve hükmi şahıslar bu kanun hükümlerine göre Hükümetten izin alırlar.

Anonim, limited, kooperatif ve sermayesi eshama ayrılmış Komandit şirketi şeklindeki bankalar ile hususî kanunlar mucibince yapılan teşekküller bu izin usulüne tabi değildir.

Madde 17. — Tefecilik edenlerle, Bankalar Kurulu tarafından tespit edilen nispetler üstünde menfaat teminine müncer olabilecek herhangi bir fiil ve harekette bulunanlar veya alınacak faiz nispeti hususunda Hükümetçe ittihaz olunacak tedbir ve kararlara her ne suretle olursa olsun aykırı hareket edenlere 6 aydan iki seneye kadar hapis cezası ile birlikte temin ettikleri menfaatlerin 5 misli ağır para cezası ile cezalandırılır.

Bu suçların tekrerrüü halinde cezalar 3 misline çıkarılarak hükümlenir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Dilekçe Komisyonu Sayın Başkanlığına 21 . 5 . 1973 tarih ve

13175 numarada kayıtlı takdim edilen dilekçe dosyamda, yukarıda arz edegeldiğim bankaca tanzim edilen ibretimiz sahte vesaiki resmiyenin musaddak suretleri ile, noterce tanzim ettirilen sahte selâhiyet vekâletnameleri, suretleriyle vesair lüzumlu vesaik ile birlikte Maliye ve Ticaret Bakanlıklarına müracaatlarımı mezkûr Bakanlıklarca verilmiş olan, suçluyu himaye ve hakikatları ört - bas etme çabalarına dair vazife suiistimaline mucip cevaplar suret ve fotokopileri ile iddialarımı ispatlayıcı diğer vesaiki müsbiteler mevcut bulunmaktadır. Bunların haricinde elimde daha bir çok vesaiki resmiye mevcut olup bunları da ibraz ve izah edebilmem için her an emirlerinize intizarda olduğumu arz ederim.

Bu dilekçemdeki gaye : Türkiye İş Bankası veya kurmuş bulunduğu tefecilik gayesine matuf Türk Tecim Anonim Sosyetesini Paravan Şirketinin Heyeti vekileden doğrudan doğruya hususi kanuna istinat eden ipotek alma izninin olup olmadığının Meclis tahkikatı ile tespiti talebinden ibarettir.

Dosyamda yapılacak tetkikattan da anlaşılacağı üzere Maliye ve Ticaret Bakanlıkları kaçamaklı cevaplarıyla, bu mühim hususu cevaplandıramayıp işi ört - bas etme ve suçluyu himaye çabasındadırlar.

Anayasamızın 4, 10, 11, ve diğer maddeleri gereğince insan hak ve hürriyetlerini ihlâl ve hiçe sayarak memleket şümül kanunlarımıza suikast ve suiistimal suretiyle âmme hukukunu ve bilhassa Hazinesin milyarlarca varacak menafinin meydana çıkarılması ancak T. B. M. Meclisimizin tetkik ve tahkikiyle gerçekleştirilebilecektir.

Ceza Kanunumuzun 339, 342 nci maddelerinin amir hükümleriyle Bankalar Kanununun cezai hükümleri gereğince mütecasirlerin Af Kanunu kapsamına alınmaları hata olabileceği gibi bu suçlar mürruzamana da tabi değildir.

Saygılarımla arz ve ihbar ederken bu husustaki alâka ve himmetlerinizi memleket selâmeti bakımından da rica ve istirham ederim.

Salih Z. Komili

İstanbul Palas Otelinde

Misafireten mukim Ulus - Ankara

Telefon : 11 06 000

**BAŞKAN** — Sözlü sorunun ilişiği olan mektup herhalde itilânınıza sunulmuştur sayın Bakan.

**MALİYE BAKANI BEDRİ GÜRİSOY** — Evet efendim.

**BAŞKAN** — Maliye Bakanı Sayın Bedri Gürsoy, buyurunuz efendim.

**MALİYE BAKANİ BEDRİ GÜRSOY** — Sayın Başkanım, Yüce Senatonun sayın üyeleri;

Bendeniz, yurt içinde ve dışında, üniversite kürsülerinden hitap etmek fırsatını çok buldum, ama bu Yüce Mecliste ilk defa konuşmak şerefine nail oluyorum. Eğer bir sürçü lisan edersem, kusurumu bağışlamanızı peşinen istirham edeceğim.

Bu değerli Senatörün sorusuna konu teşkil eden işlem, 40 yıla yaklaşık tarihi olan bir işlemdir ve birçok derecelerden geçmiştir. Geçtiği dereceler arasında, Türkiye'de en yüce hüküm karar mercii olan Yargıtay'ın hüküm kararına kadar da gelmiştir. Orada da hükme bağlanmıştır ve bu hükümler muvacehesinde sayın sözlü soru sahibinin ileri sürdüğü dilekçedeki sorunlar bir çözüme bağlanmıştır.

Şimdi müsaade ederseniz, 40 yıla yaklaşan ve bu arada değişen birçok kanunların hükümlerine göre muamele gören sorunu huzurunuzda kısaca arz ediyim.

Mesele 1946 yılında başlıyor. 1946 yılında Salih Zeki Komili, Türkiye İş Bankası Ayvalık Şubesine müracaat ederek kredi talebinde bulunuyor ve banka da bu talebi kabul ediyor; ancak «1936 yılında kurulmuş olan ve bankanın da iştiraki bulunan Türkiye TECİM Şirketinin (1936'larda kurulmuş olduğunu yüce üyeler bu şirketin adından da anlayacaklardır.) Kefaletini alınız da öyle geliniz, işleminizi yürütelim.» diyor.

Salih Zeki Komili, TECİM Şirketine başvuruyor, sekiz parça gayrimenkulünü birinci derecede ipotek ediyor ve bankadan 400 bin lira kredi alıyor. Daha sonra banka ile, borç alacak ilişkilerinde ihtilâfa düşüyor ve keyfiyet mahkemeye intikal ediyor.

Salih Zeki Komili'nin, Türkiye İş Bankasıyla ilişkili şikâyetlerini, bize de verilen beş sayfalık dilekçesinde incelediğimizde göze çarpan ve iddiaya esas teşkil eden hususlar şunlar:

Türkiye İş Bankası Anonim Şirketi, Murabaha Nizamnamesinin 2279 sayılı ödünç para verme işlemleriyle tadillerinin, 2999 sayılı eski ve 7129 sayılı yeni Bankalar Kanununun açık ve kesin hükümlerinden kurtularak; masraf, komisyon ve saire namı altında fahiş faiz tahsil etmiştir. Birinci iddia budur.

Gene Türkiye TECİM Anonim Sanyetesinin, 2279 sayılı Kanunun 2 ve 3 ncü maddelerine istinaden, vilâyetten aldığı izinle gayrimenkul karşılığı ipotek muamelelerinde bulunduğunu; oysa 2279 sayılı Ödünç Para Verme Kanununa tabi olanların, yalnız menkul eşya ve emtia üzerine rehin mukabilinde

ödünç verebileceklerini, gayrimenkul karşılığı ipotek alma iznini vermeye vilâyetin yetkisi olmadığını; bu hususta yetkili makamın Medenî Kanunun 876 ncı maddesi gereğince Bakanlar Kurulu olduğunu; Türkiye TECİM Anonim Sanyetesinin İstanbul Emniyet Sandığı, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası gibi, Bakanlar Kurulundan doğrudan doğruya hususî kanuna istinat eden ipotek alma izninin bulunup bulunmadığının tespit edilmesinin istendiği de ikinci iddiayı teşkil etmektedir.

Bir üçüncü iddia olarak; Türkiye TECİM Anonim Sanyetesini tarafından 21.5.1942 tarihinden sonra Ödünç Para Verme İşlemleri Kanununun 2 ve 3 ncü maddelerine göre Ankara Valiliğine verilen beyannamelerde, Türkiye İş Bankasının antetli kâğıtlarının kullanıldığını ve Türkiye İş Bankası Anonim Şirketi Şubesi kısmının karalanmış gibi silindiğini; fakat yine de okunacak durumda bulunduğunu ve bu beyannamelerin Türkiye İş Bankasının matbaalarında bastırılarak sanki dışardan hazır satın alınmış beyannameler şekline sokulduğunu ve bunların üst kısmına ödünç para verme işlemleriyle uğraşan bankalar ve hususî kanunlar ile kurulan teşekküllerin 2279 sayılı Kanunun 2 ncı maddesine göre hazırlayıp, 3 ncü maddesine göre «mahallî mülkî amirliğine verecekleri beynamedir» ibaresinin konulduğunu; böylece kanun metnini tağyir, tebdil ettiklerini ve resmî makamlarda Emniyet Sandığı misali, hususî kanunlarla ipotek alma izninin mevcud olduğu kanaatinin uyandırıldığını; böylece evrak sahtekârlığı suçunun da işlendiğini;

Bir dördüncü iddia olarak da, Murabaha Nizamnamesi ve 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanununun hükümlerine aykırı olarak fazla faiz tahakkuk ettirildiğini;

Bir beşinci iddia olarak, ipotek mukavelesinde TECİM ŞİRKETİNİN kefaleti için yüzde bir çeyrek komisyon ödenmesinin şart koşulduğunu ve bunun devamlı şekilde uygulandığını, böylece 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanununa ve Murabaha Nizamnamesine aykırı olarak fazla komisyon tahsil edildiğini;

Altıncı iddia olarak; bankanın uydurma vesikalar ve tahditlerle alacak ihdas ettiği;

Yedinci iddia olarak, TECİM Şirketinin sermayesinin Türkiye İş Bankasına aid olduğu ve idarecilerinin de Bankanın yetkili elemanlarından meydana geldiği, bu itibarla da, bu paravan şirketi İş Bankası kullanarak, ayrıca birtakım kazançlar sağladığı yolumdadır. İddialar bunlardan ibarettir.

Bu iş, Bakanlığımızca banka işlemlerinin gözden geçirilmesinde başvuru yeminli banka murakıpları heyetine havale edilmiştir ve yeminli banka murakıbbı Sayın Gazi Ercan tarafından incelenmiştir. Düzenlenen raporda şöyle denilmektedir.

«Şimdi kaldırılmış olan 2999 sayılı Bankalar Kanununun 23 ncü maddesinde yer alan gayrimenkul üzerine ödünç para verme yasağının yalnız bankalara şamil olup, bankaların kuracakları iştirakleri vasıtasıyla ipotek muameleleri yapmalarına mani olmadığını, kanunun bu boşluğundan yararlanan Türkiye İş Bankası Anonim Şirketinin de 1936 yılında Türkiye TECİM Anonim Sanyetesini kurduğunu,

7129 sayılı Bankalar Kanununun 40 ncü maddesi hükmünde mülga 2999 sayılı Kanunda bulunmaması nedeniyle banka iştiraki tarafından alınan komisyonların bankaca tahsil edilmiş sayılmayacağını, bankanın buradaki gayesinin iştirakine belirli bir komisyon sağlayabilmek olduğunu, ipoteği banka alamadığı için şirketi vasıtasıyla aldırılmıştır, iddiasının yersiz bulunduğunu ve bu muamelede mülga 2999 sayılı Kanunun 23 ncü maddesine aykırı bir durum olmadığını; sadece kanunun boşluğundan yararlanmasının söz konusu bulunabileceğini, olay sırasında yürürlükte bulunan 7129 sayılı Bankalar Kanununun 50 ncü maddesiyle de bu konunun bir ilgisi bulunamayacağını;

İkincisi, TECİM Şirketinin, 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanununun 1 ncü maddesine göre ödünç para verme işleriyle iştigal edebilmek için gerekli izni aldığını, ayrıca Medeni Kanunun 876 ncü maddesine göre izin alınmasının lüzumlu olmadığını,

TECİM Şirketi tarafından Ödünç Para Verme İşleri Kanununun 2 ncü, 3 ncü maddelerine göre verilen beyannamelerde Türk Ceza Kanununun 339, 349 ncü maddelerine göre suçun maddi ve manevi unsurlarının tekemmül etmediğini ve evrakta sahtekârlık suçunun bahis konusu bulunmadığını, Ayvalık Asliye Ticaret Mahkemesinin 9 . 4 . 1964 tarih ve 964/3 sayılı karar gerekçesinde Salih Zeki Komili'nin bankadan aldığı kefalet, emtia mukabili kredi ile iskonto iştirak şeklindeki kredi faizlerinin bankacılık tekniğine göre hesaplandığı, hakiki masrafların nazara alındığı, bankanın istifadesini mucip karşılıksız herhangi bir masraf alınmadığı, uzun süre davalar sonucu adli mercilere karara bağlanan hususlarda fazla faiz ve komisyon alındığı şeklinde bir iddianın ileri sürülemeyeceği;

Beşinci olarak, TECİM Şirketinin Salih Zeki Komili'den 15 . 10 . 1946 - 12 . 10 . 1950 tarihleri arasında aldığı yüzde bir çeyrek nispetindeki toplam iki bin liralık komisyonun o tarihteki mevcudolan mevzuat hükümlerine tamamen uygun bulunduğu, Salih Zeki Komili'nin bankaya 7 . 8 . 1959 tarihi itibarıyla 72 844 lira 58 kuruş, 9 . 2 . 1964 tarihi itibarıyla 8 731 lira 14 kuruş, TECİM Şirketine ise 30.6.1953 tarihi itibarıyla 202 370 lira 58 kuruş borçlu bulunduğu, bu miktarların Ayvalık Asliye Ticaret Mahkemesinde 29 . 4 . 1964 tarihli ve 964/4 sayılı ve yine aynı mahkemenin 17 . 7 . 1964 tarihli ve 964/7 sayılı kararlarıyla ilâma bağlandığı ve Yargıtayca da onandığı, TECİM Ticaret Şirketinin sermayesinin Türkiye İş Bankasında karşılanmasının mevzuata aykırı bir yönü bulunmadığı belirtilmiştir.

Ayrıca raporda, «Yargıtayca da onaylanan Ayvalık Asliye Ticaret Mahkemesinin 1974 tarihli ve 964/3 sayılı kararlarının Salih Zeki Komili'nin TECİM Şirketine olan 202 370 lira 58 kuruş borcunun 1 . 7 . 1953 tarihinden tahsiline kadar yürütülecek yüzde 7 nispetindeki faizlerin anaparayı geçmemesi öngörüldüğü halde, 30 . 4 . 1971 tarihli bir yazı itibarıyla TECİM Şirketi tarafından tahakkuk ettirilerek, hesaplara intikal ettirilen faiz toplamının 235 961 lira 97 kuruş olduğunu; murakıbbın Şirket ilgililerini uyarması üzerine, faiz miktarının ilâmda belirtildiği biçimde ve şekilde anaparaya eşit 202 370 lira 58 kuruşa indirildiği;

İkinci olarak, TECİM Şirketinin 1965 yılından 30 . 4 . 1971 tarihine kadar yapılan masraflar arasında Ayvalık Şubesinin mukaveleli avukatına TECİM Şirketince avukatlık ücreti olarak ödenen 25 524 liranın ve bunun yüzde 5 masraf faizi ile gider vergisinin bulunduğunu, bunun da Salih Zeki Komili'den tahsiline hukuki bir neden bulunmadığı» belirtilmiştir.

Mâruzatım bu kadardır efendim.

BAŞKAN — Sayın Demir Yüce, buyurunuz efendim. Düşüncelerinizi bildirme süreniz 15 dakikadır Sayın Yüce arz ediyorum efendim.

AHMET DEMİRYÜCE (Zonguldak) — Sayın Başkan, muhterem senatörler;

Bu konu, mevzubahis şahıs tarafından bastırılmış, sanıyorum ki, bütün parlamentelere gönderilmiştir. Bendenize de basılmış bir mektup olarak geldi. Türkiye İş Bankası gibi Türkün ilk bankacılık faaliyetini sinesinde toplayan, fevkalâde inkişaf göstermiş olan bir millî bankamız, bu mektupla büyük bühtanlar altında bulunduruluyordu.

Bendeniz sırf bu sebepten dolayı ve Türkiye İş Bankasını efkârı umumiye nezdinde eğer zedeleniyorsa ve sayın parlamenterler nezdinde eğer birtakım istifhamlar doğuyorsa, yetkili ağızlardan bunun hakikî nedeninin ne olduğunu Senato kayıtlarına tescil ettirmek için bu soru öneremi vermiş oldum.

Sayın Maliye Bakanının vermiş oldukları izahattan anlıyoruz ki, dilekçesini parlamenterlere de intikal ettirerek Mecliste haksızlığa uğradığını tescil ettirmeye çalışan o şahıs karşısında Türkiye İş Bankasının uyguladığı işlemler kanuna uygundur. Bunu öğrenmiş olmaktan dolayı bahtiyarız ve kendilerine teşekkür ediyorum.

Ancak, şurasını da öğrenmiş olduk ki, Türkiye İş Bankası gibi muazzam bir teşekkül kanunun boşluklarından istifade etmek için ipotek muamelelerini kendisinin kurmuş olduğu bir şirkete doğru veyahut yanlış yaptırmak gibi bir muvazaa yoluna gitmek lüzumunu hissetmiş; bunu da kınamakta olduğumu Türkiye İş Bankasına birtakım muvazaaları, kanun boşluklarını yakıştıramadığımı arz eder; tekrar teşekkürlerimle hepinizi selâmlarım.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır.

MALİYE BAKANI BEDRİ GÜRSOY — Sayın Başkan, bir küçük cümle daha arz etmek isterim.

BAŞKAN — Sayın Bakan, mümkün değil; ama bulunduğunuz yerden ifade buyurursanız zabıtlara geçmiş olur.

MALİYE BAKANI BEDRİ GÜRSOY — Yeni Bankalar Kanunu, eski işlemleri tamamen düzeltilmiştir. Bunu arz etmek isteyecektim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

7. — *Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Necip Mirkelâmoğlu'nun Hilâfetin kaldırılışının 50 nci yıldönümü nedeni ile PTT İdaresince bastırılması programlanan pul emisyonundan vazgeçilmiş olması sebebiine dair, Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/32)*

BAŞKAN — Sözlü soru, Başkanlık görevinde olmam nedeniyle ertelenmiştir.

8. — *Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Ahmet Yıldız'ın, mahkeme tutanakları ile yapılan iddia ve haberlere dair Başbakandan sözlü sorusu (6/26)*

BAŞKAN — Sayın Ahmet Yıldız? Yoklar. Sayın Başbakan? Yoklar. Soru ertelenmiştir.

9. — *Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Belîğ Beler'in, İzmir'de vukubulan müessif uçak kazasına dair, Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/27)*

BAŞKAN — Sayın Belîğ Beler? Yoklar. Sayın Bakan? Yoklar. Soru ertelenmiştir.

10. — *Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş'ın, TRT Genel Müdürlüğüne dair Başbakandan sözlü sorusu (6/33)*

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş? Buradalar. Sayın Başbakan ya da görevlendirdiği Sayın Bakan?...

DEVLET BAKANI MUSLİH FER — Ben cevaplandıracağım.

BAŞKAN — Sayın Başbakan adına Devlet Bakanı Sayın Muslih Fer cevaplandırıcaklardır.

Sözlü soru önergesini okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Sayın Başkanlığına Aşağıdaki sorunun Sayın Başbakan tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâlet buyurulmasını, saygılarımla rica ederim.

Cumhuriyet Senatosu  
Kontenjan Üyesi  
Fethi Çelikbaş

TRT Genel Müdürlüğüne 16 Şubat 1974 tarih ve 14801 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Kararname ile İsmail Cem İpekçi atanmış bulunmaktadır.

2525 sayılı Soyadı Kanununun 1 nci maddesi ay-  
nen şöyledir :

«Her Türk öz adından başka soyadını da taşıma-  
ya mecburdur.»

Kanunun bu âmir hükmüne rağmen, Devlet memuru durumunda olan Genel Müdür, TRT yayınlarında ve haber bültenlerinde soyadını kullanmamakta ısrar etmektedir. Genel Müdürün devam eden bu kanun dışı hareketi karşısında, Hükümet bugüne kadar ne muamele yapmıştır? Yapmamışsa sebebi nedir?

BAŞKAN — Buyurunuz Devlet Bakanı Sayın Muslih Fer. Soruya cevap süreniz 15 dakikadır, Sayın Bakan.

DEVLET BAKANI MUSLİH FER — Sayın Başkan, Yüce Senatonun değerli üyeleri;

Sayın Fethi Çelikbaş'ın sözlü soruları hakikaten yerindedir ve kendileri bu hususta kanunî icaba uymayarak öz adından sonra soyadını kullanmayan, gerek resmî yazışmalarda ve gerekse bültenlerde soyadına yer vermeyen TRT Genel Müdürünün bu durumu karşısında ne yapıldığını sormaktadırlar.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Soyadını sevmiyor mu?

DEVLET BAKANI MUSLİH FER (Devamla) — Gerçekten 2525 sayılı Kanunun birinci maddesi böyle bir âmir hüküm getirmekte; ikinci maddesinde ise söyleyişle, yazışmada, imzada öz adından sonra soyadının kullanılacağı ayrıca belirtilmektedir.

Edinilen bilgiye göre Genel Müdürün çok kere soyadını kullanmadığı ve bunu itiyat haline getirdiği anlaşılmaktadır. Bu hususun bir müeyyidesi, malûm olduğu üzere kanunî mecburiyeti yerine getirmeme şeklinde vukubulan bu ihmalî fiilin bir müeyyidesi yoktur.

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — İfade.

DEVLET BAKANI MUSLİH FER (Devamla) — Bununla beraber, kendisine Başbakanlıkça bu lüzum hatırlatılmıştır. Zamanında Başbakan tarafından bu hususun kendisine uyarıda bulunulmak suretiyle hatırlatıldığı bilinmektedir.

Maruzatım bundan ibarettir, Saygılarımı sunarım.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Hangi işi kanuna göre yapıyor ki, onu yapsın.

BAŞKAN — Lütfen sükûnetimizi muhafaza edelim.

Sayın Çelikbaş, buyurunuz efendim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar;

10 ay geçtikten sonra Sayın İrmak Hükümetinin değerli Devlet Bakanı Muslih Fer'in verdiği cevaba evvelâ teşekkür ederim.

Sözlü sorular, Parlâmentonun iyi çalışması için en kolay murakabe yoludur. Demin bir arkadaşım da ifade ettiği gibi; eskiden her gün gündemdeki sözlü soruların kâffesi konuşulabilirdi. 10 aydan beri ancak bugün konuşabiliyoruz, bir sözlü soruyu.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Benimki iki sene oldu.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Bu, hakikaten üzerinde durulacak bir konudur, tashihi gerekir.

Sayın Devlet Bakanının kanunun âmir hükmüne rağmen öz adından sonra soyadını kullanmayan bir memur hakkında müeyyidenin mevcut olmayışından bahsedişini, hukuk anlayışı ile bağdaştıramadığımı belirtmek istiyorum. Memurlar hakkında idare huku-ku, kanunların ihmalî karşısında disiplin takibatı yapılmasını emreder. Devlet Personel Kanunu disiplin takibatı yapılmasını emreder.

Bu itibarla; Hükümet, kanunu hiçe sayan (ki bunun moral bakımından tahribatını, biraz sonra temas edeceğim.) herhangi bir memur hakkında disiplin takibatına geçmelidir. Bu, onun vazifesidir. Her memur kanuna karşı geldiği takdirde ceza takibatı dışında idare bakımından disiplin takibatına da mâruz kalacağını bilirse o zaman kanuna karşı saygı hissi gelişir, arkadaşlar.

Ben, resmî vazifede kanuna karşı lâubaliliği katıyen affetmeye taraftar değilim. Aksi takdirde Devlet idaresi bu çeşit personel uygulaması ile vatandaşın kullandığı ifade ile lâçka haline gelir. Bu bir belirtidir. Belirtidir: Atasözlerimizde ufacak belirtilerin ne kadar büyük tahribat yapabileceği, ne kadar büyük kötülüklerin işareti sayılabileceğine ait misaller vardır. Bunu huzurunuzda açıklamak istemiyorum.

Eğer tayininden 28 gün sonra verdiğim bu takrir dikkate alınarak ciddi olarak üzerinde durulsaydı bugün Türkiye Radyo - Televizyon İdaresinin uygulamada hattâ çok kere kendisini o makama getirenlerin de tedirgin olduğu bazı kanunşiken lâubali davranışlar olmazdı, arkadaşlar.

Bu itibarla, ben Hükümetten ve bakanlardan hasseten rica edeceğim; kanunların âmir hükümleri karşısında gün fevtetmesinler kanunları bir lâubali davranış içerisinde, umursamaz bir davranış içerisinde köşeye itenler hakkında hukukun umumî prensiplerini tatbik etsinler, takip etsinler ve bu suretle idare daha derli - toplu bir halde çalışır kanaatini taşıyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır efendim.

11. — *Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, A. E. G., Telefonken Şirketleriyle yapılan sözleşmeye dair Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/34)*

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Öztürk?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

12. — *Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş'ın, tütün taban fiyat politikasına dair Başbakandan sözlü sorusu (6/35)*

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş?.. Buradalar. Başbakan ya da adına cevaplandıracak Hükümet üyesi?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

13. — *Cumhuriyet Senatosu Siirt Üyesi Süreyya Öner'in, Tekel İdare binasına dair Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/36)*

BAŞKAN — Sayın Öner?.. Buradalar. Sayın Bakan?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

14. — *Cumhuriyet Senatosu Zonguldak Üyesi Ahmet Demir Yüce'nin, Ankara Atatürk Lisesi Müdürüne dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/37)*

BAŞKAN — Sayın Yüce?.. Buradalar. Sayın Bakan?.. Yok. Soru ertelenmiştir.

15. — *Cumhuriyet Senatosu Siirt Üyesi Süreyya Öner'in, Siirt ilinin televizyon yayınlarından faydalanması hususunda neler düşünüldüğüne dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/38)*

BAŞKAN — Sayın Öner?.. Buradalar. Sayın Bakan?.. Yok. Soru ertelenmiştir.

16. — *Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüseyin Kalpaklıoğlu'nun yurt dışından hibe olarak gönderilen arabalara dair, Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/39)*

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Kalpaklıoğlu?.. Buradalar. Sayın Bakan?.. Yok. Soru ertelenmiştir.

17. — *Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüseyin Kalpaklıoğlu'nun, Kayseri Merkez İlçesine bağlı Güneşli Nahiyesinde yapılmakta olan Ziraat Okulu inşaatına dair Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanından sözlü sorusu (6/40)*

BAŞKAN — Sayın Kalpaklıoğlu?.. Buradalar. Sayın Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

18. — *Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Cemal İnkaya'nın, şeref tribününe ve resmî araba ile stadyuma gelenlere dair Gençlik ve Spor Bakanından sözlü sorusu (6/43)*

BAŞKAN — Sayın İnkaya?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

19. — *Cumhuriyet Senatosu Manisa Üyesi Oral Karaosmanoğlu'nun, TARİŞ Anasözleşmesinin bazı hükümlerinin neden değiştirildiğine dair Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanından sözlü sorusu (6/44)*

BAŞKAN — Sayın Oral Karaosmanoğlu?.. Yoklar. Sayın Köy İşleri Bakanı?.. Buradalar. Soru sahibinin olmaması nedeniyle soru ertelenmiştir.

20. — *Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi Sabahattin Orhon'un, fındık taban fiyatına dair Başbakanından sözlü sorusu (6/47)*

BAŞKAN — Sayın Sabahattin Orhon?.. Yoklar.

KÖY İŞLERİ VE KOOPERATİFLER BAKANI İSMAİL HAKKI AYDINOĞLU — Sayın Başkan, Sayın Başbakan adına bu soruya ben cevap vereceğim.

BAŞKAN — Hükümet adına cevap verecek Sayın Bakan buradalar, soru sahibi bulunmadığı için soru ertelenmiştir.

KÖY İŞLERİ VE KOOPERATİFLER BAKANI İSMAİL HAKKI AYDINOĞLU — Bir defa için tabii.

BAŞKAN — Tüzük gereğince ne gerekiyorsa o yapılacaktır efendim.

21. — *Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin Türkiye Bilimsel*

*ve Teknik Araştırma Kurumu Bilim Kuruluna dair Başbakanından sözlü sorusu (6/48)*

BAŞKAN — Sayın Çelebi?.. Yoklar. Hükümet adına cevaplandırılacak sayın üye?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

22. — *Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, T.P.A.O. Genel Müdürlüğü ile Batman İşletme Müdürlüğünde vukubulan bazı emekli işlemleri ve atamalara dair, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/49)*

BAŞKAN — Sayın Mehmet Ali Arıkan?.. Yoklar. Sayın Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

23. — *Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, İskenderun Demir - Çelik Sanayiine dair, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/50)*

BAŞKAN — Sayın Arıkan?.. Yoklar. Sayın Bakan?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

24. — *Cumhuriyet Senatosu Afyon Karahisar Üyesi Kemal Şenocak'ın, Afyon Karahisar İli Dazkırı Kaymakamı hakkında hazırlanan müfettiş raporuna dair, İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/51)*

BAŞKAN — Sayın Şenocak?.. Yoklar. Sayın İçişleri Bakanı?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

25. — *Cumhuriyet Senatosu Kırşehir Üyesi Halil Özmen'in, buğday ithaline dair, Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanından sözlü sorusu. (6/52)*

BAŞKAN — Sayın Özmen?.. Yoklar. Sayın Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

26. — *Cumhuriyet Senatosu Tekirdağ Üyesi Cemal Tarlan'ın, 1974 yılı köy elektrik yapım programına dair Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/53)*

BAŞKAN — Sayın Cemal Tarlan?.. Bulunmuyorlar. Sayın Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı?.. Yoklar. Sözlü soru ertelenmiştir efendim.

27. — *Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Özer Derbil'in, Orta Doğu Teknik Üniversitesi yöneticilerine dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/54)*

BAŞKAN — Sayın Özer Derbil?.. Bulunmuyorlar. Sayın Millî Eğitim Bakanı?.. Yoklar. Soru ertelenmiştir.

Sözlü sorular bitmiştir efendim.

### III. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI (Devam)

BAŞKAN — Tüzük gereğince bir defa görüşülecek işler sırasına geçiyoruz.

17. — *Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Sosyal Sigortalar Kurumunun içinde*

*bulunduğu duruma dair Senato araştırması isteyen önergesi (10/3)*

BAŞKAN — Sayın Köker?.. Yoklar. Sayın Bakan?.. Yoklar. Araştırma isteyen önerge ertelenmiştir efendim.

### IV. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ile Uçak Servisi Anonim Ortaklığının durumuna dair Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu ve ek raporu (10/33)*

BAŞKAN — Komisyon Başkanı veya Sözcüsü?.. Yoklar. Bakan?.. Yoklar. Raporun müzakeresi ertelenmiştir.

### III. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI (Devam)

18. — *Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ile İstanbul Üyesi Fikret Gündoğan'ın, yurdumuzdaki enerji darlığının nedenleri ve çözüm yolları konusunda Senato araştırması isteyen önergeleri (10/6)*

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, Sayın Topaloğlu?.. Sayın Gündoğan?.. Yoklar. Sayın Bakan?.. Yoklar. Senato Araştırması isteyen önerge ertelenmiştir efendim.

19. — *Cumhuriyet Senatosu Malatya Üyesi Hamdi Özer'in, mason localarına dair Senato araştırması isteyen önergesi. (10/7)*

BAŞKAN — Sayın Hamdi Özer?.. Yoklar. Senato Araştırması isteyen önergesi ertelenmiştir efendim.

20. — *Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Kızılay altgeçidi ve çarşı yapımı inşaatına dair Senato araştırması isteyen önergesi (10/9)*

BAŞKAN — Sayın Köker?.. Yoklar. Senato Araştırması isteyen önergesi ertelenmiştir efendim.

21. — *Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüsnü Dikeçligil'in, Millî Eğitim Bakanlığının 7.2.1974 tarih ve özel 000.01/114 sayılı tamimi ve bu tamime göre yapılan tayinler hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/10)*

BAŞKAN — Sayın Dikeçligil?.. Yoklar. Sayın Millî Eğitim Bakanı?.. Yoklar. Senato Araştırması isteyen önergesi ertelenmiştir.

22. — *Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Necip Mirkelâmoğlu'nun, Atatürk Devrimleri ve Devletin temel ilkeleriyle ilgili işlemler hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/11)*

BAŞKAN — Başkanlık Divanında bulunmam nedeniyle önerge ertelenmiştir.

23. — *Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Sami Turan ile Cumhurbakanınca seçilen üye Cethi Çelikbaş'ın 11 sayılı Kanun Hükmündeki Kararınameye müsteniden TRT Genel Müdürlüğüne yapılan atamaya dair Senato araştırması isteyen önergeleri (10/12)*

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş?.. Yoklar. Bakan?.. Yoklar. Önerge ertelenmiştir.

24. — *Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuza ve 9 arkadaşının, Millî Eğitim Bakanı tarafından yapılmış olan tayin ve nakil tasarrufları hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/13)*

BAŞKAN — Sayın Ucuza?.. Buradalar. Sayın Bakan?.. Yoklar. ertelenmiştir efendim.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan bir hususu istihdam edeceğim. Bu celseye mi ait bu erteleme; gelecek celse Bakan bulunmazsa görüşmeye imkân vermeyecek misiniz?

BAŞKAN — Evet efendim, bu celseye ait bir erteleme.

Efendim. İhtüzüğümüzde, Bakanın konuşması kaydı var. Bakanın konuşma kaydı bulunduğu için tek taraflı ifadesinde fayda mülâhaza edilmediği için erteliyoruz. Gelecek birleşimde ayrıca mütalâa ederiz efendim.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan bu önergemizi arz edelim. 7 ay oldu. 7 aydır sayın bakanın gelmediği müddetçe. 17 ay bu böyle gider.

BAŞKAN — Ayrıca İhtüzüzümüzü efendim.



25. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca seçilen Üye Özel Derbil ve 3 arkadaşının, Elektrofer Firmasına verilen teşvik ve ithal belgeleri ile bu firmanın gümrük işlemleri hakkında Senato Araştırması isteyen önermeleri. (10/14)

BAŞKAN — Sayın Derbil?... Buradalar. Sayın Bakan?... Yok. Önerge ertelenmiştir.

26. — Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi Şeref Kayalar ve arkadaşlarının, TRT hakkında Senato Araştırması isteyen önermeleri (10/15)

BAŞKAN — Sayın Şeref Kayalar?... Yoklar. Araştırma isteyen önerge ertelenmiştir.

#### IV. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER (Devam)

2. — Cumhuriyet Senatosu Saymanlığının Haziran, Temmuz ve Ağustos 1974 aylarına ait hesapları hakkında Cumhuriyet Senatosu Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/14) (S. Sayısı : 404)

BAŞKAN — Komisyon Başkanı?... Yoklar.. Komisyon raporunun okunması ertelenmiştir.

3. — Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Turgut Gülez'in, Anayasanın 78 nci maddesi muvacehinde Bolu Çimento Fabrikası İdare Meclisi Reisliği sıfatıyla Senatörlük sıfatının bağdaşıp bağdaşmayacağına dair, İstanbul Üyesi Ekrem Özden'in önergesi ve bu hususta Başkanlık Divanının 1 Haziran 1970 tarih ve 28, 10 Temmuz 1972 tarih ve 31, 11 Mart

1974 tarih ve 9, 13 . 11 . 1974 tarih ve 2 sayılı kararları.

BAŞKAN — Sayın Başkanlık Divanı adına sözcü olarak bulunan Sayın Ünal'dının bulunması nedeniyle bu konunun müzakeresi ertelenmiştir efendim.

Sayın üyeler;

Gündemimizde, görüşülecek başka bir konu kalmamıştır.

Cumhuriyet Senatosu, 23 Ocak 1975 Perşembe günü saat 15.00'te toplanacaktır. Birleşimi kapatıyorum.

**Kapanma saati : 18.33**

#### V. — SORULAR VE CEVAPLAR (Devam)

##### B) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi M. Nuri Âdemoğlu'nun, gübre fiyatına dair soru önergesi ve Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanı İ. Hakkı Aydın-oğlu'nun yazılı cevabı. (7/297)

C. Senatosu Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanı tarafından yazılı cevaplandırılmasını müsaadelerinize arz ederim.

C. Senatosu Adana Üyesi  
Dr. Nuri Âdemoğlu

1. — Türkiye'deki bütün pamukların tohumlu olarak kooperatifler tarafından alınacağı sizden evvelki Hükümet tarafından birliklere emredilmişti. Bu durumu yeni Hükümet olarak siz de benimsiyor musunuz ve devam ettirecek misiniz?

2. — Birliklerin lif pamuk almasına da müsaade edecek misiniz?

3. — Kooperatifler aracılığı ile çiftçiye eski Hükümetin verdiği gübre fiyatını bir miktar da olsa düşürmeyi düşünüyor musunuz?

4. — Gübrenin yüksek fiyatla satılması karşısında kooperatif ortaklarının ya hiç gübre atmadan, ya da eskiye nazaran yüzde elli eksik gübre atarak ekim yaptığı bunun da gelecek seneki mahsul randımanını azaltacağı hususundaki fikriniz nedir?

T. C.

Köy işleri ve

16 . 1 . 1975

Kooperatifler Bakanlığı

Basın - Yayın ve Halkla

İlişkiler Dairesi

Başkanlığı

Sayı : H. 09 - 153

Konu : C. Senatosu Adana Üyesi Sayın Nuri Âdemoğlu'nun yazılı soru önergesi.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Genel Sekreterlik Kanunlar Müdürlüğü :

İlgi : 26 . 11 . 1974 gün ve 7/297 sayılı yazınız.

Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Sayın Nuri Âdemoğlu'nun pamuk alımları ve gübre fiyatlarına

ilişkin, yazılı olarak cevaplandırılması istemiyle Bakanlığımıza yönelttikleri soru önergelerinin cevabı ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

İ. Hakkı Aydınoğlu  
Köy İşleri ve  
Kooperatifler Bakanı

Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Sayın Nuri Âdemoğlu'nun «Pamuk alımları ve gübre fiyatlarına» ilişkin yazılı soru önergelerinin cevabıdır.

1. — Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerine tanıyan destekleme alım kredileri vasıtasıyla üreticinin istihsal ettiği tüm kütlü pamuğun alınmasıyla ilgili çalışmalar sürdürülmektedir.

Ancak, mevcut kararnamele üreticinin elinde bulunan lif pamuğun Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri kanalıyla alınmasına olanak vermemektedir.

2. — Gübre fiyatlarının tespiti konusunda ise Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı yetkili olduğundan fiyatların düşürülmesi hususunda Bakanlığımızca yapılacak herhangi bir işlem bulunmamaktadır.

2. — *Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Kadri Kaplan'ın, askerî tabip ihtiyacına dair soru önergesi ve Millî Savunma Bakanı İlhami Sançar'ın yazılı cevabı. (7/307)*

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Millî Savunma Bakanınca yazılı olarak cevaplandırılmasına aracılığınızı dilerim.

Saygılarımla.

Tabii Senatör  
Kadri Kaplan

A) Durum :

Türk Silâhlı Kuvvetlerinin halen askerî tabip ihtiyacının pek büyük olduğu, bu ihtiyacın ancak % 38'ini karşılayan bir mevcutla yetinildiği, giderekten bu durumun daha da kötüleşeceği ve 1979'larda, ihtiyacın ancak % 30'u ile iş görmek zorunda kalınacağı matematiksel bir gerçektir. Barış zamanı koşullarının nispi rahatlığından hareketle, bu durumu pek karamsar olarak görmeme eğilimi ise, ayrıca ciddi bir tehlike teşkil etmektedir.

Bugünden sakıncaları açıkça görülen bu durumun, savaş koşullarında sivil kaynaktan karşılanacak personelle giderilmesi mümkün değildir.

Zira nüfusumuzun bugünkü yapısı ve ihtiyaçları karşısında, doktor açığımızın da 1980'lerde % 70'i aşacağı ortadadır. Askerî doktor ihtiyacının, genel

doktor mevcudiyile doğrudan ilişkili olduğunda kuşku yoktur.

Soruna böyle bir yaklaşımla bakarak askerî alana döndüğümüzde, ivedi olarak yapılması gereken işler bakımından nelerin yapılması gerektiğinin bilinmesine gerek vardır.

Bu genel değerlendirmeye dayanarak yönelttiğim aşağıdaki sorularımın cevaplandırılmasına izniniz:

B) Sorular :

1. Askerî doktor öğrenci kaynağındaki çok be-lirgin kurumunun asıl etkenleri nelerdir?

2. Askerî doktor mevcutlarında da dikkati çekecek ölçüde bir azalma vardır. Bu konuda, ilgili askerî mercilerce yapılması gereken araştırma hangi nedenleri ortaya çıkarmıştır?

3. Gerek kaynağı geliştirmek gerek askerî doktor zayıflığını azaltmak için şu hususlarda bazı tedbirler düşünülmekte midir?

a) Askerî doktor yetiştirmeyi, askerî bünye içerisine alarak, bazı özendirici tedbirlerle gençler, yüksek öğrenimlerini askerî doktor olarak yapmaya yönlentilemez mi? Bunun için Gülhane Tıp Akademisinin bir askerî Tıp Fakültesi haline dönüştürülmesi düşünülmekte midir?

b) Böyle bir tedbir düşünülüyorsa ve bu konuda Yüksek Askerî Şûranın uygun kararı alınırca, bir yasa tasarısı hazırlanması çalışması yapılacak mıdır?

c) Üniversite özerkliği ile askerliğin gerekleri arasındaki dengenin kurulması konusunda ne gibi Anayasal ve yasal tedbirler düşünülmektedir?

d) Askerî doktorları ayrıca yetiştirme yolu tercih edilmeyecekse baş kısmında arz edilen sakıncalı duruma nasıl bir çözüm getirilmesi öngörülmektedir?

e) Ekonomik açıdan konuya bakıldığında, arz ve talep ile istihdam arasındaki kaçınılmaz ilişki ortada olduğuna göre, askerî doktor zayıflığını azaltmak için, ücret statüsünde, gerçekten geçerli olabilecek ne gibi tedbirler düşünülmektedir?

f) Konu ile dolaylı yolla ilgili olsa da askerî terfi sisteminin de, tam olgun çağındaki birçok doktorun, hizmetten ayrılmalarına neden olduğu da bilinmektedir. Gerçekten de yıllarını mesleğe harcıyıp mesleğinin bilimsel doruğuna çıkmış, bir kimsenin, hiç değilse manevî değeri açık olan protokol sorunu nedeniyle üzüntü duyduğunu kabul etmek gerekir. Bu bakımdan, generalliğe terfide, ordu dinamik mahrutunun yanı başında, bilimsel yardımcı sınıflar için (Özel bir terim olarak kullanıyorum) ayrı bir mahrut kuralına göre işlem yapılması konusunda ne düşünülmektedir?

T. C.  
Millî Savunma Bakanlığı  
Kanun : 2019/1-74

Konu : Yazılı soru önergesi

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : Cumhuriyet Senatosu Başkanlığının 13.12.1974 tarih, kanun Md. : 5120-2488/7/307 sayılı yazıları.

Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Kadri Kaplan tarafından verilen ve Millî Savunma Bakanınca cevaplandırılması talep olunan askerî tabip ihtiyacına ilişkin yazılı soru önergesi aşağıda madde sırasıyla cevaplandırılmıştır :

1. Gerek askerî öğrenci gerekse askerî doktor sayısında belirgin bir azalmanın var olduğu kuşkusuzdur. Ancak Türk Silâhlı Kuvvetleri personel miktarı, insan gücü tedarik ve yetiştirme esaslarında öngörülen miktarlarla sınırlı olmak durumundadır. Örneğin; barış zamanı personel sayısı hakkında değerlendirme yapılırken sefer veya % 100 barış kadrolarının değil, yetiştirme esaslarında öngörülen tavan rakamların göz önünde bulundurulması zorunludur. Buna göre askerî doktor mevcudunun tavan sayıya oranı % 59'dur.

2. Soru önergesinin durum bölümünde de belirtildiği üzere Silâhlı Kuvvetlerdeki askerî doktor mevcudunun genel doktor mevcuduyla yakın ilişkisi mevcuttur. Askerî doktor mevcudunun tavan sayısına ulaştırılması için gerekli etütler yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Öncelik ve özellikle parasal faktörün sayıda azalmaya neden olduğu gerçeğini belirtmekte yarar vardır.

3. Silâhlı Kuvvetlerin yan ödemesini düzenleyen 7/9207 sayılı kararnameye askerî doktorların maddî olanaklarını artırmak amacıyla özel bir bölüm konulması sağlanmış ve temin ve muhafazasında güçlük çekilen personel için yeni bir yan ödeme getirilmek üzere 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun ek - 3 ncü maddesinin değiştirilmesine ilişkin

bir kanun tasarısı Yüce Meclise sevk edilmiş bulunmaktadır.

Ayrıca, 6996 sayılı Gülhane Askerî Tıp Akademisi yarasını değiştirmek üzere yapılan çalışmalarda anılan akademi personeline yeni olanaklar yaratacak düzenlemelere girilmiştir.

Keza askerî doktorluğu özendirici hale getirmede önemli bir etken olabilecek nitelikte görünen generallik kontenjan miktarlarının yeniden saptanmasına ilişkin çalışmalar Silâhlı Kuvvetler bünyesinde sürdürülmektedir.

4. Yukarıda arz edilen tedbirler dışında askerî doktorların atanma, rütbe terfii, aylık ve ödenekler, lojman tahsisi gibi konularda değişik olanaklara kavuşturulması mümkün ise de Silâhlı Kuvvetler içindeki rütbe, hak ve sorumluluklar dengesini diğer sınıflar aleyhine bozabilecek nitelikte görüldüğünden sakıncalı olacağı kanısına varılmıştır.

5. Ülkemizde doktor yetiştiren kurumlar mevcut iken Gülhane Askerî Tıp Akademisine lisans seviyesinde öğretim yapacak bir statü vermek ekonomik açıdan yararlı görülmediği gibi yasal açıdanda sakıncalı kabul edilmektedir. Zira lisans diploması veren öğretim kurumlarının adları ne olursa olsun Anayasanın öngördüğü üniversite özerkliğine sahip bulunmaları Anayasa Mahkemesinin 4 . 5 . 1972 tarih 1969/52 Esas, 1972/21 sayılı Kararı gereğidir. Bu durumda askerî bir kurum içindeki askerî kişi ve gerekler ile üniversiter özerkliğin çelişeceği aşikârdır.

6. Silâhlı Kuvvetler doktor ihtiyacının karşılanması için muvazzaf doktor kaynağı yanında mevzuatın öngördüğü diğer kaynaklardan da yararlanılmaya devam edilmesi ve muvazzaf doktor kaynağını artırmak amacıyla askerî liselerden itibaren gerekli tedbirin alınması Silâhlı Kuvvetlerce benimsenmiş bulunmaktadır.

Arz ederim.

İlhami Sancar  
Millî Savunma Bakanı



# Cumhuriyet Senatosu GÜNDEMİ

21 NCI BİRLEŞİM

21 . 1 . 1975 Salı

Saat : 15,00

## I

### A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Komisyonlarda açık bulunan üyeliklere seçim.

### B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

## II

### SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

1. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Belig Beler'in, yurt dışında mahkûm olan Türklere dair Adalet Bakanından sözlü sorusu (6/8)

2. — Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal'ın 30 Ocak 1972 tarihli Ankara Bayram Gazetesinde neşredilen bir yazıya dair Başbakandan sözlü sorusu (6/10)

3. — Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, tarım ürünlerinin fiyatlarına dair Başbakandan sözlü sorusu (6/18)

4. — Cumhuriyet Senatosu Denizli Üyesi Hüseyin Atmaca'nın, haşhaş ekiminin yasaklanmasına dair Başbakandan sözlü sorusu (6/20)

5. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mehmet Feyyat'ın, hâkimlerin görevlerinden başka herhangi bir görev yapıp yapamayacağına dair Adalet Bakanından sözlü sorusu (6/29)

6. — Cumhuriyet Senatosu Zonguldak Üyesi Ahmet Demir Yüce'nin, Türkiye İş Bankası Anonim Şirketine dair Maliye Bakanından sözlü sorusu (6/31)

7. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Necip Mirkelâmoğlu'nun Hilâfetin kaldırılışının 50 nci yıldönümü nedeni ile PTT İdaresince bastırılması programlanan pul emisyonundan vazgeçilmiş olması sebebi-ne dair, Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/32)

8. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Ahmet Yıldız'ın, mahkeme tutanakları ile yapılan iddia ve haberlere dair Başbakandan sözlü sorusu (6/26)

9. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Belig Beler'in, İzmir'de vukubulan müessif uçak kazasına dair, Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/27)

10. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş'ın, TRT Genel Müdürlüğüne dair Başbakandan sözlü sorusu (6/33)

11. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, A. E. G., Telefunken Şirketleriyle yapılan sözleşmeye dair Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/34)

12. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş'ın, tütün taban fiyat politikasına dair Başbakandan sözlü sorusu (6/35)

13. — Cumhuriyet Senatosu Siirt Üyesi Süreyya Öner'in, Tekel İdare binasına dair Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/36)

14. — Cumhuriyet Senatosu Zonguldak Üyesi Ahmet Demir Yüce'nin, Ankara Atatürk Lisesi Müdürlüğüne dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/37)

15. — Cumhuriyet Senatosu Siirt Üyesi Süreyya Öner'in, Siirt ilinin televizyon yayınlarından faydalanması hususunda neler düşünüldüğüne dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/38)

16. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüseyin Kalpaklıoğlu'nun yurt dışından hibe olarak gönderilen arabalara dair, Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/39)

17. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüseyin Kalpaklıoğlu'nun, Kayseri Merkez İlçesine bağlı Güneşli Nahiyesinde yapılmakta olan Ziraat Okulu inşaatına dair Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanından sözlü sorusu (6/40)

18. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Cemâlettin İnkaya'nın, şeref tribününe ve resmî araba ile stadyuma gelenlere dair Gençlik ve Spor Bakanından sözlü sorusu (6/43)

19. — Cumhuriyet Senatosu Manisa Üyesi Oral Karaosmanoğlu'nun, TARIŞ Anasözleşmesinin bazı hükümlerinin neden değiştirildiğine dair Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanından sözlü sorusu (6/44)

20. — Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi Sabahattin Orhon'un, fındık taban fiyatına dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/47)

21. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamet'in Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Bilim Kuruluna dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/48)

22. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, T.P.A.O. Genel Müdürlüğü ile Batman İşletme Müdürlüğünde vukubulan bazı emekli işlemleri ve atamalara dair, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/49)

23. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, İskenderun Demir - Çelik Sanayiine dair, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/50)

24. — Cumhuriyet Senatosu Afyon Karahisar Üyesi Kemal Şenocak'ın, Afyon Karahisar İli Dazkırı Kaymakamı hakkında hazırlanan müfettiş raporuna dair, İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/51)

25. — Cumhuriyet Senatosu Kırşehir Üyesi Halil Özmen'in, buğday ithaline dair, Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanından sözlü sorusu. (6/52)

26. — Cumhuriyet Senatosu Tekirdağ Üyesi Cemal Tarlan'ın, 1974 yılı köy elektrik yapım programına dair Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/53)

27. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Özer Derbil'in, Orta Doğu Teknik Üniversitesi yöneticilerine dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/54)

### III

## ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

### IV

#### A — HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

#### B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

1. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Sosyal Sigortalar Kurumunun içinde bulunduğu duruma dair Senato araştırması isteyen önergesi (10/3)

2. — Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ile Uçak Servisi Anonim Ortaklığının durumuna dair

Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu ve ek raporu (10/33) (Dağıtma tarihi : 3 3 . 1973)

3. — Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ile İstanbul Üyesi Fikret Gündoğan'ın, yurdumuzdaki enerji darlığının nedenleri ve çözüm yolları konusunda Senato araştırması isteyen önergesi (10/6)

4. — Cumhuriyet Senatosu Malatya Üyesi Hamdi Özer'in, mason localarına dair Senato araştırması isteyen önergesi. (10/7)

5. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Kızılay altgeçidi ve çarşı yapımı inşaatına dair Senato araştırması isteyen önergesi. (10/9)

6. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüsni Dikeçligil'in, Millî Eğitim Bakanlığının 7.2.1974 tarih ve özel 000.01/114 sayılı tamimi ve bu tamime göre yapılan tayinler hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/10)

7. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Necip Mirkelâmoğlu'nun, Atatürk Devrimleri ve Devletin temel ilkeleriyle ilgili işlemler hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/11)

8. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Sami Turan ile Cumhurbaşkanınca seçilen üye Fethi Çelikbaş'ın 11 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameye müsteniden TRT Genel Müdürlüğüne yapılan atamaya dair Senato araştırması isteyen önergesi (10/12)

9. — Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuza ve 9 arkadaşının, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmış olan tayin ve nakil tasarrufları hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/13)

10. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca seçilen Üye Özer Derbil ve 3 arkadaşının, Elektrofer Firmasına verilen teşvik ve ithal belgeleri ile bu firmanın gümrük işlemleri hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/14)

11. — Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi Şeref Kayalar ve arkadaşlarının, TRT hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi (10/15)

12. — Cumhuriyet Senatosu Saymanlığının Haziran, Temmuz ve Ağustos 1974 aylarına ait hesapları hakkında Cumhuriyet Senatosu Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/14) (S. Sayısı : 404) (Dağıtma tarihi : 12 . 12 . 1974)

13. — Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Turgut Gülez'in, Anayasanın 78 nci maddesi muvacehesinde Bolu Çimento Fabrikası İdare Meclisi Reisliği sıfatıyla Senatörlük sıfatının bağdaşıp bağdaşmayacağına dair, İstanbul Üyesi Ekrem Özden'in önergesi ve bu hususta Başkanlık Divanının 1 Haziran 1970 tarih ve 28, 10 Temmuz 1972 tarih ve 31, 11 Mart 1974

tarih ve 9, 13, 11 . 1974 tarih ve 2 sayılı kararları (Dağıtma tarihi : 16 . 12 . 1974)

V

**İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER**

**A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK**

**İŞLER**

**B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK**

**İŞLER**



